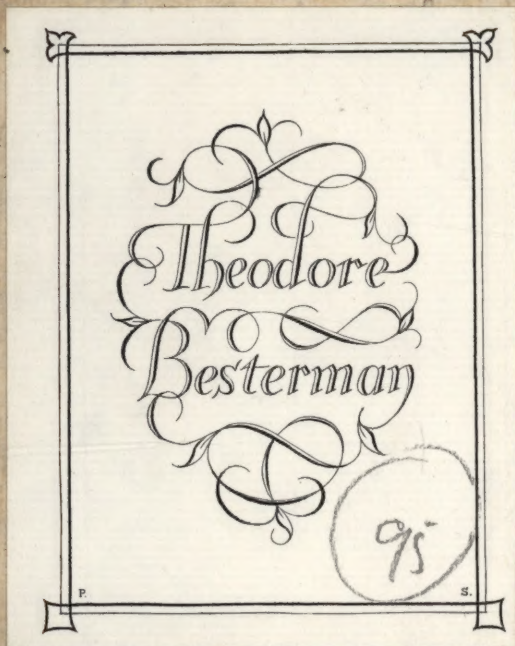

Theodore
Besterman
P.
S.
95

ΦΥΤΟΒΑΣΑΝΟϹ
SIVE
PLANTARVM
ALIQVOT HISTORIA

IN QVA DESCRIBVNTVR DIVERSI GEneris Plantæ veriores, ac magis facie, viribúsque respondentes antiquorum Theophrasti, Dioscoridis, Plinij, Galeni, aliorúmque delineationibus, ab alijs hucusque non animaduersæ.

FABIO COLVMNA AVCTORE.

ACCESSIT ETIAM PISCIVM ALIQVOT, Plantarúmque nouarum Historia eodem auctore.

AD ILLVSTRISSIMVM ET REVERENDISSIMVM D. S. R. E. CARD. M. ANTONIVM COLVMNAM.

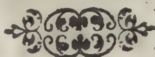

Ex Officina Horatij Saluiani.

NEAPOLI, M. D. XCII.

Apud Io. Iacobum Carlinum, & Antonium Pacem.

ILLVSTRISSIMO
ET REVERENDISS. D.
S. R. E. CARDINALI
MARCO ANTONIO
COLVMNAE.

ONFINGVNT Poëtæ, ijq́; apud veteres Theologi, Cardinalis Amplissime, Mercurium inuentam sibi Lyram, si non adeò excultam, at necessariam, Apollini dono dedisse. Nonne id quidem præclarè? Latonæ nimirum filius omni bonorum genere satis superq́; affluebat, in eamq́; poterat omnia conferre ornamenta, atque admirabilem penè reddere. Maia verò natus haud tanti sanè erat, vt tale tantumq́; munus exornaret, ac mortalium pectora delectatione perfunderet. Aequè autem mihi humanitate tua freto actum videtur

esse, cùm inuenta hæc mea fortasse non inutilia, licet minimè expolita, tibi, maxime Heros, obtulerim, atque dedicauerim. Quis verò mortalium te animi bonis, atque corporis antecellit? quis maiora rebus ornamenta impertit? denique quis æquè ac tu homines ad te rapis mira qua præditus es sapientia? Excipe igitur, obsecro, ingenij mei primitias: eas enim, vt tibi animum meum aperirem, id quod à pueritia semper exoptaui, magnis quidem laboribus comparaui; cumque eæ, qualescunque profectò sint, principibus viris debeantur, voluntatem hanc meam in te propensam æqui, bonique fac: siquidem id temporis si tanti non fuerint, annuente te, εἰς μνημόσυνον obseruantiæ in te meæ, maiora forsitan mouebo. Interim valde te rogo, vt rebus hisce meis opem feras, currentique mihi addas calcaria: quandoquidem τὰ καλὰ χαλεπὰ omnino sunt. Ausus id certè sum: etenim tu ad omnia natus es; atque vnus ipse principis nomine dignus maximè videris, idque neminem latet: nam & magna cum omnium admiratione plurima sustines negotia, ijsque diligenter praes, & Græcis, Latinisque literis,

ac

ſcientijs omnibus ornatiſsimus es. Vale, teque Deus ea, qua perdignus es, nominis amplitudine decoret. Neapoli. Idibus Junij.

CIↃ. IↃ. XCII.

Illuſtriſsimæ, & Reuerendiſsimæ D. T.

addictiſsimus

Fabius Columna.

AD LECTOREM.

LANTARVM cognitionem, rerumque aliarum naturalium apud priſcos, tum neotericos celebrem fuiſſe, ac ſummo honore habitam, quippe quæ proſit, atque delectet, non à Philoſophis tantùm, ſed etiam ab Regibus, veteres teſtantur hiſtoriæ. Nec me cognitionis illarum vtilitatem hoc loco afferre neceſſarium videtur, cùm & qui Medicorum induſtria aliquando vſus ſit, cognitam habeat. Ac equidem teſtis eſſe poſſum, atque affirmare, nihil hominibus corporis incolumitatem præſtare poße, niſi huius rei ſcientiæ vſum: quo animalia quæque rationis expertia à natura e docta, nedum homines, à morborum periculis ſe tuentur, atque contra ea firma euadunt. Noſcunt enim ipſa quæ ſibi ſalutaria ſunt: nos autem niſi ab aliquo edocti ſimus, aliorumque experimento, haud ea ſcire potuiſſemus. Hoc autem humani generis eſt peccatum, quo non modò quæ vitæ ſubſidia ſunt, ſed & ſalutis remedia labore conſequi oportet. Quid enim vitam hanc viuere prodeſſet, ſi morbis quotidie illam afficientibus vexaremur? βίος enim ἄβιος eſſet. Morborum ſanè frequens inuaſio, quæ cæteris ſtudijs me abdicare eo tempore oportuit, Epilepſiæ præſertim, à qua Dei Optimi Maximi miſeratione, beatæque Virginis matris interceßione euaſi, in hæc mentem adduxit meam. Hac enim de cauſa Hippocratis, Galeni, aliorumque ſcripta reuoluere cœpi: nam quod Medici pro morbi curatione faciendum reſponderent, an & antiquorum teſtimonijs comprobaretur, perpendere volebam: ſiquidem ſaluti, animoque meo ſatisfacere videbar. Sic etiam, an Medicorum formulas pharmacopolæ obſeruarent, ac an & ipſi Medici, & pharmacopolæ, ea quæ ſyrupis pharmacisque componendis neceſſaria ſunt, Plantas ſcilicet, Metallica, cæteraque, & compoſitionis modum, ratione, experi-

perientiaque comprobata agnoscerent. Quam cupiens scientiam habere, Auctores, qui de Plantis, Animalibus, Metallicisque descripsissent historias, perlegere volui; atque in ijs multa incerta, atque incognita recentioribus, tum ipsis antiquis perspexi, quæ vel rei ignoratione, vel eorum mutila, deprauataque historia, verborum, sensuumque difficultate, ab interpretibus, atque commentatoribus minus animaduersa fuerunt. Ea præsertim libuit ijs maximè incumbenti, qua potui diligentia, atque studio inuestigare, atque exponere. Atque antequam ad difficiliorum interpretationem, atque cognitionem peruenire potuissem, minima quæque primum, vel ipsa vulgaria scire me oportebat, non sine aliquo labore: quantumque in his adipiscendis insudauerim, qui studijs hisce defeßi sunt, facilè intelligere poterunt. Ab initio profectò Plantas, Animalia, cæteraque metallica, quæ in manus peruenerunt, perquirere, atque inuestigare, suisque historijs respondentia reponere, nemine quidem demonstrante, vel docente, (familiares id non latet) studio, lectione, iudicioque, summa ingenij mei industria, visque fuit. Postquam autem aliquem horum numerum, & magnam ferè partem, eorumque rei inspectione, atque cum historijs collatione scientiam, adeptum me esse cognoui; an & alij eiusdem rei professores eo etiam modo, quo ipse, ea cognoscerent, denominarentque eadem ratione, ipsorum collocutione certior fieri volui; atque ita me non inanem impendisse operam perspexi. Sed hoc haud satis mihi esse visum est: quamobrem maiora exquirere statui, vt maiore hactenus diligentia me his studijs incubuisse ostenderem, atque si potuissem aliquid communi studiosorum saltem vtilitati excepisse viderer. Quod vt assequi possem, Dioscoridis loquendi modum, verborum proprietatem, & quomodo ijs vsus sit, considerare cœpi, atque vt facilius possem, verborum singulorum, similitudinum descriptionum, atque in illis verborum magis proprietatem signantium, item plantarum similitudinum radice, fronde, caule, flore, semine, vel toto habi-

tu, ac

tu, ac denique cæterarum rerum, indicem ferè confeci. Ac eo velutiregula quadam in plantarum inuestigatione vsus sum, non sine aliqua commoditate. Sed non pauca in eo consideranda sunt, quæ difficultatem afferre possent; verba nempe θάμνος, θαμνίον, & θαμνίσκιον, quibus herbas denominat, nullam cum fruticibus affinitatem, nec similitudinem habentes: non enim lignosæ, aut surculosæ sunt, nec fiunt senectute, sed succosæ, teneræ, & ab radice foliosæ, quæ notæ sunt herbarum non fruticum, etsi eædem alarum multitudine diuidantur, quod forsan poterit cum fruticibus commune dici. Sæpè καρπὸν & σπέρμα confundit. Floris etiam similitudinem, nunc in forma, nunc in colore, nulla addita differentia describit. Foliorum etiam similitudinem nunc in parte, nunc in toto, atque tam lobos, siue lacinias, quàm folia φύλλα appellat, totum cum parte confundens. Plantas denique flore, atque fructu carere, quæ vel serò, vel confestim eos edunt, asserit, atque etiam illas, in quibus propter tenuitatem difficilè cognoscantur. In his autem animaduertendum est quod idem Dioscorides in proëmio testatur, non omnes plantas se conspexisse, nec erat quidem facilè, sed ex aliorum historia excepisse, atque ab incolarum locorum in quibus plantæ orirentur narratione plantas multas delineasse: non ideo mirandum si in aliquibus peccarit. Quæ vt cognoscerem diu versatus sum in ijs, tum lectionem historiarum, tum inspectionem rerum repetens. Quare multa in singulis plantarum descriptionibus à me obseruata conspiciuntur, quibus plantæ delineatio, atque forma dilucidatur: quæ etiam per regulæ modum describi potuissent; sed hic ea repetere viderer. His sic à me cognitis, faciliore reddita mihi Dioscoridis delineatione, difficiliorum, incognitarumque plantarum nouam sententiam cæteris probabiliorem, ni fallor, afferre minus laboris fuit. Quibus singulis rationem, obseruationemque plantæ necessariam addidi, in qua, Dioscoridis lectio quæ verior sit, quæ plantæ necessariæ notæ, quomodo respondere debeant, conspicuum erit omnibus. Plantarum etiam ab alijs

descri-

descriptarum confutatio agnoscetur, quam in fine cuiuslibet plantæ Historiæ apposui, vt cognita planta à me proposita, & cum Dioscoridis historia collatione facta, magis respondentem cæteris plantis, atque veriorem facie, viribusque me descripsisse ex illis colligi possit. Atque veluti auri fabri faciunt, optimi auri signo in coticula prius facto, alterius postea, & diuersi auri probationem, vel improbationem collatione excipiunt: Sic Dioscoridis posita delineatione, quæ auro optimo signatam coticulam æmulatur, plantam cum illa contuli, quæ si forsan non optima videbitur singulis partibus, haud dubito quin cæteras ab alijs descriptas in fine descriptionis collatas longè superet: id quidem efficere conatus sum. Multis enim plantis ab alijs nomen inditum cognoui, quæ, forcipe folijs illarum laciniatis, & serratis, nondum similitudinem assequi videbantur, nam vel magnitudine, vel paruitate etiam differebant, sicuti & substantia, viribusque. Multis etiam contra, quibus ampliora reddi folia oportebat, vt dignæ eo nomine censeri possent. Alijs flores, siliquasque concinnare necesse erat, alijs totum plantæ habitum diuersum immutare: quamobrem quaslibet pro illis supponere melius erat. Quod non parum animum meum excitauit, vt pro illis magis respondentes, nisi genuinas possem, inquirerem, ac reponerem. Has æmulatione inuidiaque ab imperitis improbatum iri aliqua saltem parte non ignoro. Quibus vt recto animo has improbasse videantur, plantas pro illis veriores, magisque respondentes facie, & viribus afferre studendum est. Atque tunc maiore gaudio afficiar; cùm aliquem mei æmulatione studijs vehementius incumbentem, communi vtilitati veriora in lucem proferre cognouero. Non equidem vt aliorum refellerem plantas, sed vt veriores ostenderem, hæc κατὰ δύναμιν scripsi: nec plantas hasce ita affirmare audeo constanter, quòd quibusdam meliores inueniri posse minimè censeam. Quod vt ipsemet assequar etiam atque etiam perquiro. Non enim pudebit si fortè meliorem de ea re sententiam, verioremque plantam inuenero,

errasse me antea, vel hoc non animaduertisse fateri: ἀνθρώπινον γάρ ἐστι τὸ ἁμαρτάνειν. Atque mihi summis quidem laudibus dignus videtur esse, qui spreta nonnullorum hominum sese mirè iactantium opinione, δευτέρας φροντίδας, maximè probat. Nec etiam hæc statuta sunt, sed iudicia rationibus confirmata, vel potius suspicionibus, quibus semper certiora indicia superuenire poterunt, hisque veriora agnoscere possumus: atque ideo si quid post harum editionem assecutus fuero veritatis, aut certioris iudicij, quod non animaduertissem, tum etiam plantarum non descriptarum, aliarumque rerum, in alteram editionem huic adnectendam prolaturum me polliceor, nisi nouum Dioscoridem breui, verioreque commentatione, cũ nouarum pluriumque plantarum additione, iam inceptum, vt amicorum satisfaciam voluntati, perfecero, & edidero. Qui haud suam poterit consequi perfectionem, nisi huius rei studiosorum munere ac liberalitate plantas quasdam, metallicaque habuero: quorum non pauca Ferdinandus Imperatus huius rei studiosissimus, qui rectè φυσιοταμίας habendus est, mihi dono dedit: vtor quidem eo valde familiariter, isque re suum erga me amorem patefacit: sæpius enim Musæum, plantasque viuas, quas innumeras summa diligentia alit, conspiciendi copiam facit, ac earum semper multas liberaliter offert. quamobrem etiam illi gratias agere debebunt, qui aliquid ex meis lucubrationibus exceperint, nam nisi prius plurium cognitionem plantarum assequutus essem, minimè inuestigare, atque eligere magis respondentem potuissem. Multas plantas mente, atque idea retineo, quas re ipsa videre nondum potui. Iccirco sæpius non tantùm quas ipse alo plantas, & quarum icones ipsis plantis noua quadam arte à me excogitata effinxi, quarum non minimus est numerus, sed & spontè nascentes, semper cùm possum, conspicere, considerareque conor, vt aliquarum sese mihi obijceret inuestigatio. Non enim sufficit satiuas videre plantas, nisi easdem quo oriuntur spontè loco inspexeris. Cultu quidem plantæ multæ degenerant, sicuti &

& mala

& mala cultura: multæ etiam maximè gaudent cultu, aliæ verò marcescunt, aliæ nisi solis continuis radijs illustratæ atque calefactæ sint, non crescunt, aliæ verò pauco vel nullo solis aspectu perficiuntur. Sæpe etiam cultu, vel etiam negligentia plantæ transfigurantur, atque folia diuersa emittunt, atque mutatio etiam fit in sapore, odore, forma, & magnitudine tam ipsarum plantarum, quàm fructuum, foliorumque: folia quidem sæpius, vel angustiora, vel latiora magis, minusque lacinijs diuisa fiunt secundum soli, cæli, & culturæ diuersitatem. Aliæ quidem gracile solum, macrumque amant, aliæ arenaceum, quædam sabulosum, aliæ verò pingue, aliæ limosum, riguumque. Quibus de causis non modò vel degenerant, vel fiunt lætiores, sed etiam sterilescere euenit: nam sicuti plantæ humore soli diminuto fructus perficere nequeunt: ita et si copiosum habeant alimentum, lasciuientes humoris abundantia, copiosos incipientes edere fructus, illos postea ad perfectionem maturitatis deducere nequeunt, atque ita exinanitæ pereunt. Quare & cultas, & syluestres oportet conspicere, vt in syluestribus consideretur locus natalis, plantæ statura, & habitus, in plantarum cognitione perquam necessarij: in cultis verò partes minimæ, & priuatæ, quæ meliùs conspici possunt: domi quidem cùm illas habeas, sæpius ad illas te conferre potes, atq; primo ortu ad seminum vsq; perfectionem inspicere potes ipsas: quod non ita in spontè nascentibus euenit. Hoc non parũ obseruaui, & quotidie ferè idem facere oportet, atque non modò plantas ipsas considerare, sed illarum historias, à Dioscoride præsertim descriptas, in cuius textu præter aliorũ scripta diligentiùs plantarum notæ describuntur, perlegere non solùm Latinè, sed & Græcè visum est: multa quidem difficillimè, vel nunquam cognouissem, nisi Græca verba, & loquendi modum obseruassem. Atque hæc fuit ratio cur, Dioscoridis Græcum textum, & Latinam ad verbum versionem in plantarum descriptionibus singulis apposuerim. multa quidem hac mea dignoscentur versione, quam ab alijs diuersam esse iudicabunt, & forsan immuta-

tam atque deprauatam. Cuius suspicionis causam Latina si cum Græcis conferantur verba, cessare certum erit. Græca enim collationis commoditati inseruiunt. Reliquum est vt ostendam Dioscoridis Historiam deprauatam, atque adulteratam à posterioribus plantarum professoribus, qui diuersas illas nomenclaturas apposuerunt, quibus alij nominum communitate & varietate decepti, multa diuersis nominibus inscripta capita adiunxere, quibus plantæ describuntur eædem, nomine tantùm differentes: alijs remotis ante proprijs viribus, alias contrarias ab alijs capitibus differentis plantæ exceptas reposuere: multa etiam capita è loco in alterum transtulerunt, quæ aliorum etiam doctiorum virorum iudicio suspecta sunt: quapropter difficilè quid de plantis illis sit statuendum asserere possumus: quod verò coniecturis assecutus sum suis locis videre licebit. Has igitur excipe hilari animo meas lucubrationes, & quamprimum Deo fauente quod pollicitus sum expecta.

FRANCISCVS MAVRVS
MAIDENSIS AD LECTOREM
HIERONYMI COLVMNAE STVDIOSVM.

EROVM sobolem insignem virtute
COLVMNAM
(Sic decessisset post tria secla) patrem
Pectore quiq; foues, dum te præclara morãtur
Cantibus Aonias numina propter aquas:
Quiq; hauris nectar sitienti gutture, cuius
Ille dat assidua pocula plena manu:

Vt

Vt tibi nil desit; videas planè omnia: mentem
Vt pascas: fœtus edat vt ipsa nouos:
Nunc foueas natum et Fabium tanto patre dignũ:
Et pro sexcentis hic sit, vt ille, tibi.
Ingenia hinc absint mediocria: iußit Apollo:
Debentur summis summa theatra viris.
Quæ seruat natura potens, sic finxit vtrunque,
Aeternùm vt tantus duret in orbe labor:
Vtque sit exemplar rerum: ne dente timendo
Officiant nostris tempora sæua bonis.
Cultus vterque quidem est Latio, sermoneq; Graio,
Nympharumque Arni voce recludit opes.
Connectens adeò numeros felicia monstrat
Secula: felices reddit & arte viros:
Et patri, & nato Pallas fauitq́;, tulitq́;
Phœbus opem. Phœbus, Pallas & æqua fuit:
Illius ast animo insedit post maxima facta
Musarum egregium Calliopea decus.
Quale viro fuit ingenium! qua præditus arte!
Per membra & quantus fortia sudor ijt!
Testis adest vates Calabris in montibus ortus,
Qui primus Latio dixerat arma sono.
Erutus vt tenebris micat! vt cluet illa corona,
Vertice detulerat quam sacer Aonio!

Hic

Hic autem patri decus addens, cùm ſit alumnus
Verè inter paucos & Iouis ipſe viros,
Iudicis ingenio gaudet, quo gaudet Apollo:
Battus adhuc certè eſt, ſit licèt ille ſilex.
Ergo cùm veterum ſibi non arrideat aurum
Scriptorum, atq; ipſum Lyncea decipiat:
Cumq; ardens cæcas cupiat diſpellere fraudes,
Et cui debentur, tradere diuitias,
Aduocat optatum lapidem, ſignatq; COLVMNA:
Protinus & vires monſtrat vterque nouas.
Exprimit ille quidem ſyncerè: hic iudicat æquè,
Quæ bone te vates Delphice digna forent.
Sic iuueni nona nondum trieteride plena
Naturæ fines tranſiliiſſe datum eſt.
Tranſiliit: teſtis Siren pulcherrima: teſtis
Pagina, quamq; dedit, quamq; daturus erit.
Felicem ô iuuenem! bene largi ô ſidera cæli!
Maior hic humana conditione nitet.
Ornat Ariſtotelem ſcriptis, ornatq; Platonem,
Et facilem mira præparat arte viam.
Condit in Euclidem, viuent quæ ſecula: viuent,
Donec metiri tempora Phœbe voles.
Sic legum incumbit ſtudiis, ſic iura recludit,
Vnus vt Aſtrææ munere celſus eat.

Deſine

Desine mirari Dircæum Amphiona: quid non
Hic ad se numeris conuocat, & cithara?
Vulgares artes nec dedignatur: in ipsis
Nanque animi vires, dexteritasq́ nitent.
Addit & inuentis, Heron quæ monstrat vterque,
Et Phœbi digitis organa digna facit.
Si quæ nunc dextra fingit, pingitq́ fideli,
Spectasset natus, magne Philippe, tuus,
Lysippum haud tanti, tanti haud fecisset Apellem,
Vt ferrent primas docta per ora virûm.
Quod tibi nunc præbet, diuino complet odore
Iampridem Clarij templa superba dei.
Gratũ erit at superis, dum sese effundet in amplum
Telluris gremium Iuppiter ipse pater.
Accipe tu facili dextra, vultuq́ sereno
Munus, & id totum terq́ quaterq́ vide.
Non est doctrinis solùm, formisq́ loquendi
Concinnum, viuis stirpium & iconibus:
Verùm quiq́ heroa decent, quiq́ æthere summo
Mortalem donant, moribus egregijs.
Sudores ergo ambrosios ne sperne COLVMNAE,
Qui cœpit scriptis secla beare suis.
Interea huic Musæ cingamus bacchare frontem,
Ne noceat tanto noxia lingua viro.

INTER

PLANTARVM ALIQVOT ANTIQVORVM DELINEATIONIBVS MAGIS RESPONDENTIVM HISTORIA.

FABIO COLVMNA AVCTORE.

Isopyrum Dioscoridis.

ΙΣΟ΄ΠΥΡΟΝ dictum est, ἀπὸ τοῦ πυρὸς, *Nomen & Etymon.*
non πυροῦ: quia florem edit forma
flammæ similem: flos enim ita simul
cōgestos apices habet, vt ignis flammas
repræsentet: nam ex lata basi in
acutum desinunt quinque illæ summæ
partes contortæ, inque sese inflexæ,
ita vt vento agitatam flammam
demonstrent: pyramidales quidem
sunt flores, vnde ἀπὸ τοῦ πυρὸς, τὸ πυροειδὴς,
ignis scilicet speciem habens dicitur, indeque πυραμίδες,
quia in modum flammæ in acutum, ex lato prodeuntes desinunt.
Alij verò Phasiolon vocant ob similitudinem, nā vt Dio- *Lib. 4.*
scorides ait, κατ᾽ ἄκρον τὸ πέταλον ἕλικα φέρει, *in extremo folium capreolum producit:*
floris folium, πέταλον intelligendum; nam idem
Dioscorides in capite de Vnguento Rosaceo ait, Ῥόδων ἀβρόχων *Lib. 1.*
ἀριθμῷ χίλια πέταλα, *Rosarum non madidarum numero mille folia.*
ἕλικα *capreolum*, quem Plinius hîc *pampinum* vertit, vt etiam
alibi; erítque sensus: Floris folium in summo, si positum ipsius
consideraueris, si verò partem, in ipsius extremo, producit
ἕλικα, capreolum, capreoli quidem modo inflectitur: quod ex
Plinij textu fit clarius, ait enim: *folium in pampinos torquetur:* flo-

ris ſcilicet extremum in pampinum, capreoli ſcilicet, viticulæque modo tortuoſum deſinit. Similitudo autem inter Phaſiolon & Iſopyron erit, vt Iſopyri flores in pampinos inflexi, Phaſioli florum ex petiolis ſimul dependentium poſitum penè referant. Quod perbellè, & exactè exprimit planta à me propoſita, totámque Dioſcoridis hiſtoriam explere videtur, qui ait.

Deſcriptio. Ι'σόπυρον, οἱ δὲ φασίολον καλοῦσιν, ἀπὸ τοῦ ἐοικέναι φασιόλῳ, τῷ κατ᾽ ἄκρον τὸ πέταλον ἕλικα φέρειν. ἔπεισι δὲ κεφαλαὶ ἐπ᾽ ἄκρου τοῦ καυλοῦ, λεπταὶ, σπερματίων πλήρεις, παραπλησίων μελανθίῳ τὴν γεῦσιν. τὸ δὲ φύλλον ἀνίσῳ. quæ ſic Latinè reddidi, *Iſopyron, aliqui Phaſiolon vocant, cùm ſimile ſit Phaſiolo, eò quòd in extremo folium capreolum producit. Inſunt autem capita in ſummo caulis tenuia, ſemunculis plena, Melanthio ſimilia guſtu: frons autem Aniſo ſimilis*. Differentiam verò frondis plantæ, & folij floris nemo, quod viderim, huc vſque tradidit, atque Ruellius vir doctiſsimus vt perquam Latinè Dioſcoridem vertiſſe videretur, néue ipſe ignoraſſe

Lib. 27. c. 11. hoc dici poſſet, Plinij textum mutilum, vel peruerſum pro verſione deſcripſit, qui ait, *Iſopyron, aliqui Phaſiolon vocant, quoniam folium, quod eſt Aniſo ſimile, in pampinos torquetur*. Cuius ſenſus erit, vt Dioſcoridis textui, ex quo tranſcriptus eſt locus hic, conſentiat: *Iſopyron quod eſt Aniſo ſimile*, folijs intellige, *aliqui Phaſiolon vocant, quoniam folium*, ſcilicet floris, *in pampinos torquetur*. atque ita putarem eſſe legendum.

Forma. Planta hæc radicem habet fibroſam, craſsiuſculam, pallidam, folia forma foliorum Aniſi, maiora verò, coloréque cæſia ex viridi, læuia, petiolo longo, tenui, purpureo, & hirſuto adnaſcentia: tripartita, vt terna folia habere videatur: ſed vnumquodque folium, cùm planta eſt bima, vno enim anno non perficitur, in terna cum petiolis diuiduntur, quæ etiam propter profundiſsimas lacinias in terna videntur diuiſa, non tribus petiolis, ſed vno ortu prodeuntia. Caulem edit hirſutum, ſubrubentem, rotundum, tenuem, ſtriatum, anguloſum, bipedalem, aliquando maiorem, in cuius ſummo, & ramorum, ex folijs illis hærentibus cauli abſque petiolis, in terna diuiſis, ita vt trifolia videantur, tenues petioli Phaſeoli modo prodeunt; qui propter florum grauitatem ex illorum extremo dependẽtium curui, dum flores vigent, conſpiciuntur: qui, ex quinque Conſolidæ regiæ dictæ floribus ſimul coniunctis, ſinguli compoſiti videntur:

tur: dependéntque ita, vt illorum capreoli, tenuiores ſcilicet partes contortæ, ſuperiores ſint baſi: itáque flammarum ſpeciẽ quandam, repræſentare videantur: non ſolùm forma, cùm quinque illæ partes extremæ ſuperiores ſint viticulæ modo inflexę; flammarúmque ſimul ſpeciem referant: ſed etiam colore qui ſunt rubri, nam alij vario colore cernuntur, cærulei, albi, lutei, alij multiplices, ſed omnes eandem habent formam; Phaſiolíque florum poſitum, & ignis flammas ſimulant: colore tantùm, atque pluritate floſculorum differunt. Quibus deficientibus, eriguntur paulatim in dies petioli, perficientes capitula ſimilia illis Melanthij, at non ità extuberantia, anguſtiora verò, atque tenuiora, ac veluti in plures partes diuiſa, plena paruis ſeminibus nigris, anguloſis, Melanthij nigri vulgaris forma, & colore, ſed læuibus, nitidíſque: ſapore & guſtu amariuſculo, atque aliquãtulum acerbo, vt Galenus vult, nigri Melanthij ſemina referentibus, vt ſi vtriuſque plantæ ſemina guſtaueris, paucam, vel nullam ſentias ſaporis differentiam, quódque ſemen, an idem guſtaueris, niſi acrius Melanthiũ eſſet vix cognoſcas: neque acrimonia in nigri Melanthij ſeminibus ſentitur, vt Dioſcorides ait, quanta in Citrino, etſi adeſſe caliditatem, negare non poſsimus. Plinius verò nolens de guſtu diſputare, ſcripſit, *Capitula ſunt in ſummo caule tenuia, plena ſeminis Melanthij:* quod ad formam referri videtur. ſed hæc planta vtriuſque deſcriptiones tuetur, cùm formam Melanthij, & guſtum referat; Dioſcoridis hiſtoriæ, & Plinij varietati ſatisfaciens. Aprili menſe floret, atque Maio perficitur: colitur hîc à ſtudioſis, & in hortis propter florũ elegantiam. In Germania, Francia, & Anglia, collibus, montibus, & pratis naſci aſſeritur. Vires huic tribuit Dioſcorides ſcilicet. *Huius ſemen cum aqua mulſa potum, dolores circa thoracem, & tuſſes ſedat. Conuenit etiam ſanguinem ſpuentibus, & hepaticis.* Quas vires, excepta vi ſiſtendi ſanguinis, Plinius in ſua tranſcripſit. Galenus verò, *Iſopyrum aut Phaſiolum ſemen habet amarum, & ſubacerbum. Extergit itaque & incidit humores craſſos cum hoc vt corpora cõtrahat & conſtringat. Quamobrem excreationibus pectoris conducit, & iecur expurgat, & ſanguinem ſpuentibus non eſt aduerſum: immo etiam iuuare creditur. Nam propter temperaturæ mixtionem contrarijs etiam congruere videtur.* Neoterici ſub Aquilegiæ, & Columbinæ appellatione, à corrupta forſan voce φα-

Lib. 6. de ſimpl. med. fac.

Tempus.

Locus.

Vires.

Lib. 6. de ſimpl. med. fac.

σπόλον, vel φαξίολον, has vires huic tribuêre: vt obstructis hepate,& vesica fellea regio morbo vtiliter dari posit seminis. 3.1. cum Croci obolo: quæ vires ab illis Dioscoridis non dissentiunt: etiámque ad pestiferam luem commendant. Pena semen gustu esse tantillum adstrigente, & temperatæ ex calore siccitatis,ideóque ad faucium,pharyngis,& tracheæ incendium &,vlcuscula eo vulgus vti. Non est Isopyron Dioscoridis Melanthij species illa, neque palustre Trifolium, cùm neque vlla sit in illa nota Dioscoridis respondens: mirórque Dodonæum virum doctissimum ita hallucinatum, vt Dioscoridis textum totum hîc peruertere, & immutare voluerit, illius sensum, verbáque, atq; Plinij versionem minimè percipiens: & ideo quæ non intellexit, abundare, superfluáque censuit. Neque Vesicaria Indica, Pisum cordatum, vel cor Indicum dicta, à Pena, amici cuiusdam sententia,Isopyrum putata; cùm sit repens, nec in illa rectè summum caulis dici posit,vt colligitur ex cap. de Chamesycæ. in quo dicit Dioscorides, non habere caulem, sed viticulos per terram stratos, neque flos in pampinos torquetur, neque habet capitula tenuia, sed magnas vesicas, non semunculis; sed magnis seminibus ternis in singulis vesicis,& aëre plenas: gustu etiam Auctoris iudicio dissimili, Pisi scilicet: neque vires Dioscoridi respondentes, quis habere compertum habet, sed omnes, an sit Halicacabi species, dubitant: atque ita à folliculi forma denominatur. Nec, vt idem Pena scripsit, Phasioli πέταλον, quod nonnulli etiam *folium* interpretātur, habet, quod ipse ignorans,Dodonæo obijcit, vt intellexisse videretur. Sed iam demonstraui adhuc neminem non ignorasse. Quare planta à me proposita Dioscoridis Isopyrum habenda, cùm neque sit quod aduersari posit, immo suam ipsius historiam dilucidat, adhuc tenebris obuolutam, propter verborum, atque sensus difficultatem, neque ab alijs, & ne quidem ab interpretibus enodatam.

Aegy-

INTER

Aegyptiorum Malinathalle Theophrasti, Anthalium Plinio.

Nomen.

Lib.4. c. 10.

Descriptio.

NTER edules radices quas Aegyptus fert, Malinathalles à Theophrasto connumerantur, ait .n. de ijs quæ in aqua oriuntur supra locutus: Ἐν δὲ τοῖς ἀμμώδεσι χωρίοις, ἃ οὐ πόῤῥω τοῦ ποταμοῦ, φύεται κατὰ γῆς ὃ καλεῖται μαλιναθάλλη. στρογγύλον τῷ σχήματι. μέγεθος δὲ ἡλίκον μέσπιλον, ἀπύρηνον δὲ, ἄφλοιον: φύλλα δὲ ἀφίησιν ἀπ' αὐτοῦ ὅμοια κυπείρῳ. *Locis autem arenosis, haud procul à fluuio, nascitur in terra, quod Malinathalle appellatur, figura rotundum, magnitudine Mespili, sine nucleo, sine cortice; folia vt Cypêrus mittit.* Ex quo textu Plinius mutuatus, pro, Μαλιναθάλλη, Anthalium transcripsit: quod Græcè ἀνθάλιον scriberetur, ex ἀνὰ, & θαλέω, vel θάλλω, compositum, quod est regermino, parum distans à verbo μαλιναθάλλη, quod, ex μάλα aduerbium, & ἀναθάλλω conflatum est, significátque valde regermino, quod etymon proprium est huius plantæ, quæ, radice vnica sata, vt altera Diosc. Chondrilla se propagat, innumerásque producit. Verba eius sunt haec. *Anthalium longiùs à flumine nascitur Mespili magnitudine, & rotunditate, sine nucleo, sine cortice, folio Cyperi.* Cui planta, Trasi, appellata, siue dulces & esculenti Cyperi, similis admodum, eadémque esse videtur.

Lib. 21. c. 15.

Etymon.

Forma. Habet enim ex tenuibus fibris dependentes globulos, læues, rotundos, oblongos, ex aliqua parte magis extuberantes, extremum diuisum habentes vti Mali Punici fructus, Mespili coronam æmulantes: vt in pictura visitur, paucis lineis per obliquum circumductis, ac si pluribus partibus simul coniunctis, constarent, signatos: magnitudine, & forma ad fructum minoris Mespili ex genere Setaneę, accedentes: quem nos hîc, quia molles, & esui aptos habet nucleos, Mespilum exossem appellamus: cuius & colorem etiam exterior pars refert: quæ excoriari nequit, ideo sine cortice dici possunt: cùm propriè cortex sit, quæ exui potest, inutilis, nihílque interiori parti, vel fructui obest: carnem intus continent solidam, albam, sine nu-

cleo

cleo aliquo : ſapore dulci ferè Caſtaneæ : folia emittit Cyperi noſtratis vulgaris,at oblongiora ; caulẽ, & flores æſtate eidem ſimiles . Rara hîc planta , neque alibi, niſi in ſtudioſorum penſilibus hortis culta viſitur , è Siciliæ extremis , arenoſíſque oris Auſtro expoſitis, vbi ſpontè oritur , aduecta. Cuius natales plantam confirmare videntur, cùm à Theophraſto dicatur, *Locis autem arenoſis* &c. ad differentiam plantarum in limoſis , & paluſtribus locis naſcentium, de quibus antea dixerat , ideóque ſubiunxit: *haud procul à fluuio naſcitur in terra*, &c. Plinius verò ad differentiam Colocaſiæ , & Perſonatæ , quas Nili ſui dotibus gaudere, ait : *Longius à flumine* , oriri tradidit. Ex quibus, & ſuperioribus colligitur , arenoſa , Auſtrináque non ſicca nimis loca Malinathallen adamare . *Hæc incolæ* , ſequitur Theophraſtus, *legentes* , *in bryto hordeaceo decoquunt* , *dulcia admodum efficiuntur* , *hisque pro bellarijs vtuntur* . Plinius, *mandunt igni paratum.* & alibi, *Anthalij* , *quod Aegyptij edunt* , *nullum alium reperi vſum.* Matthiolus verò in Veronenſium agro oriri aſſerit : atque ibi pueri plenos quaſillos vænum circumferunt,vocántque *Dolce Traſi:* crudas , coctáſque eſitant in bellarijs . Harum cremor vt tradit Matthiolus pectoris , & laterum vitia expurgat , quo fit vt tuſsientibus perutiles ſint . Tunduntur enim macerantúrque carnium iure, & inde per linteolum exprimitur cremor, quem etiam venereis potionibus miſcẽt recentiorum nonnulli. Idem cremor potus ad vrinæ ardores valet , & ad dyſenteriam, nam humorum acrimoniam retundit , præſertim ex aqua potus , in qua candens ferrum extinctum fuerit . Sunt hæ radices vt experientia , & dulcedine conijci poteſt , in moderatè calfacientium & humectantiũ genere. Sed flatus quodammodo gignunt. Sunt qui Theophraſti eſculentos Cyperos eſſe iudicent, quamobrem illius textum adducunt, in quo ſaporis, odoríſque gratia ſi in radicibus inſit plantarum , cur reliqua eorum minimè reſpondeant, rationem reddit: & exempli gratia adducit, *Graminis* , *Cyperi* , *Betæ* , *Apij* , *Equapij* , *atque eorum quæ in paludibus* , *atque fluuijs idonea cibo proueniunt.* Quo loco reſpondetur, Theophraſtum , nuſquam Cyperos differre radicibus, & ſapore tradidiſſe . Sed ſemper inter paluſtres , atque in aquis degentes plantas illos connumerat, atque odoratas radices habere ait: nec in ſequenti capite Cyperum inter odoratas recenſuiſſet , tam

Tempus. *Locus.* *Lib. 21. c. 29.* *Vires.* *Lib. 6. de cauſis plã ta. c. 16.* *Li. 1. c. 16* *Li. 4. c. 9. & c. 11. de plan. li. 6. de cau. pl. c. 17.*

tam breui interuallo abſque vlla differentiæ mentione, ſi de alio Cypero, dulci ſcilicet, atque radicibus inodoris, forma etiam differētibus in antecedenti capite verba feciſſet, pro quo Traſi planta hæc intelligi poſſet; cùm è memoria tam citò, quod de priore Cypero in antecedenti capite ſcripſerat, excidere non potuiſſet. Quare hanc primò tuebar opinionem, vt ſcilicet textus in quo Cyperus, inter dulces radices connumeratur, ſit corruptus, & pro κυπείρου, per ει, diphthongum, Cyperi latinè, κυπίρου, per ι, Gladioli ſcilicet ſit reponendum, vt idem Theodorus Gaza in reliquis locis non ſine errore vertit Cyperum; Cyperum, & Cypirum confundens; atque ſemper Gladiolum interpretans. Atque Plinij auctoritate motus Græcum textum emendandum eo loco putabam, vt κυπίρου, pro κυπείρου, haberet. In alijs de Cypero aromatico loqui videtur,
Lib. 1. c. 4 Iunco ſcilicet triangulari dicto paluſtri, de quo Dioſcorides,
Lib. 21. & Plinius cuius verba ſunt haec: *Quidam etiamnum vnum genus*
c. 18. *faciunt Iunci trianguli, Cyperon vocant. Multi non diſcernunt à Cypiro, vicinitate nominis. Nos diſtinguemus vtrunque, Cypirus eſt Gladiolus, vt diximus radice bulboſa &c.* & inferius, *Cyperus Iuncus eſt, vt diximus*
Lib. 21. *anguloſus:* & alibi, *Idem & Gladiolum alterum, quem Cypiron vocant,*
c. 17. *& ipſum paluſtrem.* & eodem capite ſuperius. *Bulborum generi quidam adnumerant & Cypiri, hoc eſt Gladioli radicem; Dulcis ea eſt, & quæ decocta panem etiam gratiorem faciat, ponderoſioremque ſimul ſubacta.* Ex quibus, nullo pacto de Traſi planta, Theophraſtum eo loco intelligere colligitur: nã ſi κυπείρου, Cyperi ibi habeatur, cùm ſit radicibus odoris, forma differentibus, atque paluſtris, limoſiſque magis gaudeat locis; Cyperus erit: atque de eo intelligendum eſt, non qui in lapilloſis locis, ſed qui in aquis degit, de quo ſemper loquitur Theophraſtus, qui propter maiorem humoris abundantiam ab aquis exceptam, dulciorem ſaporem reddit, aliquantulum aſtringentem, odoratum, cibo aptum atque ſuauem, recentem intellige: nam ſiccatus parum amarus, & odoratior efficitur: in ſicco enim non eſt dulcedo vt idem Theophraſtus ait, & de eo intelligit Dioſcorides in ca-
Lib. 1. pite de Cypero, nam alibi de recente radice intelligens, illi
Lib. 4. Chryſocomes radicem comparat, dicens eſſe dulcem, aliquantulum auſteram, vt eſt, his verbis, γευσαμένῳ οὐκ ἀπηνῆ, κυπείρῳ ἴσην οὖσαν, ἐν τῷ γλυκεῖ ὑπαύστηρον: *guſtanti non iniucundam, Cypero ſimilem exi-*

existentem ex dulci subausteram: & sic Trasi non poterit esse, quæ nullam habet austeritatem, atque arenosis, & in Sicilia, & Aegypto, quibus locis frequentissima, & spontanea est, oritur: indéque ad nos & Veronam forsan etiam adsportata, vbi colitur pingui riguóque terreno, vt ait Pena; sed hæc planta pingui agro sata facilè corrumpitur, nam vermes radicem erodunt; in arenosis verò & glareosis vermes haud procreantur, plantáque lætior euadit, sed sæpe locus irrigandus est, nisi sit naturâ riguus. Quare cùm ibi de Cypero Theophrastus loqui videatur, non dubium est amplius, Trasi Plantam non esse Theophrasti Cyperum, quæ Malinathallen eiusdem plenè refert, forma, sapore, natalibus, atque vsu, in bellarijs scilicet vt Pena & omnes aiunt, etiamnum vbique expetitam. Quidam obijciunt huic plantæ, magnitudinem non esse Mespilo æqualem, atque de maiore intelligunt, quibus respondeo satis esse ad quamlibet Mespilorum speciem accedere, nam ex trium generum Mespilorum Theophrasti ad minorem Setaneæ speciem, quam nos vt dixi, Mespilum exossem appellamus, accedit, & forsan tertio generi nobis incognito parem, aut maiorem, quod minus est: atque dici potest vt est in Aegypto maiores fieri radices propter loci opportunitatem, quare de hoc amplius non est disserendũ. Quidam nescientes etymon Anthalij, & Malinathalles, Malum Anthalium scribunt, putántq. ita appellari, atque alij plantam quandam exoticam pro Malinathalle demonstrant, fructu iuglandi nuci pari, quæ sit ne recipienda ignari sciunt.

Chrondilla prima Dioscoridis.

CHONDRILLA dicta fuit, ἀπὸ τοῦ χόνδρος, quod est grumus, & ἴλλειν, quod continere significat, quasi continens grumos, quos Mastichæ similes esse ait Dioscorides his verbis: περὶ δὲ τοῖς κλωναρίοις αὐτοῖς εὑρίσκετε κόμμι ὅμοιον μαστίχῃ. Plinius verò, *habet proximam terræ Mastichen tuberculo fabæ &c.* Planta hæc in aridis aggeribus viarum aestate visitur hîc humi habens folia strata, quæ vere erumpunt, primùm Cichorio similia, postea ve-

Nomen, & Etymon. *Lib. 2.* *Lib. 22. c. 22.* *Forma locus.*

Χονδρίλλη
Chondrilla

rò laciniosa magis efficiuntur, atque Soncho, vel Denti Leonis dictæ plantæ accedunt, carnosa, fractu, facilia, lactísque plena: radicem longam: inueni illam trium pedum longitudinem æquantem, crassitie verò minimum digitum: foris subflauam, intus albescentem lacte turgidam: quam si extirpes, non tantam poteris diligentiam adhibere, quin saltem plicetur, atque tunc per obliquum finditur multis locis, exítque lac viscosum, quod pauco exinde tēporis interuallo, minúsue quarta horae parte, vt gummi concrescit. In radice semper inuenies terræ glebulas ab eodem ipsius lacte concretas, dum magis vigebat planta, exudante; quod ita viscosum est, vt neque à digitis, dum recens est, aqua abluendo, remoueatur. Huic plantæ cùm caulis erumpit, folia quæ humi sternebantur, marcescunt ferè in omnibus: quamobrem raró illa inuenies habere, aut flaccida pauca: qui trium aliquando pedum altitudinem æquat, prope humum hirsutus, atque asper est, reliquus totus læuis, rotundus, multis alis refertus lignosis, flexilibus, vt vna tantùm planta, velut Genista, cui colore, & habitu quadantenus similis videtur, scopam efformare possis: habet foliola ex interuallo alternatim parua, crassa, absque lacinijs, vel raris Linariæ, vel Genistæ similia, ex viridi etiam ad cæruleum vergentia, ex quibus singulis flores vt in Cichorio satiuo æstate exeunt luteo colore, parui, in pappos cum semen ematuruerit euolantes: quod oblongum, fuluúmque atque hirsutum est. Tota planta, gustu est amaro. Hanc primam Dioscoridis Chondrillam statuendam esse censui, cùm suæ descriptioni congruere videatur: ait enim Dioscorides χονδρίλλη, ἡ δὲ καὶ τοῦτο κιχώριον καλοῦσιν ἢ σέριδα, τὰ μὲν φύλλα καὶ τὸν καυλὸν, καὶ τὰ ἄνθη ἔχει κιχωρίῳ ὅμοια, ὅθεν καὶ εἶδος αὐτὸ τινὲς εἶπον σέριδος ἀγρίας λεπτότερον δὲ τὸ ὅλον, περὶ δὲ τοῖς κλωναρίοις αὐτοῖς εὑρίσκεται κόμμι ὅμοιον μαστίχῃ, μεγέθει κυαμιαῖα. *Chondrilla, quam aliqui Cichorion, aut Serin appellant, folia quidem, caulem, & flores Cichorio similies habet, qua de causa quidam syluestris Seridis speciem esse dixerunt, sed tenuiorem totam: at circa ramulos ipsos inuenitur gummi simile Mastichæ magnitudine Fabæ, &c.* Quam eandem describens Galenus ita inquit, *Lactucæ agresti simile quodam olus est, quod Chondrillam nominant, & citius in caulem erumpit; amaritudinem habens manifestam, & quendam viscosum, & album succum, &c.* Quibus notis congruere videtur

Tempus.

Descriptio.

hæc, nam tota viſcoſo,atque albo ſucco eſt referta, & ſi quamlibet partem flectas, radicem, folia, caulem, ramos, flores etiam,ex rima vi orta lacteus ſuccus exit, qui concreſcit paulò poſt Maſtiches duritie, & colore, ſed poſtea longo tempore nigreſcit: & quamuis Dioſcorides dicat, ſuccum concreſci, in imis ramulis vertit Marcellus Virgilius, Plinium ſequutus, qui ait, *proximam terræ Maſtichen*, Galenus tamen hoc non tradidit, ſed lacte quidem multo eſſe refertam, & viſcoſo; cùm non ſemper hoc eueniat: euenire poteſt quidem vel humoris abundantia excreſcentis, & hoc in radice ſemper inuenitur, vel aliqua vi exteriori, vt vento valido, aut alia, ab animalibus quadrupedibus ibi paſcentibus, orta, qua ramuli flexi fuêre, atque ita, parte illa curuata, rima efficitur, indéque lac exoritur,quod poſtea concretũ inuenitur, vt pluries obſeruaui, atque non ſolùm in caule, ſed ramis, frondibúſque. In radice verò ſemper, atque in pluribus partibus, terrámque adhærentem inuenies, atque nouum lac exire videbis, ſi parum illam flectes, atque concreſcere, vt dixi Maſtichen referens; quod pleriſque amicis oſtendi, minimè hoc credentibus, numquam id obſeruarant, nam plantam hanc flocci faciebant. Nulla ex alijs Chondrillæ nomine ab alijs inſignita planta, hoc facere reperies: ſuccum quidem illæ lacteum habent, non tamen viſcoſum, nec facilè naturâ concreſcentem, immo nec longo tempore. Quare non amplius illas, ſed hanc Dioſcoridis primam Chondrillam eſſe dicas, at-

Vires. que vires à Dioſcoride huic tributas, ineſſe ſcias, ait enim, *Inuenitur autem circa ramulos ipſos gummi Maſtichæ ſimile, magnitudine Fabæ. Quod cum Myrrha tritum magnitudine Oliuæ in linteo appoſitum, menſes ducit. Herba ipſa vnà cum radice contuſa, admixto melle in paſtillos efformatur, qui diluti nitro addito, vitiligines exterunt. Gummi verò etiam pilos agglutinat. Sed & radix recens ad eadem facit, ſi in ipſam acus tingatur, & pilis admoueatur. Commodo eſt etiam ad viperas cum vino pota. Et ſuccus ipſius aluum ſiſtit, coctus cum vino & potus, aut per ſe ipſum.* Quæ Plinius ita exarauit. *Habet proximam terræ Maſtichen tuberculo Fabæ, quæ appoſita fœminarum menſes trahere dicitur. Tuſa cum radicibus tota, diuiditur in paſtillos, contra ſerpentes argumento probabili. Siquidem mures agreſtes ab his læſi, hanc eſſe dicuntur. Succus ex vino coctæ aluum ſiſtit. Eadem palpebrarum pilos inordina-*

ordinatiſsimos, pro gummi efficaciſſimè regit. Dorotheus ſtomacho & concoctionibus vtilem carminibus ſuis pronuntiauit. Aliqui fœminis & oculis, generationique virorum contrariam putauere. Galenus verò, *Chondrilla, & hanc quidam Serin nominant, eſt enim eiuſdem ferè cum illa facultatis, niſi quòd guſtu amariuſcula eſt, ac proinde facultate ſiccantiore.* Hanc Lobellius vimineam viſcosámque Chondrillam vocat, neque gummi modo globulos concretos animaduertit, ſaltem in radice: neque illum ſequentes, qui viſcum melle nigro admixto, & huius radice ad auiculas capiendas idoneum à pueris factitari, aſſerunt.

Chondrilla altera Dioſcoridis.

ET hæc ſanè Chondrilla dici poteſt, nam radices habet à quibus grumi pendent, χόνδροι Græcis dicti: atque hanc Dioſcorides, vt ſuperiorem, Chondrillam appellauit, tradidítque habere radicem rotundam, paruam, &c. his verbis, ῥίζαν δὲ λεπτὴν, ἔπακμον, κούφην στρογγύλην, &c. Plinius verò exactiùs hanc deſcribens ita ait, *radice Fabæ ſimili, aliquando numeroſa:* deſcripſítque confundens vtriuſque plantæ deſcriptiones, primò ſecundam, ſecundo verò loco primam ibi, *Habet proximam*, &c. Eſt igitur herba hæc in mõtibus ſaxoſis, locíſque in quibus terra non excedit dodrantem altitudine, naſcens, vbi & Ciſtus, Agrioriganum, atque Calamintha oriuntur: longè à mari, ac etiam ab Auſtro tutis: radicem habet rotundam, paruam Fabæ magnitudine, ſuccoſam, parum lacteſcentem, albidam, quandoque ad purpureum vergentem, ſolidam, amarã (maior non excedit Auellanæ nucis formam, ſed oblongiorem, læuem, atque cùm effoditur nihil terræ retinet, ita vt pellucida, & quaſi margarita videatur: quæ maior, vetuſtiórque inuenitur, tres quatuórue concauitates diaphragmatibus diſtinctas habere cernitur, atque ideo etiam χονδρίλλη ἀπὸ τοῦ χόνδρου, quod pro chartilagine, ſiue diaphgramate accipitur, vnde hypochondriũ dicitur quia ὑπὸ χόνδρου, poſitũ eſt: flaueſcit, cõtrahitur, rugoſáque efficitur: inueniuntur ſæpe plures à tenuibus fibris albis per terrã repẽtibus dependẽtes, qđ Plinius animad-

Nomen Etymon.

Lib. 22. c. 22.

Forma locus.

uer-

Χονδρίλλη
Chondrilla

uertit, cùm dicat, *radice Fabæ ſimili, aliquando numeroſa*. Nam & vnus ex bubulis illis perficit plantam, eandémque plures ſimul ex fibris dependentes. Ex quarum principio erumpunt, autumno folia Cichorij minora, oblonga circumroſa, ſiue leniter ſinuata, quarum inferior pars ad cæruleum tendit, dorſum habentia rubens, carnoſa, læuia, fractu facilia, atque tunc ſtridentia, vnde Herbarij hîc, *Herba ſtridola*, appellant, & lac amarum emanantia: maius folium minus eſt dodrante: è medio foliorum caulis aſſurgit vnicus, nudus, læuis, cauus, teres, rubens, lacte turgidus, pedalis, aliquando minor, vel etiam contra maior, ſecundum loci temporíſque temperiem. nam Plinius habet, *caulem minus pedalem*, in cuius ſummo vnicus eſt flos luteus, Aprili menſe prodiens, Cichorij, ſiue Dentis Leonis dictæ: cuius baſis, & caulis prope illam, hirſutie nigra obſiti cernuntur: ſemen in pappos euolat maturum. *Tempus.*

Hanc alterã Dioſcoridis Chondrillam ſtatui cùm ſuæ reſpondeat hiſtoriæ ab eodem traditæ, ſcilicet, Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος χονδρίλλης, φύλλον δὲ ἔχει περιβεβρωμένον, πρόμηκες, ἐπὶ γῆς ἐστρωμένον. καυλὸν δὲ ὀποῦ μεστόν. ῥίζαν δὲ λεπτὴν, ἔπακμον, κούφην, στρογγύλην, ὑπόξανθον, ὀποῦ μεστήν. *Eſt & alterum genus Chondrillæ, folium habens circumroſum, oblongum, humi ſparſum: caulem ſucco madentem: radicem paruam, vegetam, læuem, rotundam, flaueſcentem, ſuccoſam*. Quam ita Plinius tranſcripſit, *Chondrillon, ſiue Chondrille, folia habet Intubi circumroſis ſimilia, caulem minus pedalem, ſucco madentem amaro, radice Fabæ ſimili, aliquando numeroſa*. Quorum delineationem nulli aptare poſſumus, quæ bulboſas habeat radices, atque ex vnico bulbulo ſato plantam ſeparatam efficere poſsit, quæ etiam plures globulos habere poſsit, vt vult Plinius. Folia, etſi non ſint ſtrata in terra, vt in Cynogloſſa, Plantagine, & ſimilibus, nulla alia habet, præterquam illa quæ ab radice prodeunt, proximáque ſunt terræ, quarum aliqua in terram conuertuntur, quæ in terra iacere dicere poſſumus. Quare nihil mihi videtur poſſe obſtare, quominus Dioſcoridis genuina cenſenda ſit, præſertim cùm ex Plinij textus ſupplemento clarior fiat, quem ſcimus ab ipſo mutuatum multa tranſcripſiſſe inſalutato hoſpite. Hanc Lobellius marinam Chondrillam appellat, ſed hîc rariùs in maritimis inuenitur, & Perdicium Theophraſti, dubitátque an ſit Dioſcoridis Chondrilla

Deſcriptio. *Lib. 22. c. 22.*

drilla; quare aliam deſcribit Aſphodeli radice, quam Matthiolus ignorans an & nobis oriretur, Conſtantinopolitanum Cichorium appellauit; quæ radicibus conſtat multiplicibus in mucronem deſinentibus: Marcellum Virgilium virum doctiſsimum ſequutus, qui ἔπακμον, non, *vegetam*, ſed, *in mucronem deſinentem*, vertit non animaduertens verbum ἔπακμον, ἀπὸ τοῦ ἐπακμάζειν deriuari, quod verbum, ἀπὸ τοῦ ἀκμάζω, & ἐπὶ conflatum eſt, quod, vigeo, & adoleſco, interpretatur; atque vegetam, vel adoleſcentem, eſſe interpretandum vt omnes verterunt: atque etiam textum vult deprauare, vt non κούφην, *læuem*, ſcilicet: ſed κορυφὴν, quod verbum, non legitur in textu Græco aliquo, nec in Ruellij verſione quam multis locis impreſſam habeo, ſed κούφην & pro eo *læuem*, ſcriptum inuenitur: quamuis in Volumine de Plantarum natura aliter dicat, ſed ibi hiſtoriographus, non interpres eſt. Quod ipſi neque ſatisfaciens, in Plinium verba vertit, quem hallucinatum putat, non percipiens, neque cognoſcens quam lectionem, quámuè plantam recipere debeat: in Matthioli demum incidit Cichorium Conſtantinopolitanum, in eum etiam inſurgens, ſed & pudere debuit ipſum etiam, qui illius ſcrutator ſit, & quæ ipſe ſcribit non conſiderat, plantarum ſimilium copia & lectionum conuolutus: illud tandem deſcribit. Sed neque eſt, cùm pluribus radicibus, non vnica propagetur, excedítque longè formam & magnitudinem vt ex Dioſcoridis & Plinij textu liquet; neque aliquando, ſed ſemper contra Dioſcoridis & Plinij ſententiam ſit numeroſa, atque multiplex; non vnica vt in planta à me propoſita: quę has vires habebit ex Dioſcoride,

Vires. *Vim concoquendi habent folia & caulis. Succus verò pilos in palpebris ag glutinat.* Myconius hanc ſtrumoſum Cichorium appellat, atque ad ſtrumas curandas multùm conferre ſe experimento didiciſſe aſſerit, quinque aut ſex integræ cum melle ſumptæ radices multis continuis diebus mirum in modum proſunt. Eadem, ſtillatitia aqua earum, & decoctum præſtat, ſed inefficacius: item conditum ex ijs cum melle paratum admodū iuuat. Herbarij hîc fœmellis ad eliciendum lac vti ſonchum vtilem vendunt; quæ illas parant ita; contundunt radices huius herbæ atque addito ſampſucho ouis intermiſcent, atque placentas ex his confectas edunt.

Aliſma

Ἄλισμα
Alisma

Alisma, siue Damassonium Dioscoridis.

Nomen Etymon.

ALISMA, quæ Alcea dicitur, atque Damassoniũ, à ui propulsandi venena Leporis marini, & Ranæ rubetæ, opiiq. vt in Dioscoride legitur, nomina sunt. Lobellius verò Alismatis etymon esse ait à voce ἀλισμὸς, quod est maris allisio, atque iactatio, conueniréque Alismati, eo quòd in aquis degat. Sed si verum hoc esset, Halisma debebat scribere, nam ἁ, spiritu aspero signatum est, ab Alismate alienum: atque verum esset si planta ab ipso proposita Alisma fuisset; sed certè longè satis est, nihílque Dioscoridis delineationi respondet, quamuis verba illius etiam peruertere voluerit, vt suæ plantæ responderent: & adhuc etiam multa desiderantur in illa planta, quæ apertè à

Descriptio. Dioscoride describuntur, & demonstrabo: ait enim Ἄλισμα, οἱ δὲ ἀλκέαν, οἱ δὲ δαμασώνιον καλοῦσι. φύλλα μὲν ἔχει ἀρνογλώσσῳ ὅμοια, στενώτερα δὲ καὶ ἐπὶ γῆν κλώμενα. καυλὸς δὲ λεπτὸς, ἁπλοῦς, ὑπὲρ πῆχυν ἔχων κεφάλια, θυρσοειδής. ἄνθη λεπτὰ, λευκὰ, ὕπωχρα. ῥίζαι ὡς μέλανος ἐλλεβόρου

Lib. 3. λεπταὶ, εὐώδεις, δριμεῖαι, ὑπολίπαροι. ὑδρηλὰ δὲ φιλεῖ χωρία. *Alisma, quam alij Alceam, alij Damassonium appellant, folia habet similia Arnoglosso, angustiora verò, atque in terram conuexa; caulem tenuem, simplicem, thyrsi specie, cubito altiorem capitula habentem: flores tenues, albos, subpallentes: radices vt nigri Ellebori tenues, bene olentes, acres, sub*

Lib. 25. c. 10. *pingues. Aquosa amat loca.* Ex hoc textu Plinius in suos libros ita reposuit Alismatis Historiam. *Alisma, quam alij Damassoniũ, alij Lyron appellant. Folia ei Plantaginis, nisi angustiora essent, & magis laciniosa, conuexáque in terram, aliàs etiam venosa similiter: caule simplici, tenui, cubitali, capite thyrsi: radicibus densis, tenuibus vt veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus. Nascitur in aquosis. Alterum genus eiusdem in syluis, nigrius, maioribus folijs, &c.* Quorum delineationibus quantum respondeat planta à me proposita ex hac de-

Forma. scriptione patebit. Radicem habet in summo crassam maiorem digitum æquantem, foris rufescentem, ex qua fibrę pallentes dependent circum plures, carnosæ, tenues, non dissimiles Elleboro, odoratæ, atque gustu acres: folia emittit plura in gyrum in terram inclinantia, pallido colore, læuia, carnosa forma Plantaginis latifolię angustiore, sed nerui parum conspicui

viden-

videntur; in ſuperiore & latiore parte ſerrata minutis, paruíſque dentibus: quarum quæ proximiora ſunt humo flaccida, atque languida ſunt: caulem emittit, non è centro foliorum, ſed ex radicis latere, cubitalem atque maiorem, cùm planta vetuſtior eſt, ſupra quem radiatim foliola exeunt latiuſcula, quorum vnicum triplo maius eſt, vt in pictura viſitur, baſim conficientia florum, qui inter ipſa velut vmbella, aut corymbi dependent, ex albo luteſcentes, parum odori, caui, tenues, in quinque partes in ſummo diuiſi, ac ſi quinque foliolis eſſent conſtructi, floribus Primularum veris vulgò dictarum non diſſimiles, calices ex quibus prodeunt, in imo habentes. Quibus ſiccatis fructus remanent rotundi, duri, apicem habentes; cortice molli in quinque etiam partes diuiſa contecti, vt in Ocymoidum genere viſitur: in quibus minutum ſemen, fuſcũ, anguloſum, citrinæ Nigellæ ſimile continetur. Februario, & Martio menſe floret, atque Aeſtate fructus perficit. *Tempus.* In montoſis oritur, rupibúſque, in quibus ex altiore parte montis defluit humiditas, atque vmbroſis locis frigidíſque gaudet: in Palinuri rupibus humidis frequens. *Locus.* Hanc recentiores Vrſi auriculam appellant à forma, foliorum ſcilicet, quæ erumpunt, tunc enim auriculam imitantur: & Saniculam atque Paralyticam, propter inſignes facultates, quas obtinet: atque propter florum præcocitatem inter Veris Primulas recenſent; quibus congener eſt: quas Phlomides, ſiue Verbaſculos putarunt (ſed à Verbaſcis longè abſunt) quarum plures ſpecies à plantarum collectoribus depinguntur, à loco in quo naſcuntur nomine diſcretæ; nam aliæ, vt hæc montanis locis, aliæ ſyluis, aliæ pratenſibus gaudent: at omnes quidem vmbroſa humentiáque amant loca. His Fuchſius vir doctiſsimus, ſub Verbaſculorum nomine, aliud enim verius his inditum non erat, has vires tribuit. *Radicis decocto veſicæ, renúmque obſtructiones ſoluuntur.* *Vires.* Quod etſi à Dioſcoride non memoretur, à Galeno tamen hæc de Aliſmate, ſiue Damaſſonio proferuntur. *Lib. 6. de ſempl. med. facult.* *De hac herba in tertio libro tradit Dioſcorides, quod eius radix epota dyſenterias ſanet, & aluum ſiſtat, atque œdemata mitiget, ſed nos ea quidem experti non ſumus. Quod autem conſtitutos in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit, pota comminuat: id certè experti ſumus. Ex quo liquet quòd abſterſoriam quandam facultatem obtinet.* Sequitur Fuch-

 ſius.

ſius. *Ius herbæ propinatur & illinitur aduerſus rupta, luxata, & liuentia: quod verò hæc eadem poſſint, temperamentum eorundem palàm docet: parum enim adſtringunt, ſi guſtaueris, amara, & modicè acria ſunt: vt hoc nomine, deſiccandi, & detergendi facultatem habere nemo dubitet. Et mulieres formæ ſtudentes ſucco è floribus illarum expreſſo faciem illinunt, quòd maculas, rugáſque & alia eiuſdem vitia mirificè detergeant.* Ad enterocelas thoracíſque vulnera commendantur ex Matthiolo. Plinius verò ex Dioſcoride tranſcripſit hæc tantùm. *Vſus in radice vtriuſque aduerſus ranas, & lepores marinos drachmæ pondere in vini potu.* Quibus reſpondere videntur quæ de primulis congeneribus ſcribit Matthiolus: ait enim aquam ſtillatitiam ex florida planta exceptam vtilem eſſe in potu, languoribus cordis, & totius corporis: nam, vt periclitatores aiunt, mirum in modum auxiliatur, robúrque addit cordi. Flores impoſiti ſcorpionum, & venenoſarum aranearum ictibus ſubueniunt: atque folia, flores, radixúe, aut tota planta impoſita, luem peſtiferam atque vulnera ſanat. Dioſcorides verò ait *Radix drachmæ vnius aut duarum pondere pota cum vino commoda eſt his qui leporem marinum vorarunt, & quos rana rubeta momordit, & qui opium hauſerunt. Torminibus, atque dyſenteriæ per ſe, aut cum pari modo ſeminis Dauci, potui datur. Conuulſis, & ad vteri affectiones prodeſt. Herba ſiſtit aluum, menſtrua pellit, atque tumores illita mitigat.* Item Plinius de plantis ad ſtrumas vtilibus verba faciens ait, *Damaſſonium quæ & Alcea vocatur, ſub ſolſtitio collecta, imponitur ex aqua cœleſti, folium tritum, vel radix cum axungia tuſa, ita vt impoſita folio ſuo operiatur. Sic & ad omnes ceruicis dolores, tumoréſque quacunque in parte.* Ex his quidem colligitur, & facie, viribúſque plantam à me propoſitam Dioſcoridis eſſe Aliſma, ſiue Damaſſonium, omnibus reſpondentibus notis; quas longè abeſſe ab alijs Damaſſonijs ſiue Aliſmatibus putatis, quiſque ex his iudicabit; radice quidem, folijſúe aut ſerraturis, caule, odore, atque ſapore, viribúſque minimè reſpondentibus quæque planta ab ijſdem propoſita eget, quæ hîc repetere prolixum foret. Eſt & alterum genus Aliſmatis à Plinio memoratum, de quo in ſequentibus dicam.

Lib. 25. c. 10.

Lib. 26. cap. 5.

Aliſ-

Alisma syluarum & pratorum

Alismatis siue Damassonij genus alterum Plinij.

N descriptione Alismatis siue Damassonij ex Dioscoride transcripta, Plinius addit hæc verba. *Alterum genus eiusdem in syluis, nigrius, maioribus folijs:* & infra primam Alismatis descriptionẽ, hæc verba intermiscet: *aliâs etiam venosa similiter.* Ex quibus verbis innotescit, quas depictas affero plantas, & eiusdem generis, secundum esse Alismatis genus Plinij. Radicem enim omnes habent Ellebori modo fibrosam, pinguem, tenuem, odoratam, & acrem, ex qua folia in gyrum humum operiunt parum ab ea elata, lactucaceis proxima, inferiore parte hirsuta, venosa, siue neruosa multùm, quamobrem crispa visuntur, per ambitum leniter sinuata, colore viridiore, saturiore primo Alismate depicto, quare Plinius nigrum genus appellauit, & rectè. Harum prima depicta non thyrsi specie caulem, & supra eum capitula, sed plures cauliculos nudos, atque hirsutos promit, in quorum summo singuli flores ex calice prodeuntes insunt, ex albo lutei, odoratíque, quibus siccis vascula remanent semina habentia parua, subrotunda, fusca, quæ Maio perficiuntur. Secunda verò, caulem, atque flores, Alismatis primi generis modo emittit, etiam concolores. Omnes primo Vere florem edunt, indéque Veris Primulas, recentiores appellarunt, alias verò syluaticas, omnibúsque easdem vires tribuêre, eorundẽ experimento cõprobatas. Quod animaduertens Plinius dixit, *Alterum genus eiusdem in syluis nigrius, maioribus folijs: Vsus in radice vtriusque aduersus ranas, & lepores marinos, drachmæ pondere in vini potu.* Quibus subscribenda sunt quę supra in descriptione primi Alismatis generis reposui: nam & recẽtiores, sicut antiqui omnibus easdem vires tribuêre. Harum alias congeneres in plantarum collectoribus sub Primulæ, Saniculæ, Vrsi auriculæ, & Paralyticæ nomine videre poteris, quas omnes sub Alismatis & Damassonij nomine comprehendes: atque alias montanas, quæ in montibus oriuntur, alias syluaticas, alias postremò pratenses, non Primulas, sed Alismatis nomine insignitas plantas, appellabis.

Descriptio.
Lib. 25. c. 10.
Forma.
Tempus.
Vires.

Acinos Dioscoridis.

Ἄκινος dicta fuit planta hæc ab, ἀ, litera, quę nota est priuatiua, & verbum κινέω, quod significat, mollio, moueo, incito, cieo; vnde κινεῖ κοιλίαν καὶ ἔμμηνα, dicitur apud Dioscoridē, ciet aluum & menses: hæc autem, quia contrariam habet facultatem, scilicet quòd menses, & aluum pota sistat Dioscoridis sententia, ideo ἄκινος dicitur, quia ἀκινεῖ, vel ἵστησι κοιλίαν, καὶ ἔμμηνα πινομένη, quam ita descripsit Dioscorides, Ἄκινος, ἢ ἄκονος, πόα ἐστὶ λεπτόκαρφος, στεφανωματικὴ, παραπλησία ὠκίμῳ, δασυτέρα δὲ, καὶ εὐώδης: παρ' ἐνίοις δὲ καὶ κηπεύεται. *Acinos, aut Acconos herba est tenuibus surculis, coronaria, admodum similis ocimo; hirsutior verò, atque bene olens, apud aliquos in hortis plantatur*. Plinius verò de varijs oleribus verba faciens subiungit: *Acinos, quam Epipetron vocant, quæ nunquam floret*. Ex quo textu multi opinati sunt eandem esse cum Epimetro Theophrasti à vocis similitudine, quod absque dubio est; rationem affero, quia Plinius illa, inter quæ de hoc Acino mentionem facit, ex Theophrasti capite octauo libri septimi exarauit: atque ex rebus de quibus ibi agit, si cum Theophrasti loco citato expendantur, perspicuū erit: vbi eius verba hæc sunt: ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνανθῆ, καθάπερ καὶ τὸ ἐπίμετρον. *Aliqua verò omnino flore carent, sicut Epimetron*. Quod etiam indicio fuit, vt etiam idem esset cum Epimedio Dioscoridis, cùm neque Epimedium florere dicat vnquam: idémque esse Epimedium Dioscoridis & Epimetron Theophrasti, à vocis quadam, & historiæ similitudine, atque Epimetron Plinij, qui & Acinos dici tradit; quo loco reponendum putarem, pro *Acinos, Erineos*, potius: quod nomen in diuersis illis Epimedij Dioscoridis nomenclaturis, inuenitur: cùm Plinij mos sit, diuersa ex varijs transcribere, atque hîc Theophrasti caput 8. libri 7. alibi verò Dioscoridis Epimedium præ manibus habebat, immemor Epimetri iam descripti: non enim semper potuit succisiuis horis, nocturnísque hæc expendere, lucémque videre, atque nobis ostendere. Quibus conuolutus Pena: putauit ἄκινος per υ, scribi oportere, quòd sterilem signat, atque infœcundam plantam:

Nomen Etymon.

Lib. 2. c. de Brassica.

Lib. 3.

Descriptio.

Lib. 21. c. 15.

Lib. 7. c. 8.

Lib. 27. c. 9.

plantam: & in Matthiolum insurgit, vt solet, trabem etiam suam minimè videns: sed de his hactenus. Non est Acinos, quã Epipetron vocant, Acinos Dioscoridis, nam idem Plinius de
Lib. 21. c. 27. eo loquens ait, *Acinon, & coronarum causa, & ciborum Aegyptij serunt: eadémque erat quæ Ocimum, nisi hirsutior ramis ac folijs esset, & admodum odorata.* Ex quibus verbis clarè liquet Acinon cibo aptã esse, atque vtilem, cùm eo seratur: quod contra est in Epipetro, vel Epimedio: secundò Epimedion, vel Epipetron, aut Epimetron ab omnibus flore carere dicitur, quod contrà esse in Acino Plinius his verbis demonstrat, *Eadémque erat quæ Ocimum, nisi hirsutior, &c.* Sed Ocimum non caret flore, ergo & Acinon flores habere est necesse, cùm nihil ab Ocimo differre debeat, nisi hirsutie tantùm, qua etiam nota à Dioscoride ab Ocimo distinguitur, cùm ὀκίμῳ παραπλησία scribat, quæ verba & sententiam hanc, & Plinij descriptionem confirmant, cùm illa prępositio παρὰ addat πλησία, in compositione verò vel nomini vel verbo adiuncta, proprietatem illius adiuuat, tam si rectum, quàm si iniquum significet, vt in linguæ Græcæ obseruationibus licet videre: & sic flores habere oportet vt Ocimum, cùm ab eo hirsutie tantùm differat. Quod argumentum ab alijs hucusque non est animaduersum, atque mihi sufficere videtur, vt flores Acinon habere, probare posit, præter illud quod alij dixêre, quod coronaria cùm sit, flores habere est verisimile, sed
Forma. quidem non necesse. Quare plantam hanc pro veriore Acino affero, quam quotannis olitores Verno tempore serunt, illámque *Vrtichella*, hìc appellant, eò quòd Vrticæ hirsutiem quodammodo referat; hirsuta quidem est, atque asperiuscula caule, & folijs Ocimo similibus, tenuioribus, oblongioribúsque
Tempus. per ambitum serratis Mercurialis modo, flore æstate etiam Ocimo simili, paruo, purpurascente: diceres nisi aliud Ocimum agnosceres, genuinum esse Dioscoridis: folia enim habet Mercuriali similia, quæ Ocimi folia habere ait Dioscorides: cui nulla alia planta à Dioscoride descripta folijs Ocimo similibus, ita Ocimo, folijs, atque positu, colore, læuitate, & caule est Mercuriale similior: hæc autem ab illis differt tenuitate caulis, quod Dioscorides requirit, illiúsque & foliorum hirsutie, quæ Ocimo & Mercuriali desunt. Odore est fragrantissima ad Caryophyllos aromaticos accedente: & si tantùm illam

tangis,

Ἄκινος
Acinos

tangis,remittit odorem, et si deinde manum naribus admouebis, iucundissimo odore nares ferientur. Quare admodũ est odorata, & boni odoris, atque tam Ocimo similis est facie, vt non dubium sit Ocimi speciem esse,cùm hirsutie tantùm atque caulis tenuitate differat. Acini mentionem Galenus omisit: *Vires.* Paulus verò Dioscoridi se subscribens ita ait. *Acinos Ocimò similis, mediocriter adstringendi vires habet,* quod clarè ex gustu mandendo percipies, *ideóque aluum & menses pota sistit: imposita verò panos, & erysipelata curat.* In Plinij textu contrarias vires reperi,sed non dubito quin error sit correctoris putantis calidas vires, aperientésque habere, atque sicut Ocimum vrinæ difficultati succurrit Dioscoridis sententia,ita & hanc Ocimi speciem,& vrinas,& menses ciere posse: ideóque *Ciet menses,& vrinas,* scripsit. Quod etsi probari possit, vtrasque vires Acinon habere posse,vt ab aliquibus factum est: tamen potius duobus textibus credendum censeo, quàm vni contrarij rationem non reddenti. Non est Acinos Dioscoridis, quæ à diuersis ponũtur,multùm enim ab Acini historia absunt, qua de causa alter, alterius putatum Acinon refellit, suæ subridens opinioni: sed nulla Ocimi folia habere perspicitur, neque cum Ocimo similitudinem illam refert, qua eadem dici posset, nisi hirsutior esset,vt Plinius ait ex mente Dioscoridis. Quare Plantarum auctor nesciens quam reciperet,inodoram illam, aut potiùs fœtidam plantam, vbique viarum infestissimam, cùm admodum odorata esse debeat,pro vero Acino appingere maluit, Lobellij, Peneque pœnam formidans: quam & ipsemet Clinopodium syluestre appellat, quàm ex Ocimis hirsutam plantam, ab ipso depictam Fuchsij medij Ocimi nomine considerare, an Ocimum hirsutum esset, & Acini nomine dignum, sed tantam iconum multitudinem, nedum plantas considerare haud poterat.

Alyssum

Alyßum Dioſcoridis.

Ἄλυσσον dicta fuit planta hæc, ἀπὸ τοῦ λυσσᾷν, quod eſt, rabire, & α, particula priuatiua, eo quòd rabie priuat, vt Dioſcorides de hac loquens, ait, δοκεῖ δὲ καὶ λύσσαν κυνὸς ἰᾶσθαι, & Plinius, *Nomen accepit, quòd à cane cõmorſos rabiem ſentire non patitur.* Herbula eſt parua ſurculoſa, radicẽ habens exiguã, albidã, tenuibus capillamentis diuiſam, folia bina humi ſtrata, rotunda, parua admodũ, carnoſa, hirſuta, atque aſperiuſcula, per ambitũ paruis, rotundíſque inciſuris ſerrata: caulem edit aliquando vnicum, [& non minus inuenies vnicaulem plantam, quàm ramis præditam] rectum, rotundum, hirſutum ſine alis, virgellam referentem, pedem, vel ſeſquipedem altitudine vel longitudine æquantem: aliquando multas alas, ex ſingulis foliolis imis, atque etiam ex alijs ſuperioribus cauli abſque petiolo ex aduerſo etiam hærentibus, maioribus illis, quæ humi ſternuntur, ex interuallo diſpoſitis, exorientes: quæ ſicut & caulis, è medio ad ſummum vſque, flores paulatim edunt cæruleos, paruos, Anagallidi aquaticæ pares, atque concolores, ſurculis, & folijs tunc alternatim diſpoſitis, minoribus, oblongioribus, minúſque inciſis, interceptos: quibus decidentibus, in illorum locum fructus hirſuti ſuccedunt foliacei compreſsi cordis prima facie quodammodo latiorem formam æmulantes, δισκοειδεῖς, vt Thlaſpi fructus, duplici membranula conſtructi, duplicis clypei oualis, vel rotundi, alterius alteri hærentis iconem exprimentes: dupliciter ex vtraque facie extuberant, ac ſi duorum clypeorum alter alterius lateri coniunctus eſſet: atque ita intelligendum eſt, non vt alij perperam, alterum alteri incumbentem clypeum conſiderarunt: nam ſi ita eſſet omnes plantæ hoc exprimerent, etiam quæ foliaceum ſemen habent; ſed Dioſcorides, vt dixi, plantam hanc ab alijs hoc ſecreuit, vt fructus eiuſdem, quælibet ſcilicet membranula, duplicis clypei, latere alterius alteri hærente, iconem repræſentarent; quam deſcriptionem hæc tantùm planta & congeneres referunt. Hos quatuor foliola circundant, vt in Anagallide viſitur; intus ſemina parua,

Nomen Etymon.
Lib. 3.
Lib. 24.
c. 11.
Forma.

Ἄλυσσον
Alyssum

oualia compreſſa, flaueſcentia continentes, quæ veluti dorſum in medio magis eleuatum habent, ideo Dioſcoridés, ὑπόπλατυ σπέρμα dixit, quibus perfectis folliculi aperiuntur, ſeménque decidit. Tota planta guſtu amaricat. *Tempus.* Aprili menſe florere incipit: Maio perficit fructus. *Locus.* In editis locis & ſole illuſtratis, ſaxoſis, non cultis, parietibúſque hîc oritur, & etiam vallibus, pratenſibúſque, ſed non ita frequens. *Deſcriptio.* Totam videtur explere Dioſcoridis hiſtoriam, qui ait. Ἄλυσσον φρυγάνιόν ἐστιν ὑπότραχυ, φύλλα ἔχον στρογγύλα: παρ᾽ οἷς ὁ καρπὸς ὡς ἀσπιδίσκια διάδιπλα, ἐν οἷς τὸ σπέρμα ὑπόπλατυ. φύεται ἐν ὀρεινοῖς καὶ τραχέσι τόποις. *Alyſſon virgultulum eſt,* in aliquibus legitur, *vnicaule, ſubaſperum, folia habens rotunda, iuxta quæ fructus velut duplices clypeoli, in quibus ſemen ſubcompreſſum: oritur in montibus, & aſperis locis.* Diuerſam ab hac plantam deſcripſit Plinius his verbis poſt Erythrodani deſcriptionem ſubiungens: *Diſtat ab eo, qui Alyſſon vocatur folijs tantùm, & ramis minoribus,* *Lib. 24. c. 11.* Ex quibus patet ſimilem feciſſe Rubiæ: & ſic alia planta diuerſa eſt ab ea, quam Dioſcorides deſcripſit folijs rotundis, quæ non poteſt cum Rubia aliquam habere ſimilitudinem, cùm plura folia caulem cingere deberent, vt Rubiæ ſimilis eſſet; ſed cõtra eſt, atque hoc confirmat diuerſa illa nomenclatura Dioſcoridi appoſita, ἁπλόφυλλον, quod verbum, ſimplici folio plantam deſignat: vt ſcilicet ſimplex folium caulis lateri hæreat, nõ plura ſimul ex eadẽ parte, vt in Rubia, quæ terna vtrinque ex oppoſito habet hærentia: quod nomen à Rubia longè alienum eſt, & planta à me propoſita referre videtur, præſertim ex medio ad ſummum, in quo clypeoli inſunt, à quibus ἀσπίδιον, nomen fuit huic impoſitum, ob eorum ſimilitudinem & frequentiam. Quare Plinius, vel aliam deſcripſit plantam, vel in tranſcribendo, Dioſcoridis textus caput antecedens proximum Alyſſo, Aparines ſcilicet, alterum pro altero exarauit, cùm Aparinen folijs tantùm, & caule minoribus eſſe, atque in eo ab Erythrodano differre omnes ſciant. Neóterici verò diuerſas pro Alyſſo Dioſcoridis depinxêre plantas, quarum nec aliqua reſpondere videtur, cùm vel folijs ſit longis, læuibus, vel etiam hirſutis, nec rotundis, non φρυγανώδης, nec folliculos caule, & folijs interceptos, ſed in ſpicam in ſummo diſpoſitos habeat, contra Dioſcoridis ſententiam, qui deſcripſit vt folliculi hærerent folijs, ibi παρ᾽ οἷς ὁ καρπὸς, &c. vt etiam in alijs plantis quæ fructũ

caule,

caule,& folijs interceptum habent, vt Lithoſpermon, & Polygonon,& ſimiles.Nec alio modo habere poſſunt, ſi Dioſcoridis textui reſpondere debent,quod, alij quia ab ipſis depicta planta non referebat, non ſine errore pertranſierunt, aut non animaduerterunt.Hanc pro Veronicæ ſpecie, vt ab alijs diceba-tur,minore primùm afferebam ab alijs non depictam, vel minus rectè expreſſam ſi depinxerunt, alijs non diſsimilem, niſi quia folijs ſit rotundioribus per ambitum rotundis crenis diuiſis,hirſutioribus craſsíſque & caule aliquãdo recto, vel ſupino: flore verò, fructibúſque non diſparibus, item ſapore viribúſque. Quare alias Veronicas iam receptas humicaules, & ſupinas Alyſsi varietati adſcribendas putarem: Multis quidẽ viribus pollent,vt recentiorum experimento conſtat. *Ad cruenta, ſcilicet, & vetera vlcera,& vulnera ſananda mirificè conferunt.Scabiei,& omnibus cutis vitijs medentur. Tumores diſcutiunt potiſſimùm in ceruice: contra tuſſim, & vitia pectoris, pulmoníſque datur ſtillatitia aqua potanda: Iocinoris,& lienis obſtructiones aperiunt: vterum,renes, & veſicam expurgant. Ad febres, contagioſóſque morbos, trium drachmarum puluis ſiccarum, epota cum Theriacæ drachma ex vino commendatur, ſi verò ſtatim operiantur, vt ſudent ægri.* Dioſcorides verò ait, *Huius decoctum potum ſingultus qui ſine febre ſunt ſoluit. Idem facit detentum, aut naribus admotum. At cum melle tritum lentigines & maculas ſolares depurgat. Videtur & Canis rabiem ſanare, cum cibo contuſum & exhibitum. Sed & in domo appenſum ſalutare eſſe dicitur, tum hominibus, tum alijs animalibus, ne à faſcino lædantur. Quin & puniceo panniculo alligatum pecorum morbos abigit.* Galenus verò ſcripſit, *Nuncupata eſt hæc herba Alyſſon, quòd mirificè iuuet morſos à cane rabido. Sed & rabienti quoque data ſæpe in totum ſanauit: atque hoc ex totius ſubſtantiæ ſimilitudine efficit. Dictúmque prius eſt talem facultatem ex ſola percipi experientia, & planè nulla conſtare methodo. Quod ſi quis ad multa experiatur,cognoſcet facultatem habere ſiccificam, & digerentem, cum hoc vt abſterſorium nonnihil etiam obtineat. Hac ratione vitiliginem & maculas faciei à ſole procreatas expurgat.* Quæ vires ſi conferantur cum ſuperioribus à recentioribus deſcriptis, præter facultatem ſanandi rabiem,quam neſcierunt, eædem eſſe videbuntur, nam digerere,excutere,ſiccare,abſtergeréque conſpicitur, atque Alexipharmacum eſſe. Ex quibus rectè poterit cenſeri plantam hanc Dioſcoridis Alyſſum facie, & viribus referre.

Varietates.

Vires.

Lib.6.de ſimpl. med.facult.

Plu-

Plutarchus verò celebrauit Alyssum plantam, numerauítque inter eas quæ solo contactu, halitúue, aut aspectu prodesse homini possunt: non tamen contra rabidi canis maleficium, sed contra singultum. Verba eius sunt. τὴν δὲ ἄλυσσον καλουμένην βοτάνην καὶ λαβόντες εἰς τὴν χεῖρα μόνον, οἱ δὲ καὶ προσβλέψαντες ἀπαλλάττονται λυγμοῦ. λέγεται δὲ καὶ ποιμνίοις ἀγαθὴ, καὶ αἰπολίοις παραφυτευομένη ταῖς μάνδραις. *Quin etiam herbam Alysson vocatam, alij in manus accipientes tantùm, alij autem conspicientes, à singultu liberantur. dicunt eandem ouillo & caprino pecori salutarem esse prope mandras plantatam.* quare ἄλυζον dici oporteret, nam λύζειν, singultire significat: indéque nomen λύγξ, & λυγμὸς, singultus vertitur, deriuatur. *Sympos. lib. 3. q. 1.*

Alysson Antonij Coi. Sideritis heraclea Dioscoridis.

ALIAM Alyssi nomine plantam describit Antonius Cous, vt Galenus refert, his verbis. Ἄλυσσος δὲ ἐστὶ βοτάνη τῷ πρασίῳ παρεμφέρουσα, τραχυτέρα δὲ καὶ μᾶλλον ἀκανθώδης περὶ τὰ σφαίρια, ἄνθος δὲ φέρει κυανίζον. *Alysson Marrubio similis herba, asperior tamen, & magis spinosa circa orbiculos: flore ad cæruleum vergente.* Quem sequutus Aëtius ita scripsit, *Alysson, aiunt esse Sideritidem heracleam appellatam, quæ iuxta vias nascitur vbique, purpureum florem habens, & folia crassiora*, ita Latini codices habent, sed ego puto pro, *folia crassiora*, in græco textu esse scriptum, φύλλα παχύτερα, quo loco reponi debet, φύλλα τραχέα, *folia aspera*, hirsuta scilicet, nam illud comparatiuum παχύτερα, non refertur ad vllum positiuum, atque in textu Sideritidis Dioscoridis τραχέα, etiam legitur, hoc animaduertit etiam Gesnerus. Quam descriptionem si cum Dioscoridis delineatione Sideritidis heracleæ conferas, eandem esse censebis: in qua Dioscorides diligentior videtur in foliorum descriptione; nam postquam Marrubio similia esse dixit vt exactiùs illorum exprimeret formã, oblongiora esse dixit, minoráque ad Saluiæ foliorum formam, aut Quercus accedentia, nam & Marrubio longiora data proportione sunt. eius verba sunt hæc. Σιδηρῖτις, οἱ δὲ ἡράκλειαν, πόα ἐστὶ φύλλα ἔχουσα ὅμοια πρασίῳ, ἐπιμηκέστερα δὲ πρὸς τὰ τοῦ ἐλελισφάκου ἢ δρυὸς,

Lib. 2. c. 11. de Antidotis. *Descriptio.* *Tetrabibl. 1. ser. 1. c. de Alysso.* *Lib. 4.*

δρυὸς, μικρότερα μέντοι καὶ τραχέα. καυλοὺς, δὲ ἀνίησι τετραγώνους, σπιθαμιαίους, ἢ καὶ μείζονας, οὐκ ἀηδεῖς ἐν τῇ γεύσει, καὶ ποσῶς ὑποστύφοντας: ἐν οἷς ἐκ διαστημάτων σπόνδυλοι περιφερεῖς ὥσπερ πρασίου, καὶ ἐν αὐτοῖς σπέρμα μέλαν. φύεται δὲ ἐν ὑποπέτροις χωρίοις. *Sideritis, quam aliqui heracléam appellant; herba est folia habens similia Marrubio, longiora verò, ad Saluiæ, aut Quercus folia accedentia, minora quidem & aspera. Caules edit quadratos, pedales, & maiores non iniucundi gustus, aliquantúmque substringentis, in quibus ex interuallo verticuli sunt rotundi, vt in Marrubio, in quibus semen nigrum. Oritur in subpetrosis locis.* Et sic Antonius Cous cùm dicat Alysson Marrubio esse simile, atque etiã Dioscorides Sideritidem, Aëtius verò esse quam Sideritidem heracleam appellant: ijdem eandem plantam diuersis verbis atque nominibus descripsisse videntur: nam delineatio vnius duabus reliquis respondere videtur, quamcunque aptare velis: non solùm forma, sed natali loco, & viribus. Quidam obijciunt Aëtium per modum loquendi dixisse, Alysson esse appellatam Sideritidem heracleam, sed certè ibi loco affirmantis est, verbum illud, aiunt; quod confirmo ex eiusdem Aëtij textu, vbi de remedijs commorsos à rabido cane curantibus loquitur, vbi ait. *Danda est quotidie Hiera non ad purgationem, sed tanquam auxiliare medicamentum, nucis Auellanæ magnitudine, cum cyatho decocti Saluiæ, aut herbæ Sideritidis, quam heracleam appellant. Quidam etiam sola ipsa vtuntur, & multùm prodeße dicunt, & propterea etiam Alyssum, eo quòd rabiem eximat, ipsam nominant.* Quod confirmat Paulus Aegineta verbis ferè ijsdem. καθαίρειν δεῖ τὸν διὰ τῆς συκυωνίας διδόντα καθ' ἡμέραν τοῦ φαρμάκου μετὰ ἀφεψήματος ἐλελισφάκου, ἢ τῆς σιδηρίτιδος τῆς ἡρακλείας, ἣν καὶ ἄλυσσον καλοῦσί τινες. *Purgare expedit medicamento ex cucurbita syluestri, ita vt quotidie id exhibeas cum decocto Saluiæ, aut Sideritidis heracleæ quam aliqui Alysson vocant.* Ex quibus omnis dubitandi ratio infirma remanet: eadémque est censenda Sideritis heraclea Dioscoridis, & Alysson Antonij Coi, & sequentiũ. Miror etiam Matthiolum dicere, se ignorare de qua heraclea Sideritide Aëtius verba faciat, cùm duæ dicantur heracleæ, prima scilicet, & tertia: neque animaduertit, Dioscoridem, primam heracleam Sideritidem communi appellatione ita denominatam afferre: tertiam verò à Crateua tantùm ita appellatam referre: atque primam in petrosis, & secus vias oriri, tertiam verò in vineis locísque humidis, vmbrosísque atque à

Tetrabibl. 2. ser. 2. c. 24.

Lib. 5. c. 23.

prima

Σιδηρῖτις
Ἄλυσσον.
Sideritis
Alyssum

prima differre folijs & floribus, vt à Dioſcoride traditur, & infra dicam ſuo loco; primam verò folijs ad Marrubium, atque etiam floribus, totáque forma, ſed minore accedere, vt ex ſequenti hiſtoria & icone patebit: eodémque tempore Dioſcoridis Sideritidem heracleam, & Antonij Coi Alyſſon ex Galeno habebis. Planta hæc oritur hîc circa latas vias vallium petroſas, aridas, vbi parum terræ ſupra petras ineſt. Autumno exit, atque Vere caulem edere incipit, durátque ad Aeſtatem. Radicem habet paruam, lignoſam, fibris diuiſam, ex qua folia emittit Marrubij forma, longiore tamen vt Dioſcorides ait ad Saluiæ, proportione data, longitudinem accedentia, ſatis Chamædryo ſimilia, parum maiora quę prima exoriuntur ante caulem: hirſutie aſpera, incana, atque per ambitum inciſa, ſed non tam profundè vt in Chamædryo: ſed Betonicę modo, quã etiam Quercus folia habere ait Dioſcorides: caules plures exeunt, quadrati, pedales inueni ſponte; ſed cultu parum maiores efficiuntur, parum repentes, ac veluti ſupini eriguntur, qui cùm tribus digitis è terra eminent, flores habere conſpiciuntur ſingulis geniculis verticillatos, vt in Marrubio, ex albo ad purpurocæruleum vergentes: qui, caules geniculis circum hærentes ex interuallo ornant: ſiccatis verò & deciſis, remanent infundibula quibus continebantur, in quinque acutas, duras, pungentéſque eminentes diuiſuras deſinentia, ita vt niſi quis hoc animaduertat, ab aculeis illis feriri ſentiat, ſi decerpere tentauerit: folia geniculis hærentia minora, oblongioráque ſunt primis. ſemen intus continent verticuli, fuſcum, Iunióque menſe perficitur. Guſtu adſtringere ſentitur, non iniucundo palato, aliquid amaroris & odoris habens. Ex his igitur conſtat plantam hanc & Sideritidem Dioſcoridis, & Alyſſum referre Antonij Coi, cùm natalibus, forma, viribúſque cõuenire videatur. Dioſcorides ſub Sideritidis nomine has vires huic tribuit. *Illita folia ſuapte vi, vulnera ſine inflammationis periculo iungunt.* Galenus verò, *Sideritis habet quidem etiam abſtergendi quandam facultatem, ſed plurima eius pars humida eſt, & mediocriter frigida: pauca verò ineſt adſtrictio: quare phlegmonem ſedat, & glutinat.* Quæ vires ſi rectè expendantur cum ſuperioribus, alteri Alyſſo tributis, quas eaſdem Aëtius & Paulus huic tribuunt, ſimiles eſſe videbuntur, atque inter ſe ſecundum magis & minus

Locus. *Tempus.* *Forma.* *Vires.* *Lib. 8. de ſimpl. med. facult.*

& minus differre patebit. Modum verò vtendi hac ad Canis rabidi morſum ita Galenus ex mente Antonij Coi deſcribit. *Alyſſon herbam contuſam, & cribratam repone. Huius cùm opus fuerit, à cane rabido morſis cochlear exhibebis ex aquæ & mulſæ cyathis tribus, ſtatim à primo die vſque ad quadraginta: ſin minus, ſaltem primis ſeptem diebus. Hanc inter Caniculæ æſtus colligere oportet; exiccatáque & cribrata ſeruanda eſt, vt expirare non poſſit.* Aëtius vim purgantem habere tradit ab alijs minimè cognitã, ſi puluis Alyſsi huius VI. ſcrup. pondere cum aceto, modico ſale, ex aqua potui inſperſa bibatur. Nõ eſt Alyſſon Galeni, Antonij Coi ſcilicet, planta illa Hiſpanica Marrubio ſimilis, ſi nõ eſt Sideritis heraclea, vt Paulus & Aëtius volunt: nec obſtat dicere Galenum diuerſis locis de Alyſſo, & Sideritide verba facere, nã nihil obſtare videtur, cùm hiſtoriam Alyſsi in lib. 2. de Antidotis, non ex mente ſua, ſed ab Antonio Coo deſcriptã afferat, atque eo loco relatoris vicem non ſcriptoris gerere videtur: ibi & aliorum veterum etiam, remedia, antidota, & ſimilia refert: & ſic non eſt dubitandum de hac mea ſententia, cùm à duobus antiquis doctiſsimis medicis Paulo Aegineta, & Aëtio comprobetur.

Lib. 2. de Antidot. c. 11.

Tetrabibl. 1. ſer. 3. c. 31

Pycnocomon Dioſcoridis.

PYCNOCOMON dicta eſt planta hæc ἀπὸ τοῦ πυκνὸς, & κομῶν, à comarum ſcilicet denſitate, plures enim comas edit; vel quia coma ipſa florum pluritate denſa apparet. Huius notas Dioſcorides ſic depinxit. Πυκνόκομον φύλλα ἔχει ὅμοια εὐζώμῳ, τραχέα δὲ, καὶ παχέα, καὶ δριμύτερα: καυλὸν τετράγωνον: ἄνθος δὲ τῷ τοῦ ὠκίμου ἐμφερὲς. καρπὸν δὲ ὡς πράσου. ῥίζαν μέλαιναν, στρογγύλην, ὠχρὰν, ὡς μικρὸν μῆλον, γεῶδες ὄζουσαν, φύεται ἐν πετρώδεσι τόποις. *Pycnocomon folia habet ſimilia Erucæ, aſpera verò, craſſa, & acriora: caulem quadratum: florem Ocimi flori ſimilem: fructum verò vt Porri: radicem nigram, rotundam, pallidam, vt paruum malũ, terram olentem: inuenitur in ſaxoſis locis.* Plinius ita habet. *Soluit & Pycnocomon Erucæ folijs craſſioribus, & rarioribus: radice rotunda, lutei coloris, terrã redolente, caule quadrangulo, modico, tenui, flore Ocimi.* Quibus notis congruere videtur planta

Nomen Etymon.

Lib. 4. Deſcriptio.

Lib. 26. c. 8.

Forma.

ta à me propoſita, quæ radicem habet carnoſam, obliquè geniculatam, veluti rotunda Ariſtolochia, extuberantẽ, luteam; in craſſas atque plures fibras obliquè ſe circum diuidentem vetuſtioris Phu à me deſcripti radici ſimilem. terram redolentem, guſtu amaro, atque acri linguam mordente: caulẽ emittit tenuem, purpuraſcentem, ab radice ad ſummum vſque alis vndique diuiſum, ramíſque refertum, pedẽ, ſeſquipedem tres, quatuórue altum: folijs, ſingulis geniculis ex aduerſo hærentibus ſuperna parte hirſutis, craſsis, duris, per ambitum diuiſuris Erucæ ſylueſtri ſimilibus, inciſis: altiùs quam in pictura viſitur: verùm antequam caulem edat Plantaginis mediæ magnitudine, nullis, vel raris ſerraturis diuiſis, quod etiam in Eruca ſylueſtri obſeruatur, nõ ſemper folia habente inciſa præſertim in imo, quæ Plantaginis anguſtifoliæ formam repræſentant: acri, amaróque guſtu: folia ita geniculis caulis, alarúmque hærent, vt quatuor facies cauli alíſque tribuant, non diſsimilibus cauli Ocimi, Mercurialis, atque Ebuli, quod quadratum caulem in ſuo ſuperiore capite habere tradidit Dioſcorides, & tamen caulis non quatuor habet angulos, ſed folia geniculis ex oppoſito hærentia alternatim, illos cauli conſtituunt. In ſingulorum verò caulis, ramorúmque ſummo, earúmque alis, terna exeunt longo petiolo capita colore purpurocęrulea nõ diſsimilia illis Trifolij Bituminoſi, vel Scabioſæ vulgò appellatæ, pluribus circundata floribus, ſed ſinguli flores Ocimi flores imitantur forma: quibus decidentibus fructus in illorum locum ſemina continentes oblonga remanent, eodẽ modo quo Scabioſæ vulgaris minoris, in capitibus parum oblongis: quorum forma & ſimilitudine Dioſcorides ait fructum edere vt
Lib. 2. c. de porro. Porrum, caput ſcilicet edere vt Porrum, cuius ſummum caput comam idem Dioſcorides appellauit, ibi ἡ δὲ κόμη αὐτοῦ, &c. &
Lib. 4. c. de Pſyllio. Pſyllij étiam ibi, ἄρχεται δ᾽ αὐτοῦ ἡ κόμη ἀπὸ μέσου τοῦ καυλοῦ, κεφάλια δὲ δύο ἢ τρία ἐπ᾽ ἄκρου συνεσταλμένα, &c. *Incipit ipſius coma à medio caule; capitula verò duo, vel tria in ſummo contracta.* & etiam alijs locis. Sed quia plura capitula habet, & ſic comas, Pycnocomon appellauit. Quod autem Pycnocomon capitula habeat, teſtis
Lib. 26. c. 12. eſt mihi Plinius qui ait, *Paſſim & in quacunque parte, ac maximo incommodo, naſcuntur qui furunculi vocantur, mortiferum aliquando malum confectis corporibus. Remedio ſunt Pycnocomi folia trita cum polen-*

ta,

Πυκνόκομον
Pycnocomon

ta, si nondum caput fecerint. Ex quibus iam clarè liquet, Pycnocomon caput habere, atque Porri modo fructum edere, atque ita vetustiores codices, quos habere testatur Marcellus Virgilius, *καρπὸν ὡς πράσου, Porri*, scilicet, non *πρασίου*, *Marrubij*, vt alij legunt, scriptum habent: à Dioscoridis instituto abhorrens, qui Marrubio verticulos tribuit & plantis illi similibus.

Tempus. Augusto mense incipit florere. Septembri verò semina perficit. Huius mihi Ferdinandus Imperatus ex fictilibus vasis in quibus alebat plures, auulsæ copiam fecit. Spontè ortam non vidi, quam magis etiam laciniatam esse accepi, atque minorẽ,

Locus. nam cultu caret: Fuchsius ait nasci locis incultis montanis, saltibus, ac interdum pratis etiã, & dumetis, atque subnigras habere radices: quam, cùm antiquum nomen ignoraretur, recentiores *Diaboli morsum*, vel *Succisam* appellarunt; quia tuberosum illud, à quo fibræ deducuntur, quasi præmorsum, corrosúmque visitur, sed non omnibus, nisi vetustioribus aliquando; quod cùm in alijs plantis euenire animaduertisset Pena, mauult, & rectè, ita dici ab vrente vi, qua bubones, & pestilentes carbunculos mordicat, quibus magno leuamento admouentur folia, atque in hoc acriorem esse Erucæ folijs, cognoscitur expresè.

Vires. Fuchsius calidam, & siccam admodum esse testatur, cùm supra modum amara sit, atque acris. quare ait, *Præsentaneo remedio ad maturandos, atque adeò sanandos carbunculos adhibetur, si herba viridis trita imponatur, aut vinum, in quo decocta fuerit, bibatur. Radix per se estur, aut vinum eius decocti in vuluæ doloribus bibitur*. Hæc manuscriptum herbarium habere testatur. Atque hodie, inquit, cùm habeat discutiendi facultatem, & incidendi, vtuntur ad dissoluendos sanguinis grumos.

Lib. 8. de simp. med. fac. Galenus ait, *Pycnocomi radix, fructus, folia, omnia digerendi, attrahendique habent facultatem, vtpote quæ & gustu sunt acria: folia itaque tumores, & furunculos discutiunt: fructus valentior est: & hæc quidem efficere potest mixtus alicui digerentium cataplasmatum, cuiusmodi est quod ex farina hordeacea conficitur: palos, & alia id genus infixa ad extimam cutem elicit. Porrò radix ad supradicta quidem deterior est, & infirmior, cæterùm bilem flauam expurgat*.

Lib. 7. Quibus se subscribit Aegineta. Dioscorides verò addit aliqua, & ait, *Semen grauia somnia & tumultuosa facit, drachmæ pondere potum: tumores discutit ilium cum polenta: Spicula adactósque corpori aculeos, extrahit. Folia illitu tubercula & furunculos*

culos discutiunt. Radix eius in aqua mulsa duûm drachmarum pondere, aluum soluit, & bilem extrahit. Aliqui alias vires Scabiosis tributas huic referunt, sed Scabiosas, quas hîc spontè ortas habemus, non habere acrimoniam percepi, & si aliquantulum amaricare palato sentiantur; præterea recentiores, & præsertim Pena, contrarias vires Scabiosis tribuêre, nam in capite de Scabiosa, & Diaboli morsu in Aduersarijs, viribus ijsdem præditas esse illas scribit, sed in Obseruationibus de Cyaneo vulgò dicta, Chondrillas Scabiosas, Cyaneósque eandem temperiem habere, nempe refrigerantem, & siccantem. Quare hoc loco paruam illis fidem adhibendam esse censeo, atque non parum differre Scabiosas ab hac planta, etsi capitulis similes esse videantur. Quidam obijciunt huic plantæ, folia prima non esse Erucæ syluestri similia, sed Plantagini, his ego; cùm in alijs respondere videatur, ita respondi: non omnes plantas Dioscoridem, cùm scripsit, vidisse; vt idem in proœmio testatur, sed quæ ab alijs sine contrarietate descripta inuenerat, exarasse; quare vel idem, vel is à quo transcripsit, plantę caulem, sine primis folijs humi proximis, (quæ facilè pluuia intercedente terram tangentia marcescunt, vt in Glasto syluestri cuius folia prima plantaginea non vidit, sed quæ caulē lactucæ modo cingūt, ideo folijs lactucæ similibus esse ait, sed certè satiuum Glastū à syluestri nihil differre, nisi cultu non est dubitandum) floridum atque perfectum delineauit: iccirco parui esse faciendum hoc iudicaui: sciens Antiquiores in describendis plantis non omnibus diligentiam adhibuisse, vt cuique exercitato constat: & vt dixi Erucæ syluestris folia neque incisa in imo esse & latiora, & Dioscoridem non magnitudinem, sed formam foliorum semper designare, nisi expresserit illam vt solet. Quare his non obstantibus plantam hanc Pycnocomi nomen, formam, virésque cùm referat, habere statui; adhuc incognitam, nec ab alijs animaduersam. Pena Pycnocomi nomine acanaceam plantam quandam describit, nulla prorsus facie Pycnocomi, quam nec ipse ausus est Pycnocomon esse asserere. Vim purgatricem recentiores in hac planta non cognouerunt sub Succisæ nomine. Diligens nunc, doctúsque medicus, qui non vt alij Carri semitam sequatur; poterit huius plantæ radicis vim experiri, modo à Dioscoride descripto.

Sem-

Semperuiuum tertium Diosc. & Plinij.

Nomen Etymon.

ETSI ſemper non viuat planta hæc, cùm tamẽ ἀειζωοειδὴς ſit caule, folijs, floribus, atque viribus, Semperuiui nomen adepta eſt. Iiſdem locis quibus congeneres aliæ plantę, gaudet: petris ſcilicet humentibus; ſata verò vbique prouenit. Huius radix parua admodum, fibroſa, atque multis capillamentis tenuibus eſt prædita: folia Portulaca ſunt latiora, maioris Semperuiui æmula, minora tamen, carnoſiora, & rotundiora, præſertim antequam caulem edat, quibus folia Ariſtolochiæ Clematitidis Dioſcorides comparat his verbis, φύλλοις ὑποστρογγύλοις ἀειζώου μικροῦ ἐοικόσι.: *folijs ſubrotundis paruo ſemperuiuo ſimilibus*: ſucco magis referta, hirſuta, ſinus quatuor in latiorem partem habentia: caulem craſſum, rubentem Tithymali Characiæ modo, atque ſuccoſum cingunt alternatim: aliquando multas radice tenus alas habentem ſupinas: quandoque unicum caulem rectum, in ſummo duabus, tribuſúe alis diuiſum, vbi folia paucioribus, binis tantùm ſinibus eroſa conſpiciuntur: in alarum cauo interceptus primus flos exit, poſteáque per alas diſpoſiti ab imo incipientes alij prodeunt paulatim albo colore, lacteoúe, ſtellam referentes quinque radijs conſtructam, in medio quorum totidem ſiliquæ ſtellatæ, eiuſdem formę, & magnitudinis ſuboriuntur: exiguis multíſque ſeminibus nigricantibus turgidæ, non ſecus ac ſecundum Sedum. Tota planta longitudine, altitudinéue dodrantem ad ſummum æquat cultu: humilior eſt huius coma ſecundo Semperuiuo vermiculatis folijs.

Locus. Forma.

Tempus. Maio menſe floret, Iulio, & Auguſto finitur. Sapore primùm aquoſo in fine adſtringente ſine aliqua mordacitate. Huic ſimilem depictam edidi, ſed minorem; quam ſpontè ortam vidi in pariete vetere ædis D. Antonij extra vrbem, poſtea multis locis humẽtibus. toto habitu ſuperiori eſt ſimilis folijs, variat non ſinuatis, magis ad Portulacæ folia accedentia, ſed minora, flores non albos, ſed luteos promit, eodémque tempore perficitur: guſtu etiam ſimili. nec dubium eſt quin ſit eadem ſpecie & viribus; quibus ambæ eaſdem, quas reliqua duo genera

Sem-

Semperuiui habent uires, Dioſcoridis ſententia, referunt. atque tertij ab eodem deſcripti notas adimplere videntur: ait enim. Δοκεῖ δὲ εἶναι καὶ τρίτον εἶδος ἀειζώου, ὃ ἔνιοι ἀνδράχνην ἀγρίαν ἢ τη- Lib. 4.
λέφιον ἐκάλεσαν, ῥωμαῖοι δὲ ἰλλέκεβραν. ἔχει δὲ αὐτὴ παχύτερα τὰ φυλλάρια Deſcrip-
πρὸς τὰ τῆς ἀνδράχνης, καὶ δασέα. φύεται ἐν πέτραις. *Videtur autem & tio.*
tertium genus Semperuiui eſſe, quod aliqui Andrachnen agriam, aut Telephion vocant: Romani autem Illecebram. Habet foliola craſſiora, aliqui pro παχύτερα, πλατύτερα legunt & melius, vt etiam Pliuius, nam comparatiuum πλατύτερα, *latiora* ſcilicet, refertur ad folia ſecundi Sedi, cuius folia craſſa ſunt, & rotunda, vermiculi modo, quibus craſsiora non poſſunt eſſe; ſed latiora certè, atque ideo ſimilia ſunt Portulacæ folijs, quare ita legendum eſt. *Habet foliola latiora, Portulacæ proxima, & hirſuta. Naſcitur in petris.* Ex quo textu Plinius ita tranſcripſit. *Huic* [ſupra alijs ante duobus *Lib. 25.*
deſcriptis;] *ſimilis eſt, quam Græci Andrachnen agriam vocant, Itali cap. 13.*
Illecebram, puſillis latioribus folijs, breuiori cacumine: naſcitur in petris, & colligitur cibi cauſa. Omnium harum vis eadem, perfrigerare, & adſtrin- Vires.
gere, &c. Ex quibus colligitur eandem plantam eſſe, quæ ſupra à Dioſcoride eſt deſcripta: viribus tantùm contrarijs differre videtur. Quare videndum eſt cui textui ſit credendum, & quænam vires propriæ ſint huius plantæ. Et certè non ſolùm ex ſapore plantæ huius, quæ integras notas Dioſcoridis, & Plinij in ſe continet, ſed ex aliorum coniecturis, vires has, Δύναμιν δὲ ἔχει, &c. Dioſcoridis textui inſertas, ſuppoſititias eſſe, eſt credēdū. Plinium omnium primum Dioſcoridis textum in ſuos libros tranſcripſiſſe nemo dubitat, etſi ab ipſo nunquam memoretur; eóque tempore incorruptum habuiſſe exiſtimandum eſt. Quãobrem ſi duorum fideliter hiſtorias tranſcripſit, & tertij quoque Semperuiui hiſtoriam, notas uiréſque ſimul incorruptè exaraſſe eſt credendum: nec ipſe ſuo marte illas vires deſcripſit, ſed ab Auctoribus fide dignioribus tranſcripſiſſe, non tantùm has, ſed omnem hiſtoriam fatetur. Quod clarè patet, nam Plinius deſcribit primum, ſecundum, & denique tertium Sedũ, nec ſingulis, nec primo tantùm adſcripſit vires, ut in Dioſcoride, ſed in fine deſcriptionis omnium trium concludit dicens, *Omnium harum vis eadem, perfrigerare, & adſtringere;* atque vires priuatim ſequenter deſcribit. Facilius igitur, veriúſque cenſendum eſt, eundem qui diuerſas illas plantarum nomenclaturas

F Dioſco-

Ἀείζωον τρίτον.
Semperuiuum tertium

Dioſcoridi adſcripſit, & has appoſuiſſe vires Galeni commentario deceptum, & nominis varietate, atque ſimilitudine. In Gloſsis enim Hippocratis Galenus tradit, Telephium ſpeciē eſſe herbæ, quae, & Semperuiuum ſylueſtre, & Portulaca ſylueſtris appellatur, à Romanis autem Illecebra. Quod Auctor qui Emblemata in Dioſcoridem edidit Baſileæ impreſſa animaduertit, atque alij etiam Commentatores confirmant, ſed de varijs nomenclaturis loquuntur, non de viribus falsò appoſitis, quod verius eſt: varia quidem illa nomina apud Plinium ſunt; vires verò minimè. Verius igitur deceptus eſt ab hiſtoria Portulacæ ſylueſtris putans eaſdem vires habere Semperuiuū tertium, quia etiam Portulaca ſylueſtris appellaretur: in quam decipulam incidit Marcellus Virgilius etiam, qui ea quæ de Portulaca ſylueſtri erant, tertio Semperuiuo adſcripſit: ita rectè factum exiſtimans: non enim animaduertit contrariam hiſtoriam à Plinio deſcriptam, magis Sedo tertio congruere, veriorémque eſſe. Aliam igitur in mediū afferam textuum conciliationem, & primò, ut ueritas agnoſcatur, demonſtrandum eſt, ſylueſtris Portulacæ hiſtoriam ſuppoſititiam eſſe: & adducor, quia nec in Plinio de hac ſylueſtri Portulaca, neque in Galeno, qui etiam in multis Dioſcoridem eſt ſequutus, nec in Paulo aliquid memoriæ inuenitur: atque rationi conſentaneum eſt, nullam eſſe inter ſatiuam & ſylueſtrem, ſpontaneam ſcilicet Portulacam, differentiam: niſi magnitudine à cultu proueniente, nihílque ſapore & viribus differre, ut iam omnes alij doctiores animaduertêre, qui ab ipſorum commentarijs penitus caput illud abſtulerunt. Sylueſtrem Portulacam eſſe cenſeo, quæ Peplis, & Peplion dicitur: nam hæc uerba Plinij mihi indicio fuerunt, de ſatiua Portulaca loquentis. *Eſt & Portulaca, quam Peplion vocant, non multum ſatiua efficacior; cuius memorabiles vſus traduntur, &c.* Portulacę ſcilicet ſatiuæ, cuius vires multas deſcribit: ſylueſtris verò Peplij ſcilicet, nulla alia eſt in illo mentio. Et apud Galenum, *Peplion frutex ſuccum habet velut Tithymali, & naſcitur plerunque circa mare; radicem habens inutilem, quemadmodum & Peplos, &c.* Apud Dioſcoridem. *Peplis, quam aliqui ſylueſtrem Portulacam vocant, Hippocrates Peplion, in maritimis maximè naſcitur, latè opaco frutice candidi ſucci pleno, folijs ſatiuæ Portulacæ, rotundis; infernè rubentibus: ſemine ſub folijs rotundo, vt in Peplo: igneo*

Lib. 20. c. 20.

Lib. 8. de ſimpl. med. fac.

Lib. 4.

gustu: radix tenuis,&c. Ex quibus facilè credendum est suppositorem illum Peplidis descriptionem, Portulacæ syluestris nomine insignitam, ab alio aliquo Auctore descriptam, putantem à Peplide differre, cùm ignoraret easdem esse plantas, Dioscoridi adscripsisse, cùm deesset ibi syluestris Portulacæ differentia. Ita etiam contigit Marcello Virgilio, qui putans syluestrem Portulacam, eandem esse cum tertio Sedo; ob idem nomen illis donatum, illius historiam, atque vires capiti tertij Semperuiui reposuit: nominum, & notarum plantæ similitudine deceptus: ideóque inueniuntur eadem uerba, easdem uires Portulacæ syl uestris, tertio Semperuiuo tribuentia. Integra quidem verba illa in hoc tertio Sedo reposita inueniuntur, quę si quis eruditus, veritatis studiosus conferre uoluerit, eadem absque immutatione inueniet. Alij putant syluestrem Portulacam non esse reijciendam, sed uires tantùm illi adscriptas, tertio Sedo reponendas: à quo illapsas esse censent. Alij Telephium & Sedum tertium confundunt, eandem esse plantam iudicantes. Alij uarias de hoc sententias iuxta ipsorum mentes tradunt, mihi minimè persuadentes. Hæc igitur mea, rectiórque videtur sen tentia: ut Peplis, Peplion dicta, eadem sit, quæ Portulaca syluestris Dioscoridi supposita, uiribus namque igneis ambæ sunt præditæ; forma etiam eadem. Quare expungenda erit Portulaca hæc syluestris igneis uiribus, exulcerantibúsque Tithymali vires referens: & Peplis tantùm remanebit, duplici nomine, ut iam à Dioscoride describitur, & à Plinio, qui nullam aliam habet syluestrem Portulacam, nisi Peplion dictam: quæ in maritimis maximè nascitur, & feruidis collibus arenosísque vt aliæ maritimæ plantæ multæ. Telephium etiam à tertio Sedo differre, nam & in Plinio vtrumque habetur, & ut Dioscorides ait. *Telephium folia habet cærulea, & binas alas in singulis foliorum geniculis, atque inter vites nascitur, & culta loca*. Sedum verò eiusdem sententia folijs est hirsutis, atque in saxis, & non alibi oritur. Sunt qui Sedum hoc, non folia hirsuta, sed densa, habere malunt, atque verbum, δασέα, *densa* interpretantur, quod à Dioscoridis instituto abhorret. Semper quidem uerbo, δασέα, vtitur, pro *hirsuta*, & pro densa, πυκνὰ, quod patet in multis, & præsertim in capite de Aethiopide, ubi ambo ponit, íbi, ἔχει τὰ φύλλα δασέα δὲ λίαν, καὶ πυκνά: *Habet* scilicet *folia hirsuta valdè, & densa*. Quamobrem

rem poterit verbum illud δασέα, *densa* interpretari, etsi, *densa*, etiam per translationē interpretetur, cùm iam videmus Dioscoridem pro, *hirsuta*, accipere ad differentiam verbi, λεῖα, *læuia*, quę inter se sunt propriè opposita, & pro *densa*, verbo πυκνὰ, semper vti. Neque obstat caput Hyperici, & Britannicę, nam ibi etiam Dioscorides pro *hirsuta*, verbum hoc δασέα accipit, & iam non solùm pericarpium inuenitur hirsutum in Hyperico, sed & tota planta tomentosa: & si pro Britannica Bistortam accipias, folia non uidebis habere densa, pauca enim habet, sed pilosa saltem in auersa parte. Quare expuncta primùm syluestri Portulaca, & deinde verbis illis Portulacæ vires Sedo tribuentibus, tria Dioscoridis Semperuiua coniunges, vt in Plinio, & uerba illa post notas secundi Sedi, τούτου τὰ φύλλα, &c. in fine historiæ tertij Semperuiui repones, atque ita in pristinum reduces, τούτων τὰ φύλλα δύναμιν ἔχει τὴν αὐτὴν τοῖν προειρημένοιν. Atque hoc loco potius Plinio, quàm Galeno credendum censeo, qui duo tantùm Semperuiua descripsit, Maius nempe, & minus; ideóque quidam putarunt tertium Sedum pro Telephio descripsisse, sed certè Telephium per se planta est viribus, nedū forma à Sedo aliena, neque cum Sedo aliquid commune habet, præter appellationum varietatem. Tertium Sedum viribus per omnia primo & maiori similibus esse, nisi quòd inefficacius, Auctor est Plinius, qui vt dixi refrigerantem, & adstringentem vim tribuit tribus omnibus Semperuiuis, atque semper similes viribus plantas has fecit, coniunxítque his verbis, *Aizoum omne, sed è maiore succus efficacissimè.* & alibi, *Omnium harum vis eadem, perfrigerare, & adstringere. Medentur epiphoris folia imposita, vel succus inunctis. Purgat enim ulcera oculorum, explétque & ad cicatricem perducit: palpebras deglutinat. Eædem capitis doloribus medentur, succo vel folio temporibus illitis. Aduersantur phalangiorum ictibus, &c.* Plantæ quæ ab alijs pro tertio Sedo viribus acribus, cibis ineptæ contra Plinij sententiam, depictæ sunt, non hoc tertium Sedum, sed ἀειζωοειδεῖς sunt, non vt à me propositæ ἀειζωοούσιαι. Et quæ vermiculatis folijs est planta minima Plinij alterum, vel tertium Dactylum esse censerem: ait enim, *Sunt qui & aculeatum gramen vocant: trium generum: cùm in cacumine aculei sunt plurimum quini, Dactylon vocant: hos conuolutos naribus inserunt, extrahúntque sanguinis ciendi gratia. Altero quod est Aizoo simile,*

Vires.

Lib. 26. c. 13.

Lib. 25, c. 13.

Lib. 24. c. vlt.

ad paronychias, & pterygia vnguium, & cùm caro vnguibus increuit, vtuntur cum axungia, ideo Dactylon appellantes, quia digitis medeatur; Tertium genus Dactyli, sed tenuis, nascitur in parietinis, aut tegulis. Huic caustica vis. sistit vlcera quæ serpunt.

Solanum Manicum Dioscoridis:

Nomen.

TRYCHNON μανικὸν, appellatum est, eo quòd insanire facit, vt Dioscorides ait, qui ex Theophrasto mutuatus, ita nobis illud depinxit. Στρύχνον μανικὸν, ὃ ἔνιοι πέρσιον, οἱ δὲ θρύον ἐκάλεσαν. τούτου τὸ μὲν φύλλον παραπλήσιον ἐστὶν εὐζώμῳ, μεῖζον δὲ πρὸς τὰ τῆς ἀκάνθης, ἥ τις καὶ παίδερως καλεῖται. καυλοὺς δὲ ἀνίησιν ἀπὸ τῆς ῥίζης ὑπερφυεῖς δέκα ἢ ιβ΄. ὀργυιᾶς ἔχοντας ὕψος. τὴν κεφαλὴν ἐπικειμένην ὥσπερ ἐλαίαν, δασυτέραν δὲ ὡς πλατάνου σφαῖραν, μείζονα δὲ καὶ πλατυτέραν, &c. *Solanum manicum, aliqui Persion, alij Thryon appellauere. Huius folium simile est Erucæ folio, maius quidem, ad folia accedens Acanthi, qui Pæderos dicitur: caules producit ab radice ingentes, decem, aut duodecim, vlnæ altitudinem habentes: caput uelut oliuam incumbens, hirsutius quidem, velut Platani sphæram, sed maius, planiúsque, &c.* Hîc animaduertendũ, caput hoc Dioscoridis mutilum, ac deprauatum esse: nam quæ sequuntur alterius Solani Manici, quod nostrates vulgò, *Belladonna*, appellant, notæ sunt; à cuius descriptione delenda sunt, καρπὸν ἴσχει βοτρυοειδῆ, ῥαγάδας ί ἢ ιϐ΄. ὁμοίας κισσοῦ κορύμβοις. *fructum racemosum, acinos decem aut duodecim habet, hederæ corymbis similes:* erítque sensus atque descriptio hæc. *Florem habet nigrum, & post florem fructum rotundum, nigrum, mollem vt vua. Radix subest alba, crassa, caua, cubitalis.* Quæ Græcè ita legi debent: Ἄνθος μέλαν, μετὰ δὲ τοῦτο καρπὸν ἴσχει στρογγύλον, μέλανα, μαλακὸν ὥσπερ σταφυλή. ῥίζα δὲ ὕπεστι λευκὴ, παχεῖα, κοίλη ὡς πηχέως, &c. Folia ex Plinio sunt reponenda, ait enim de Strychnis loquens. *Tertio folia sunt Ocimi, minimè diligenter demonstranda, remedia non venena tractantibus, &c.* intelligendum verò folia Ocimi formam habere, sed maiorem & multò. Sed ad plantam redeo, erítque forsan ab omnibus recipienda, cùm neque sit quicquam quod illi refragetur. Est igitur tetri odoris Solanum referens, planta: radicem habens re-

Lib.4 Descriptio.

Lib. 21. c.31.

Forma.

ctam

Στρύχνον μανικόν
Solanũ manicum

ctam,fibroſam,non multùm longam reſpectu caulis, qui procerus eſt hominis ſtaturam adæquans, rotundus, ramoſus, multíſque alis refertus,ſemper in binas,quæ ſingulæ in alias binas, ſe diuidens alas: folia habet Solani ſomniferi & lethalis foliorum magnitudine, latiora, mollia, atque per ambitum lacinia ta,velut Atriplex ſylueſtre anguſtifolium, pes Anſerinus dictum, medias inter ſylueſtrem Erucam, & Acanthum Pæderota dictum, inciſuras ſiue lacinias referens, vt vult Dioſcorides: alternatim per interualla caulis, ramíſque pediculo longo hærentia: ex quorum alarum ſinibus, craſsi, breues, rectíque petioli exeunt, Aeſtate habentes flores albos, calathi forma, vel nolæ,vt vulgare Strammonium, odoratos, quibus decidentibus exit pilula oualis,tunc cùm eſt parua, pilis mollibus, ut Platani,ſed cùm eſt adulta, ſpinoſior, horridiórque ut Xanthij pilula: nec obſtat, vt aliqui dicunt, pilulam Platani eſſe molliorem,& non ita aſperam atque ſpinoſam: idem enim Dioſcorides Xanthij pilulæ aſperitatem, ſimilem fecit illi Platani, his verbis, *ἀκανθώδη ὡς πλατάνου σφαίρας: Spinoſas,* ſcilicet, *vt Platani pilulas:* ſed Xanthij pilulæ cùm imperfectæ ſunt, ſimiles ſunt his à me deſcriptis,atque etiam cùm ſunt perfectæ, & adultæ, ergo nihil obſtat. Huius plantæ pilulæ in quatuor partes, cùm areſcunt, diuiduntur in ſuperiore parte: quatuor quidem facies, totidémque angulos rotundos habent, ideo dixit Dioſcorides πλατυτέραν, ex quibus excidit ſemen, quo ſunt turgidæ, compreſſum ſimile ſemini nucis Metellæ officinarũ,ſed hoc nigrũ:

Tempus. Aeſtatis fine floret, fructus perficit Autumno. Notandum eſt in Dioſcoridis textu dici,caules, numero plurali, quod emendandum eſt,atque in ſingulari numero,caulem, eſt reponendũ,

Lib. 9. c.12. vt in Theophraſti codice legitur, ibi, ἔχει τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον εὐζώμῳ, πλὴν μεῖζον. τὸν δὲ καυλὸν ὥσπερ ὀργυιᾶς. κεφαλὴν δὲ ὥσπερ γηθίου, μείζω δὲ καὶ παχυτέραν; ἔοικε δὲ καὶ πλατάνου καρπῷ: quæ Latinè ita redduntur. *Folium habet Erucæ ſimile, verùm maius: caulem verò vt vlnæ longitudo: caput velut Gethij, maius quidem & craſſius: atque Platani fructui ſimile.* Sic in vulgaribus textibus: Gaza uerò,non habet,craſsius,ſed piloſius, legítque δασυτέραν, pro παχυτέραν: quod magis probabile,atque Plantæ reſpondens eſt: maius quidem & craſsius,idem ſignificare videntur. Dici etiam poteſt ſatis veritati reſpondens,vt verba illa, *caules emittit ab radice proceros*

decem

decem, aut duodecim vlnæ altitudine adoleſcentes, referantur plantæ alteri, Solano ſcilicet ſomnifero, & lethali, nobis, *Belladonna*, & *maius* dicto, quod ex radice plures caules emittit eadem altitudine adoleſcentes, vt ex uiua planta videre licet. Non enim Dioſcoridis textus tantùm, ſed & Theophraſti etiã codex mutilus, atque deprauatus eſt: cùm nihil diſtinguat, atque confundere videatur deſcriptionem radicis, cum foliorum delineatione, atque ex his unam deſcribere plantam: quod contrà eſt in Dioſcoride, qui in alterius Solani, florem nigrum, atque acinos ferentis hiſtoria radicem illam deſcribit: quæ conuenit illi Solani, non autem plantæ à me propoſitæ, quæ minorem atq. fibroſam habet: ſed neque plantas diſtinguit, neque duas deſcribere, ſed vnam, atque vnicum caput conficere videtur, atque vires ſcribit ac ſi vnicam plantam narraſſet: ſed certè duas deſcripſiſſe cuique cognitum erit; non enim eadem planta fructus Platani ſimiles, atque ſpinis horridos promere poteſt, ac etiam acinos nigros, molles, vt vua: quare vel Theophraſtum, & Dioſcoridem non deſcripſiſſe, quod non ueriſimile eſt, dicendum erit, vel potius, eorum alterum: aut etiam vtriuſque textũ deprauatum fuiſſe; atque qui primò textus tranſcripſerunt, omiſiſſe uerba intermedia, atque poſtea commentatores, atque interpretes ignorantes plantas, quas deſcripſiſſe illos non eſt dubium, ita textus nobis reliquerunt corruptos: mirórque tot tantóſque doctiſsimos viros, qui Dioſcoridis textum interpretati ſunt, atque in eum commentarios edidere, ſaltem corruptũ textum non animaduertiſſe: atque ſi neſciebant, quomodo illum reſtituerent, illum nobis corruptum, atque mutilum eſſe, notum facere debebant. Miror etiam Plinium, ex duobus manicis Solanis, vnum deſcribere, nec duorum facere mentionem: ſed quod noſtri *Belladonna*, vocant Solanum Ocimi folijs relicto altero, quod in Theophr. & Dioſcor. Erucæ folio inuenitur, nolentem ſcribere deſcripſiſſe, ne cognitum foret: ait enim *Tertio folia ſunt Ocimi, minimè diligenter demonſtranda, remedia, non venena tractanti; quippe inſaniam facit paruo quoque ſucco. Quamquam & Græci Auctores in iocum vertêre. Drachmæ enim pondere luſum pudoris.* Qui Emblemata in Dioſcoridem ſcripſit, quia in Theophraſto nihil de pudore habetur, *pudoris*, verbum, in Plinij textu, iudicat ſuperuacaneum: ſed hoc fuit, quia plantæ vires ignora-

bat, lusum autem pudoris, idem est, quod venereas res tractare, ideóq. nos *Belladonna*. quod Diosc. imaginationes non iniucundas efficere, Theophrastus, ut ludat, atq. se pulcherrimũ putet, honestè descripserunt. *Gigni dixerunt, species vanas, imaginésque conspicuas obuersari demonstrantes. Duplicatum hunc modum legitimam insaniam facere. Quicquid verò adijciatur ponderi, repræsentari mortem.* Quas vires Solani huius, alteri, Erucæ folio ad Acanthi accedenti, Theophrastus, atque Dioscorides tribuisse videntur. sed si quæ Plinius scribit, cum Theophrasto, & Dioscoride rectè expendantur, non Erucæ folio, sed Ocimi, Solano tributa, conspicientur. nam quæ Theophrastus scribit, ex uerbis, ὁ δὲ μανικὸν,
Lib. 9. c. 12. οἱ μὲν θρύορον καλοῦσιν. *Quod verò Manicum, alij quidem Thryoron appellant,* vsque ad verba, ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον. *Habet verò folium:* & quæ ex Pliuio transcripsi, atque ex Dioscoride ex verbo, *florem habet nigrum, &c.* ad finem vsque eadem esse videbuntur. Quare ex his Solanum Ocimi folio, quod nos *Belladonna* dicimus, & illíus vires descripsisse omnes apparebit, & Solani Erucæ folio vires, aut sub eadem descriptione, vel non descripsisse, aut maneas esse est dicendum: illius quidem non radix, etsi soporifera sit recentiorum experimento, sed semen, manicas uires habet, alterius radicis viribus ad vnguem respondentes, vt apud Plantarum collectorem videre poteris. Quare Pliniũ dicendum est, Solanũ Ocimi folio tantùm forsan descripsisse, quia ipsi notum erat, atque nostro cœlo oriebatur, de altero verò Erucæ folio, vt ipsi incognito, & exotico noluisse, cùm & quod descripsit, noluit describere, ne verbum quidem facere. gratias igitur Deo esse referendas censeo, cùm nostro seculo, antiquioribus incognita atque illorum mutilam deprauatámque historiam, agnoscamus, veritatísque certiores facti simus: atque duo Strychna manica habeamus certiore historia, delineata: præter alias plantas multas exoticas, à Theophrasto aliísque memoratas, iam agnitas, & descriptas ab eodem plantarum collectore. Huius exoticæ plantæ primus mihi copiam fecit Christianę fidei verè defensoris Philippi II. Hispaniarum Regis Leonardus Antonius Reccus medicus peritissimus; cuius industria & labore descripta est quamplurimarum exoticarum plantarum Latina historia, quæ impressa quamprimum in lucem progredietur eiusdem Regis liberalitate, mandato, & sumptu. Hanc Chri-

Christophorus Costa Daturam appellat; medicíque legitimã nucem Methel Arabum, esse censent, frigidam tertio excessu, secundíque fine siccam constituunt. vires in radice & magis in semine planè manicas habere asserunt. reliquas uires & modum utendi, apud eudem videre licebit. Galenus verò de omnibus Solanis supra locutus ait. *Porrò quod reliquum est, ex propositis Solanis, ad medicationes, quæ intro in corpus adhibentur, inutile est. Nam si quatuor eius drachmæ offerantur, mortem inferent: si pauciores, saltem insaniam. Vna certè innoxiè sumitur, cæterùm nec in ipsa vtile quid obtinet. Verum si foris corpori emplastri modo illinatur, vlcera cacoëthe, & nomode, siue pascentia curat. Sed ad talia radicis cortex præfertur, desiccans secundo ordine iam completo, & tertio incipiente refrigerans secundo incipiente.* Si quis verò Dioscoridis textum in pristinum reducere voluerit, ita meo iudicio scribere, atque legere poterit. Græcè quidem ita leget. Στρύχνον μανικὸν ἔνιοι πέρσιον, οἱ δὲ θρύον ἐκάλεσαν. τὸ μὲν καυλοὺς ἀνίησιν ἀπὸ τῆς ῥίζης ὑπερφυεῖς δέκα ἢ ιβ΄, ὀργυᾶς ἔχοντας ὕψος: ἄνθος μέλαν: μετὰ δὲ τοῦτο καρπὸν ἴσχει στρογγύλον, μέλανα, μαλακὸν, ὥσπερ σταφυλή. ῥίζα δὲ ὕπεστι λευκὴ, παχεῖα, κοίλη ὡς πηχέως. φύεται ἐν ὀρεινοῖς χωρίοις, καὶ προσηνέμοις, καὶ πλατανῶσι. Δύναμιν δὲ ἔχει ἡ ῥίζα πινομένη μετ' οἴνου < ά πλῆθος, φαντασίας ἀποτελεῖν οὐκ ἀηδεῖς. δύο δὲ < ποθεῖσαι ἐξιστάνουσιν ἄχρι τριῶν ἡμερῶν. δ΄ δὲ ποθεῖσαι καὶ ἀναιροῦσιν. Ἀντιφάρμακον δὲ ἐστὶν αὐτοῦ μελίκρατον πολὺ πινόμενον, καὶ ἐξεμούμενον. Τῷ δὲ ἑτέρῳ φύλλον παραπλήσιον ἐστὶν εὐζώμῳ, μεῖζον δὲ πρὸς τὰ τῆς ἀκάνθης, ἥτις καὶ παίδερως καλεῖται: καυλὸν δὲ ἀνίησιν ὥσπερ ὀργυᾶς τὴν κεφαλὴν ἔχοντα ἐπικειμένην ὥσπερ ἐλάιαν, δασυτέραν δὲ ὡς πλατάνου σφαῖραν, μείζονα δὲ, καὶ πλατυτέραν. τούτου δὲ ῥίζα καὶ σπέρμα μετ' οἴνου πινόμενον δύναμιν ἔχει τὴν αὐτὴν τῷ προειρημένῳ. *Solanum manicum, aliqui Persion, alij Thryon appellauere, alterum quidem caules ab radice ingentes emittit decem, aut duodecim vlnæ altitudinem habentes, florem nigrum, & post florem, fructum habet rotundum, nigrum, mollem vt vua. Radix subest, alba, crassa, caua, cubitalis: gignitur in montibus, & vento expositis, & Platanetis. Vim habet pota in vino radix drachmæ vnius pondere, imaginationes efficiendi, non iniucundas. Duæ verò potæ mentem ad tres vsque dies emouent. Quatuor verò drachmæ potæ interimunt. Antipharmacum huic est, aqua mulsa multa pota & vomita. Alterum verò, folium habet simile Erucæ, maius tamen, ad Acanthi, quem Pæderota vocant, accedens, caulem longitudine ferè vlnæ: caput incumbens oliuæ figura, sed hirsutius, vt Platani pilula, maius*

Lib. de Aromat. c. de Datura.

Lib. 8. de simpl. med. fac.

verò, atque planius. Huius radix & ſemen in vino potum eandem, quam ſuperius, uim habet.

Clymenum Dioſcoridis:

Nomen. Q VAM Theophraſtus Clymenon plantam appellat, illam Dioſcorides Periclymenon: iidémque diuerſis nominibus eandem deſcribunt, eidémque medicas virtutes tribuunt eaſdem. Plinius verò qui ex vtroque exarauit, *Lib. 25. c. 7.* nulla habita differentia inter Clymenũ Theophraſti, & Dioſcoridis, de Clymeno loquens, quas Dioſcorides Periclymeno notas tribuit, ipſe Clymeno adſcribit ex Theophraſto ſumptas, neque animaduertit Clymenum Theophraſti eſſe Periclymenum Dioſcoridis: plantáſque confundens in duas videtur ſpecies diuidere, primam ita à Latinis forſan dictam, eíq. folia & ſemina Hederæ tribuit, quæ Dioſcorides Periclymeno: ſecundam ita à Græcis appellari, ait (nolens Dioſcoridem citare,) haberéque folia plantagini ſimilia, &c. quæ eſt Dioſcoridis Clymenum. Oblitus poſtea eorum, quæ de Clymeno ſcripſerat, Periclymeni hiſtoriam fe- *Lib. 27. c. 12.* rè ad verbum exaratam ex Dioſcoride, ſuo libro impingit, neminem fore exiſtimans, qui hæc animaduertere poſsit, atque Dioſcoridis partes tueatur. Galenus verò & poſteriores Clymeni omiſerunt hiſtoriam, Periclymeni tantùm mentionem fecêre. Dioſcorides verò Clymenum à Periclymeno ſeparat, atque illius hiſtoriam ſeiunctam narrat, atque nomine, figura, *Lib. 4* uiribúſque diuerſam à Periclymeno facit, de qua loquens ita *Deſcriptio.* ait. Κλύμενον καυλὸν ἀνίησι τετράγωνον, ὅμοιον τῷ τοῦ κυάμου. φύλλα δὲ πρὸς τὰ τοῦ ἀρνογλώσσου. θυλάκια δὲ ἔχει ἐπὶ τοῦ καυλοῦ εἰς ἄλληλα νεύοντα, ἐοικότα ἴριδι, καὶ πολύποδος πλεκτάναις. *Clymenum caulem fert quadratum Fabæ ſimilem, folia ad Plantaginis folia accedentia: habet autem folliculos in caule ſibi inuicem annuentes, eóſque ſimiles Iridi, & Polyporum cirris.* Cui deſcriptioni nullam præter hanc à me depictam cõ- *Forma.* uenire patebit. Radice quidem hæc prædita eſt alba, parua, tenuibus fibris diuiſa, ex qua folia erumpunt longa ſemipedem ad Plantaginis anguſtifoliæ folia accedentia ſicuti Glaſti folia

Dio-

Κλύμενον.
Clymenum

Dioſcoridis etiam ſententia, per ambitum ſinibus non profun dis eroſa, ínque illorum diuiſura punctum nigrum viſitur : carnoſa, parum hirſuta, tactu viſcida, ſuccoſáque: caulem emittit, quadratum, hirſutum, quem folia in imo bina ex oppoſito cohærentia, poſtèa uerò propter humoris abundantiam, alternatim, & quolibet angulo cingunt, quinque enim angulos promit ut in Scrophularia maiore & minore uiſitur : multis alis refertum: ex foliorum verò dorſo veluti limbus deſcendit per caulis angulum, ita ut Fabæ caulis angulum videatur repræſentare. Flores in ſummo alarum & caulis primo Vere ad Autumnũ vſque ſemper promit luteos ſaturatos, nonnihil odoratos, croci diluti colorem imitantes; magnitudine & forma Chryſanthemo Dioſcoridis laciniatis folijs ſimiles quodammodo; differunt tamen parte interiore, quam non ſolidam & minutis floſculis refertam oculi orbem imitantibus, ſed foliolis, ſtaminibúſque plenam habent, aliquando ex viridi ad cæruleum vergentibus. Decidentibus florum folijs ſiliquæ, ſiue folliculi ſuboriuntur curui C literam exprimentes, ſemen intus continentes oblongum, tenue, eiuſdémque formę, ſed triplo minus, fulueſcens, vel ad cinereum uergens: folliculi verò ita compoſiti conſpiciuntur in globulos, præſertim plantæ flore multiplici, & proliferæ, ut Lilij radicem æmulari videantur ſquamoſis partibus conflatam: nam ſinguli follicelli omnes in vnum punctũ, concurrere conantur, quare alij alijs interioribus incumbunt. Plantæ verò ſimplici flore folliculi aliter quidem conſtructi videntur, & compreſſam formam Cæpæ imitantur, nec ut ſuperiores ſimiles omnes, ſed triplici formæ differentia conſpiciũtur, verùm ſinguli in dorſo continent idem ſemen: atque qui interiorem partem globuli occupant, ita in ſe inflexi ſunt, ut ferè circulum compleant, ſúntque omnium minimi: alij verò ipſis incumbentes latiores atque maiores ſunt, & formam uidentur imitari nauiculæ: reliqui uerò exteriores omnibus incumbentes, atque longiores, tenuiores ſunt ſecundis, nec vt primi contorti, ſed hemicyclum complent: qui ſiccati parum ab alijs recedunt, ut in pictura uiſitur. Quare ſi quis rectè conſiderabit, atque latos folliculos, folijs Iridis floris ſe inuicem tangentibus, à quibus, quia arcum varij coloris conficiunt, nomen accepit, vt Dioſcorides refert his uerbis, ἄνθη δὲ ἐπὶ καυλῷ παράλληλα,

Lib. 1.

λῆλα, ἐπικαμπῆ, ποικίλα: atque longiores alios folliculos exteriores ab illis parum recedentes, folijs alijs floris Iridis in terram recuruis, comparabit; perbellè Iridis florem forma ſcilicet, ſiliquas has imitari dicet. Dioſcorides verò tantùm notat, ut ſint adinuicem annuentes, in ſe ſcilicet incuruati. Si uerò ſingulos folliculos conſideraueris, ſingulorum dorſum tuberculis aſperum eſſe conſpicies; etſi exteriores folliculi longiores pauci, hirſutiores ſint, ſed qui interiorem locum occupant, omnes tuberculis aſperum dorſum habent, quibus acetabula cirrorũ Polypi imitari conantur, quare ſimilitudo refertur, vt curui ſint Iridis floris modo, ſed ſimiles ſint cirris Polypi tuberculis ſcilicet aſperi ſint, ſimiles acetabulis cirrorum Polypi: πλεκτάνας Dioſcorides non ſimpliciter cirros intelligit, ſed acetabula, vel rectiùs acetabulis refertos cirros; atque hanc eſſe veram Dioſcoridis ſententiam, probatur ex textu capitis Polypodij, in quo deſcribitur, Polypodium ideo ita dictum, quia ſimilem habet radicem cirris Polypi acetabulis refertis, ideóque ἀπὸ πολύποδος ποδῶν, πολυπόδιον dictum eſt: uerba eius ſunt, ῥίζα δ' ὕπεστι δασεία: πλεκτάνας ὥσπερεὶ πολύπους ἔχουσα, &c. quod confirmat Plinij textus, qui ait. *Radix in vſu piloſa, coloris intus herbacei, craſſitudine digiti minimi, acetabulis cauernoſa, ceu Polyporum cirri, &c.* *Lib. 26. c. 8.* Quod ſi quis radicem Polypodij conſpexerit, cognoſcet: habet enim tubercula plura, quibus acetabula pedum Polypi referre uidetur. Hoc manifeſtè ex Theophraſto liquet, qui de radicum diuerſitate loquens, ait: ἡ δὲ τοῦ πολυποδίου δασεῖα, καὶ ἔχουσα κοτυληδόνας, ὥσπερ αἱ τοῦ πολύποδος πλεκτάναι, &c. *Lib. 9. c. 13.* Quòd autem huius plantæ fructus, folliculi dicantur, & non ſemina, clarè patet, nam θύλαξ, & θυλάκιον, capſula, vagina, & quodlibet concauũ, præſertim oblongum quod aliquid contineat, uel continere poſsit, dicitur: quare, cùm hi fructus diſrupti ſemen contineãt minus multò, ſuam habens cutem, non erit dubitandum quin θυλάκια verè ſint: quod ſi nec alicui ſatisfaciat, exemplum alterum ex Dioſcoride illi adduco ſumptum, fructus ſcilicet Glaſti, paruarum linguarum effigie, quos idem Dioſcorides θυλάκια appellauit, & tamen nec ita craſſum folliculum, nec niſi unicum ſinguli habent ſemen. Planta hęc propter copioſos flores, atque uiuacitatem, qua uſque ad Autumnum, & etiam Hyemẽ durat ſemper florem emittens, *fior d'ogni meſe*, appellata à recẽtioribus

tioribus fuit: quare nulli horto non inquilina, gaudétque cultu, in ſyluis uerò non ita durat, nec ita fit læta, ſed tota gracilior, atque minor, caulíſque propter paucum humorem quadratus totus ſæpius uiſitur. Fuchſius, & omnes poſt ipſum Calthã eſſe ſatis friuolo argumento putarunt; quo facilius, ueriúſque demonſtratur, Caltham Poëtarũ eſſe Chryſanthemũ Dioſcoridis, quod in diuerſis illis nomēclaturis Chalcanthemō, Chalca propter aureum, vel æreum colorem ſic dicta, indéque corruptè Caltha, & Buphthalmon propter floris formam dicitur: atque hîc Olitores etiam Buphthalmi nomen retinent, frequens enim eſt in hortorum marginibus: atque probatur eodem illorum argumento, ab odoris ſcilicet grauitate, quæ in Chryſanthemo non tantùm flore, ſed in tota planta, à quolibet naſo carente ſentitur, & à florum colore, forma, & fulgore, & ortu circa ædificia frequentiſsimo, (quod non in hac planta Clymeno,) & foliorum forma ſciſſa, & læuore & uſu, etiam ab ijſdem retento, ut ſcilicet teneri turiones olerum modo edantur, & in acetarijs etiam recipiantur; quorum multa in ſic dicta Caltha deeſſe uidentur, (corrumpant quantum uelint Dioſcoridis textum iſti peruerſores, Dioſcorideæ & Plinianæ puręlectionis inuidi & imperiti:) quam Caltham eſſe cenſentes illi calidas vires recentiores tribuêre. Quas etſi experimentis comprobatas eſſe dicunt, neſcio an ſit illis credendum, cùm plantæ ſapor cōtrarium demonſtret, nullum quidem calorem ineſſe perſpicitur palato, ijdémque fateantur, calorem foliorum propter humiditatem ei coniunctam non ſe protinus exerere: ſed certè minus interuallo quouis. item adſtrictione nō carere ait Matthiolus, etſi calidam putent omnes, quia ut ait Fuchſius, dulcedine modica cum amaritudine coniuncta participat: ſed certè, acerba ſapore eſt nihil ad amarum inclinans, ſed adſtringentem, & aqueo, frigidóque ſucco referta eſt. At dato & non conceſſo quòd parum ſit amara (quod enim dulce putarunt, aquoſum eſt) non ideo calida erit, etſi ſapor amarus ex calido ſiccante, uel concoquente humorē procedat, nam cùm plantæ omnes mixtam habeant qualitatem, quatuor enim elementis conſtant, non ex ijs, vel ſapore tantùm, ſed ſimul coniunctis eſt excipienda qualitas, nam plantę omnes aqueo humore abundant, atque non ideo refrigerant; ſic etiam quæ amaræ ſunt,

non

non omnes calefaciunt, nam etsi sapor amarus excedat, quia omnium maximè sensibilis sit, minima enim quæque amaroris pars magnam molem insipidam, vel dulcem conturbat, austerã etiam & acerbam: non ideo ex amarore tantùm qualitatis vis dependet, sed ex maiore & superabundanti elementaris mixtę partis vi, quæ, & rectè gustata planta, & considerato sapore simplici vel mixto, simul cum experientia, & effectu decernenda est. Quæ verò amara sunt & calida, ferè omnia acrimonia participant, vel multo odore aromatico & etiam graui: ea verò in quibus neutrũ percipitur palato, vel lingua, frigida, & sicca, vel humida, magna ex parte sunt; ac etiam si odorata sint, ut Rosæ, Violæ, & similia, non ex odore caliditas procedit, etsi odor ipse per calidi excoctionem contingat: amarus enim ille sapor ex terreo humore non concocto procedit, vt in omnibus fructibus immaturis, qui cum acerbo amarum habent mixtum. quod contra est in ijs quæ ex dulci propter nimium calorem, vel excoctionem amara euadunt. Vt autem concludam, Picrin quæ ab amarore sic dicta est, & Opium amarissimum, & similia minimè calefacere certum est, refrigerare verò & siccare non est dubium: ex terrea siccáque parte nec tenui amaror his procedit, non autem ex aërea, tenui, atque bene excocta, ut in acribus & aromaticis, quæ siccata diu odorem & saporem retinẽt, ac etiam cùm siccantur, odor & sapor magis fit sensibilis. Contra quidem in hac planta & similibus, quorum folia siccata & saporem & odorem etiam, si habebant, amittunt: quod non semel expertus sum. Aiunt postremò huius plantæ aquam floridæ plantæ stillatitiam oculorum ruborem, atque inflammationem arcere, si oculis instilletur, vel lintea madida superponantur: ego quidem scio plantas atque omnia quæ sublimantur, nõ paruam amittere frigiditatis partem, propter humoris attenuationem à calido effectam contra rei naturam, atque terreã partem, in qua maxima est frigiditas, amissam: & contra ruborem atque inflammationem non calidis præsertim in principio, quod nec distingunt, debere vti; sed frigidis & repercutientibus. Pena addit, *ius & teneræ cimæ in ouorum luteo in placentam exceptæ, & mansæ, nimis fluentes menses sistere, cunctantes verò impellere esse compertum.* Certissimum ex ouorum comesu præsertim lutei est sanguinem creari, quo facillimè abundante, natu-

ra excaleſcens menſes educit,ut ſe deoneret. Quod autẽ ouorum lutea iuncta herba hac etiam ſiſtant menſes profluentes, hoc herbæ ui tribuendum eſt; ex quo ſi verum eſt, non calefacere,ſed potiùs refrigerare niſi urat dico, Dioſcoridi conſentiẽs qui ait, ποιεῖ δὲ χυλὸς πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν πινόμενος, καὶ κοιλιακοὺς, καὶ ῥοῦν ἐρυθρὸν στύφων, καὶ ψύχων, *Facit autem ſuccus ad ſanguinis reiectionem potus, & Cœliacos, & rubras fluxiones adſtringens & refrigerãs.* quod ſanè vt dixi guſtu percipitur,niſi palatum ſit calloſum,& iam fœminarũ experimento cõſtat,& vtuntur ad hæmorroidales fluxiones ſiſtendas. Quòd autem regium morbum emendare poſsit, hoc ex floris colore & ſubſtantia (ſi phytognomicis eſt credendum) dependeret: ſed puto non ex ui propulſiua,ſed potiùs ex quadam coloris συμπαθείᾳ, cui nec ſemper credo: & ſic plantam hanc contrarijs diuerſiſque viribus præditam eſſe, diuerſis partibus dicendum eſſet,ſi tamen verum. Huic periclitatores vulnera ſanandi uim tribuére, nec mirum propter humoris glutinoſi viſcoſitatem:tota enim planta tactu viſcida

Vires.

eſt. Dioſcorides verò Clymeno has vires tribuit, ſic ſcribens. *Præſtantiſsimum montanum: exprimitur totum cum radice. Facit autem ſuccus ad ſanguinis reiectionem potus, & Cœliacos, & rubra profluuia adſtringens, & refrigerans.* Compeſcit autẽ & narium eruptiones. Quin etiam folia conciſa, vel folliculi recentibus vulneribus impoſiti,ea ad cicatricem vſque perducunt. Plinius verò,*Folliculi Clymeni recentibus plagis imponuntur.* Alibi etſi Clymeni mentionem faciat,de Periclymeno eſt intelligendum. Non eſt Clymenum Dioſcoridis quæ à Matthiolo depingitur,cùm ſit legumen,quod nos Ciccerculam dicimus, vt alij etiam animaduerterunt, habeátque capreolos; quos,cùm Periclymenum ſequeretur, quod ſe aduoluit flexibilitate arboribus, non tacuiſſet Dioſcorides ad differentiam Periclymeni: ſed nec hoc eſſet obijciendum ſi in alijs reſponderet: ſufficit iam non habere folliculos alios alijs incũbentes,ſimiles Iridi,& cirris Polyporum vt dixi, quibus notis, & Clymenum depictum à Dalechampio verticillatis floribus, & Scrophulariam, ſiue ut dicunt,Betonicam aquaticam, Clymenum etiam putatam pericarpijs rotundis,vt Scrophulariæ, folijs Betonicæ ſimilibus, atque Sicilianam à Lobellio dictam aliáſque etiam plantas reijcere hoc modo poterimus, atque etiam omnem plantam, quæ folliculos

Lib. 26. c. 14.

non

non ad inuicem habeat incumbentes, vt iam oſtendi, ſed in ſe obuolutos vt aliqui oſtendunt, quæ nec alijs notis reſpondere videtur.

Aſtragalus Dioſcoridis:

EMINVM forma ἀστραγαλοειδής, plantæ huic nomen indidit Aſtragali: ἀστράγαλος quidem talum, & talorum luſum ſignificat, quorum formam & vſum huius plantæ ſemina referũt: tereti forma quidem ſunt, in ſuperna infernáque parte plana, vel acetabulorum modo concaua: poſſet etiam ita appellari à tuberoſa carnoſáve forma radicis compreſſa, & melius à multitudine fibrarum nodoſarum ad ſimilitudinem flagelli, vnde ἀστραγαλωτῆτις μάστιξ à Polluce dicitur. Huius radix colore foris eſt fuſco, intus pallido, multas nodoſas fibras, duras, longas, implicatas habens, in quorum medio, finibus, & extremo inueniuntur veluti bulbuli concreſcentes, quibus radix ſe propagat. Inueniuntur etiam aliquando [Maij menſis fine inueni] quædã carnoſa, craſſa, purpuraſcentia, ſuccoſa, dura, læuia, vt ὑπαστράγαλοι, dici poſſent, nihil aliud repræſentare videntur: attamen non ſe explicant, ſed ita abundant ſuperfluè. Caules tres, quatuórve emittit tenues, quadratos Ciceri ſimiles, parum à terra ſe attollentes, ínque ipſam inclinatos, ex quibus per interualla, vt in Cicere poſita ſunt folia pedicellis hærentia, primò bina, deinde quaterna, bina ex oppoſito, poſtea quina, poſtremò terna ex oppoſito intercurſantia, forma ad Ruſci folia accedentia, maiora verò, duplo longiora, teneriora, & læuia ad nouella Hederæ folia accedentia: pedicelli autem quibus inſunt, in imo vbi cauli hærent, ſinguli auriculas habent, vt in Cicere & ſimilibus leguminoſis viſitur: auriculas bina illa foliola pedicello, & caulis geniculo hærentia intelligo: in ſummo verò veluti aculeum, ſed mollem. Inter foliorum verò petiolos, & caulem, viticulæ exeunt dodrantem longæ in terram nutantes, ex quorum medio ad ſummum vſque viginti ferè inſunt flores, primùm coaceruati, deinde Viciæ modo diſpoſiti, forma & colore eidem ſimiles: ſunt enim purpurei exterius, in medio cærulei,

Nomen, & Etymon.

Lib. 10.

Forma.

Αστράγαλος
Astragalus

interius verò lutei, colore vario ornati, quibus hiantibus, ex illorum vasculis exeunt siliquæ tenues quatuor digitos longæ, primùm uirides, siccatæ verò rufescẽtes, vt etiam semen, in terram deuexæ, seminibus refertæ, forma ut dixi ἀστραγαλοειδεῖ: floret Maio, & Iunio mense perficitur. In montibus, uallibus, locis umbrosis, & Sole illustratis ventosis oritur, hìc ubique. Radix dura est, difficiléque tundi uel rumpi potest etiam siccata: sapore adstringente, gustu verò fatuo, odore terreo veluti fungi. Hæc planta præ cæteris Dioscoridis delineationi respondere videtur, qui ait. Ἀστράγαλος θαμνίσκος ἐστὶ μικρὸς ἐπὶ γῆς, φύλλοις καὶ κλωνίοις ὅμοιος ἐρεβίνθῳ. ἄνθη πορφυρὰ, μικρά. ῥίζα δὲ ὕπεστι στρογγύλη ὥσπερ βάλανος εὐμεγέθης, παραφυάδας ἔχουσα στερεὰς, μελαίνας, σκληροτέρας ὡς κέρατα ἀντιπεπλεγμένας ἀλλήλαις, γευσαμένῳ στυπτικάς. φύεται ἐν ἐνανέμοις καὶ συσκίοις καὶ χιονιζομένοις τόποις. *Astragalus paruus frutex est à terra, folijs, & ramis Ciceri similis: flores purpurei sunt parui. Radix autem subest rotunda, vt balanus prægrandis, adnata habens solida, nigra, dura, veluti cornua inter se implicata, gustu adstringentia. Nascitur in locis vento expositis, vmbrosis, & niuosis.* Plinius verò aliter habet. *Astragalus folia habet longa, incisuris multis, obliqua circa radices; caules tres aut quatuor foliorum plenos, florem Hyacinthi: radices villosas implicatas, rubras, præduras.* Eandem plantam videtur descripsisse; differentia est, quia folia habere dicit *incisuris multis*, quod Dioscorides non tacuisset, & sicut dixit, Ἀστράγαλος ὅμοιος ἐρεβίνθῳ φύλλοις, καὶ κλωνίοις, dixisset, vt in alijs solet, cùm foliorũ formam & similitudinem delineare vult, hoc modo: Ἀστράγαλος φύλλα ἔχει ὅμοια, καὶ κλωνία ἐρεβίνθῳ: sed quia plantæ habitum similẽ Ciceri fecit, non folia Ciceri similia, iccirco ita descripsit: nã foliorum positum, non formam imitari debet. Quare censeo vel Plinium ipsum, vel à quo transcripsit, uel aliquem, qui Plinij textum recognouit, Dioscoridis textui similem reddere volentem, verba illa, *incisuris multis*, addidisse, putantem similitudinem esse in incisuris foliorum Ciceris. Quæ verba abundare puto, & Historiam Astragali in Plinio ita legi debere: *Astragalus folia habet longa, obliqua circa radices; caules tres, aut quatuor foliorum plenos, florem Hyacinthi*, colore intellige, sicuti idem de Eryngij flore, & Dioscorides, in capite de Antirrhino, Aristolochia, Cnico & similibus: *radices villosas, implicatas, rubras, præduras*. Et sic planta à me proposita vtrique delineationi respon

dere

Tempus.
Locus.
Descriptio.
Lib. 4
Lib. 26. cap. 8.
Lib. 22. c. 8.

Vires. dere videtur non ſolùm forma, ſed etiam viribus: radices quidem habet ſtipticas, vt etiam Galenus vult, qui ait. *Aſtragalus frutex eſt paruus radices habens adſtrictorias: quamobrem etiam ex numero eſt non inſtrenuè exiccantium. Nam vlcera vetera glutinat, & aluum fluxu tentatam ſiſtit, ſi quis in vino decoctam radicem bibat. Plurimus huius fruticis prouentus eſt in Pheneo Arcadiæ.* Dioſcorides verò inquit, *Siſtit radix in vino pota fluentem aluum. Vrinas eadem pellit. Facit ad vetuſta vlcera ſicca inſperſa: & ſanguinem ſiſtit. Tunditur autem difficilè propter ipſius duritiem.* Plinius verò. *Vis ei ad ſpiſſanda corpora. Aluum ſiſtit radix in vino pota, quo fit vt moueat vrinam repercuſſo liquore, ſicut pleraque quæ aluum ſiſtunt. Sanat & dyſentericos in vino rubro tuſa. Difficilè autem tunditur. Eadem gingiuarũ ſuppurationi vtiliſſima eſt fotu. Colligitur exitu Autumni, cùm folia amiſerit. Siccatur in vmbra.* Non ſunt igitur Aſtragalus quæ ab alijs depinguntur, cùm uel forma radicum, foliorúmue poſitu ab hiſtoria abſint. Quæ enim radice Rhaphano ſimiles depinguntur, etſi in alijs reſponderent, adhuc radice, principali nota differunt. Quæ uerò poſtremò radice balanos imitante deſcribitur, foliorum poſitu à Cicere longè diſtat, bina enim tantùm habet, atque capreolos ſingulis petiolis, atque radices non ſunt villoſæ, ſed tantùm Cyperi modo inter ſe cohærent, de uiribus non loquor. Quare ſi quæ alia, à me propoſita reſpondere videtur in omnibus; etſi etiam aliqui dicant, non habere radicem Rhaphani, quibus reſpondeo, ῥίζαν ῥαφάνου, non ϛρογγύλην, ſed μακρὰν eſſe, etſi nobis nota ſit ſpecies Rhaphani orbiculati, cuius ſemina à Ferdinando Imperato habuimus: quod ſi etiam ita uelint, nihil remanebit contrarium. Sed certè potius legendũ cenſeo, ut Pena & Lobellius animaduerterunt, βάλανος, quàm ῥάφανος, nam in alijs nomenclaturis Ficus terræ, & Glandula inter alias denominatur. Hanc montanam Galegam appellare videtur Plantarum Auctor, ſed minus rectè eſt depicta.

Lib. 8. de ſimpl. med. fac.

Lib. 26. c. 8.

Radix

Radix Idæa Dioſcoridis.

Eadem quæ Hypogloſſon, Laurus Alexandrina, Laurotaxa, & Chamædaphne.

RADIX Idæa, quia plurima in Ida monte na- *Nomen,*
ſceretur, uel quia ibi efficacior, primúmue *& Ety-*
cognita, ita à loco denominata eſt. Plinius *mon.*
eandem, *Idæam herbam*, appellauit: alter à to- *Lib. 27.*
ta ſubſtantia plantæ, primus verò à partis in *c. 2.*
re medica vſu. Ἰδαία ῥίζα, ὀξυμυρσίνῃ τὰ φύλλα *Deſcrip-*
ἔοικε, παρ᾽ αὐτὰ δὲ ὡς ἕλικες μικραὶ πεφύκασιν, ἐξ ὧν *tio.*
καὶ τὸ ἄνθος. *Idæa radix, Ruſco ſimilis eſt folijs, in ipſis veluti capreoli* *Lib. 4.*
parui enaſcuntur, ex quibus & flos. ita Dioſcorides ſcripſit. Quæ
ita Plinius tranſcripſit. *Idææ herbæ folia ſunt quæ Oxymyrſines: ad-* *Lib. 27.*
hærent his veluti pampini in quibus flos. Cuius plantæ natales, & *c. 11.*
delineationẽ cùm ſæpe mente reuoluiſſem, difficilè cõtingere
poſſe, ut ante oculos planta Ruſco congener, uel ſimilis, mihi
ſeſe offerret, opinatus ſum: præſertim cùm & tot uiri indefeſsi
innumerabilem ferè plantarum numerum exhibuiſſent, non
ſolùm noſtro cœlo orientium, ſed & ab extremis orbis oris ad-
uectarum: in quibus nullam reperi, quæ Ruſco eſſet affinis, pręter hanc quam depictam exhibeo. Quæ cùm natalibus, forma,
& uiribus quadrare uideatur, hoc nomine Idææ radicis inſi-
gniri eam debere iudicaui. Radicem quidem habet Ruſco ſi- *Forma.*
milem, maiorem uerò, à qua plures turiones Aſparagi, uel Ru-
ſci modo exeunt cibo apti, qui poſtea in uirgas diſtenduntur
cubitales ferè, uel cultu maiores, læues, uirides, flexibiles, à
medio ad ſummum uſque folia habentes forma acutæ Myrto,
Ruſco ſcilicet ſimilia, [nulla quidem alia eſt Myrtus ſylueſtris
apud Dioſcoridem, atque Plinium, præter hanc μυρσίνην ἀγρίαν,
& ὀξυμυρσίνην, à Romanis eandem Ruſcum dictam, ut idem Dio- *Lib. 23.*
ſcorides ait; & Plinius etiam teſtatur à Caſtore Oxymyrſinẽ *c. vlt.*
Ruſcum appellari, inter quas nominis tantùm uarietas eſt, etſi
Plantarum hiſtoriæ Auctor aliter ſomniet.] maiora uerò &

forma

Ἰδαία Ῥίζα.
Ὑπόγλωσσον.
Radix Idæa
Hypoglosson, &c.

forma parum anguſtiore, ad nouella Ruſci folia accedentia, viridiora, & molliora; nec ita pungentia, etſi acuta ſint; alternatim virgas circundant, ſed quæ proximiora ſunt terræ, Rubiæ modo terna circum virgas hærent. In ipſis folijs viticulæ paruæ, ſeu petioli, (quos ἕλικες appellari aliâs docui, ab Auctore plantarum perperam γλωττίδες putati, verborum proprietatem ſuæ opinionis improprietate extorquente, vt planta ab ipſo depicta Hypogloſſon videri potuiſſet, vt infra dicam.) enaſcuntur tenues, breues, ſed Ruſco longiores, in quorum extremo Vere flos exit herbaceus, ſtellatus, ſex foliolis conſtructus, medium habens purpureum, non diſsimile Ruſci flori: fructum edere minimè vidi, ſicuti & amici multi, qui plantam viginti annis coluêre, nec unquam niſi florem edere animaduerterunt. Quod ſolo, & cœlo imputandum eſt, alibi enim fructus perficere rubros Ciceris magnitudine, vt Ruſcus aſſeritur. Quare non mirum ſi florem tantùm huius deſcriptionis Auctor edere tradidit, nam & forſan nec idem vidit, nec deſcripſit, vt in Dictãno & Nardo montano, & ſimilibus quotannis fructus cum flore edentibus, obſeruatur. Idem dicendum de ligula è folio exeunte, quam etiam alios non obſeruaſſe demonſtrabo: quilibet enim notam, quam magis illi propriam iudicauit, hiſtoriæ mãdauit. Iccirco euenit, vt planta à diuerſis ſcriptoribus delineata, diuerſis notis, nominibus, ſicuti & viribus comprehenſa conſpiciatur, & tamen eadem deſcribi certò conſtat. Cognita igitur plantæ forma, vires ſunt denique conferendæ: & certè guſtu acerbam eſſe atque ſubamaram percipitur, non ſine calefaciendi facultate: quibus mixtam qualitatem ac vim habere conſpicitur. Recentiorum experimento conſtat. *Vuularum, gutturis, tonſillarúmque tumores, ac earundem vlcerationes, huius plantæ gargarizatu ſanari.* Marcellus ſcribit, *in Italia plantam hanc puerorum collo ſuſpendi ad vuam reprimendam, quo ad vuam prolapſam contrahendam vſu, Vulariæ nomen vulgò eſt adepta.* Matthiolus, & ſequentes ſcribunt, *Puerorum hernias prolapſas contrahi experimento conſtare, ſi pulvis radicis huius cochlearis menſura cum maioris Symphyti decocto hauriatur, & faſcia hernia conſtringatur primis diebus, ne rurſus foras inteſtina prorumpant.* Ex quibus magnam conſtringendi, atque ſiccandi habere facultatem, ſicuti Dioſcorides habere ait, conſtat. *Huius radix vehementer adſtringit, conueniens in his quibus adſtri-*

In deſcriptio. Iſopyri.

Vires.

Lib. 27. c.2. *ctione opus eſt. Bibitur etiam ad alui fluxiones, & fluxum muliebrem, omnémque ſanguinis eruptionem ſiſtit.* Plinius verò habet, *Ipſa aluum, menſéſque, & omnem abundantiam ſanguinis ſiſtit, ſpiſſandi cohibendique natura.* In quibus, *menſes*, pro *mulierum fluxu* tranſcripſit, ἔμμηνα, pro ῥοῦ γυναικεῖον.

Lib.7.de ſimpl. med. fac. Galenus ſic, *Idæa radix guſtu admodum acerba eſt; ac ſi opere periculum facias, eandem vim præferet, nimirum ſanguinis profluuia, alui fluxus, dyſenterias, profluuium mulierum, & quæcunque eius ſunt generis, tum pota, tum foris impoſita curans.* His verbis videtur Galenus ſicut & in alijs multis, Idæam radicem non cognouiſſe; cùm taceat vim calefaciendi, & frigefaciendi, quarum aliqua præditam eſſe hanc plantam neceſſe eſt: nec quo ordine, ſiue exceſſu, ſcribat, vt in alijs ſolet, calefaciat, refrigeret, & an moderata ſit, vel contrarijs conſtet facultatibus. Sed quæ à Dioſcoride dicuntur, tranſcribat verbis generis. Hanc noſtrates vulgò etiam *Bislinguam* appellant, à ligulis folijs hærētibus nomine ſumpto: quam eandem veteres, Dioſcorides, & qui

Lib.8.de ſimpl. med.fac. ſequuti ſunt ipſum, Galenus, & Plinius, *Hypogloſſum* etiam appellarunt, quia ut Galenus ait, *ita nominatum eſt, quia propagines paruarum linguarum ſub ſummis corymbis producit.* Pro qua Plantarũ hiſt. Auctor, non hanc Bislinguam, & Vuulariam, ſed Polygonati, ſiue *Sigilli Salomonis* vulgò dicti, plantam congenerem depinxit à Carolo Cluſio primùm delineatã: atque in ea eſt opinione, vt Hypogloſſum ab Hippogloſſo differat, atque plantam illam verum eſſe Hypogloſſum affirmat; ínque doctiores inſurgens, malè illos Hypogloſsi, & Hippogloſsi etymon intelligere aſſerit. Atq. talem ſubſtinens ſententiam, potiùs Dioſc. textũ in maioribus emendare voluit, ſenſus, verbáque cõuertens, quã Plinij, vel Dioſc. textus unius duarúmue literarũ immutatione corruptos dicere, uel potiùs veriúſque Dioſcoridis Hippogloſſum à Plinio Hypogloſſum appellatũ. Nulla quidem alia inter illorum hiſtorias eſt differentia; nihílque ad plantæ cognitionem facit, vt ἵππο, vel ὑπὸ, dicatur: cùm utrique nomini eadem planta aptari poſsit, eadémque erit: ut ſcilicet Hippogloſſum, à foliorum magnitudine, magnam linguam referens

Lib. 27. c.11. dicatur. Hypogloſſum verò à ligulis folijs hærentibus, ὑπὸ ſcilicet γλώσσης. Neque in re alia nota eſt priuata, qua poſsint differre inter ſe, ut ex Plinij textu liquet, ait enim *Hypogloſſa folia habet figura ſylueſtris Myrti concaua, ſpinoſa, & in his ceu linguas, folio*

lio paruo exeunte de folijs. Et Dioſcorides, *& in ſummo veluti ligulas in folijs*. Cuius rei Galenus etymon affert, *Hypogloſſum ita nominatum, quia propagines paruarum linguarum ſub ſummis corymbis producit*. Quibus, etſi textus in aliquibus uerbis uarient, non ideo colligitur diuerſas eſſe plantas: ſed ſcimus, alterum ab altero exaraſſe, eandémque plantam omnes deſignare uoluiſſe. Et ſi credendum eſt, ut verum eſſe cenſeo, quod ratio demõſtrat, doctiſsimo cuidam medico Germano, qui in Dioſcoridẽ Emblemata ſcripſit, qui ait ſe textum habere Dioſcoridis uetuſtum, in quo ὑπόγλωσσον legitur, pro ἱππόγλωσσον: atque plantæ conuenire nemo dubitat: & quamuis corruptè legatur in aliquibus ἱππόγλωσσον, pro ὑπόγλωσσον, non ideo diuerſas plantas, ac deſcriptiones eſſe cenſendum eſt, præſertim cùm tam clarũ Galeni textum habeamus, in quo vt dixi, huius nominis ὑπόγλωσσον, etymon affert. Immo addo & hanc ſententiam, à qua non diſcedam, donec plantas videro diuerſitatem teſtantes, nam quę ab alijs depinguntur, fictitias eſſe, non dubito; non enim plantarum diligens affertur delineatio, nec locus, nec vnde ſint aduectæ refertur: præterea non omnes plantarum collectores illas habere icones, & quæ depinguntur ab alijs iconibus exceptæ ſunt: & quod fortius, doctiores Scriptores nullã de illis habere rationem uideo. Quare etiam Hypogloſſum, Laurum Alexandrinam, Laurotaxam, & Chamædaphnen, eandem eſſe plantam cum ſuperiore cenſeo; nec niſi nominum diuerſitatem habere, à Scriptoribus diuerſis impoſitam, quam Dioſcorides, & qui ſequuti ſunt eum, non animaduertiſſe oſtẽdam. Foliorum forma Lauro ſimilis, Lauri nomẽ plantæ huic indidit, non quòd ex Lauri genere eſſet: & ut aliqua oſtenderetur differentia inter hanc, & Laurum, *Alexandrinam*, *& Idæam Laurum* à loco in quo naſceretur, appellarunt, ſicuti & *Radicem Idæam, vel herbam Idæam*, vt Plin. habet atq. alij quia humilis eſſet, *Chamædaphnen*; alij à fructus forma & colore *Laurotaxam*, vt à Plinio refertur: & quia fructum folijs interceptum habet, ἐπικαρπόφυλλον, & *Carpophyllon*: alij verò quia ligulam è medio folio exire animaduerterunt, *Hypogloſſon*, & *Hypoglotton* appellarunt. Hoc demonſtratur, nam quæ Laurus Alexandrina dicitur, ab eodem Dioſcoride, & Plinio Hypoglotton, pro Hypogloſſon Atticè: ex quibus ſynonyma eſſe clarè colligitur. Sed

Lib. 4.
Lib. 8. de ſimpl. med. fac.

& Chamædaphnen Laurum Alexandrinam appellari, idẽ Dioſcorides teſtatur in cap.de Chamædaphne: atque ita eſſe, non tantùm nomina ſynonyma, ſed & plantæ delineatio demõſtrat: ſed inſuper virium poteſtas, vt inferius dicam. Lauri igitur
Lib. 3. c. 17. Alexãdrinæ deſcriptio, (vt ab antiquiore & veluti fonte, Theophraſto inquam, initium ducam, purius quidem plantas deſcripſiſſe nemo dubitat) hæc eſt. *Illa quoq. propria eſſe circa Idam feruntur, Laurus Alexandrina cognominata, & Ficus quædam, vitíſque. Lauri proprium, quòd fructum ſuper folia gignit, quemadmodum Myrtus ſylueſtris: quippe ambæ fructum ſuper dorſum folij ferunt.* Et alibi.
Lib. 1. c. 16. *Fructiferáque nonnulla fructum folijs interceptum gerentia, vt Laurus Alexandrina, quæ fructum ſuper folio gignit.* Nota quidem priuata plãtæ huic uidetur, ut ἐπιφυλλόκαρπος ſit quemadmodum Ruſcus: quibus aliam ſimilem plantam nec Theophraſtus deſcripſit, nec vnquam vidiſſe ſcio aliquem. Quæ nota expreſſa diligenter videtur à Dioſcoride in capite Lauri Alexandrinæ, his verbis: καρπὸν ἐν μέσοις, folijs intellige, ἐρυθρὸν ἐρεβίνθου τὸ μέγεθος, *fructum in medijs folijs, rubrum Ciceris magnitudine*, & in capite Chamædaphnes: καρπὸν περιφερῆ ἐρυθρὸν, τοῖς φύλλοις ἐπιπεφυκότα. *fructum rotundũ rubrum, folijs innatum.* Quibus minimè arridens obſeruantior ſcriptor, cùm Ruſco eſſent communia; magis priuatam notã, ſicuti nomenclaturam tribuit huic plantæ, & relicta deſcriptione fructus, foliolum, ligulam ſcilicet his verbis habere tradi-
Lib. 27. c. 11. dit. καὶ ἐπ᾽ ἄκρου ὥσπερ γλωσσίδα παρὰ τοῖς φύλλοις. Quæ Plinius vertit, *Et in his ceu linguas, folio paruo exeunte de folijs.* Et idem de
Lib. 15. c. vlt. Laurotaxa loquens, ait: *Excreſcente in medio folio paruulo, veluti lacinia folij.* Quam ligulam etſi in Ruſco conſideremus, illã non ligulam folij, ſed veluti folliculum floris eſſe cenſetur: atque ita nulli competere plantæ ligulam hanc adhuc eſt cognitum.
Lib. 4 Dioſcorides verò, *Laurus Alexandrina, quam aliqui Idæam, &c. folia habet ſimilia Ruſco, maiora verò, molliora, & albidiora: fructum autem in medijs folijs rubrum, magnitudine Ciceris: ramos à terra pedales, vel maiores. Radicem admodum ſimilem Ruſco, maiorem, bene olen-*
Lib. 15. c. vlt. *tem, atque molliorem. Naſcitur in montanis locis.* Ex quo Plinius, *Eſt & Chamædaphne ſylueſtris frutex, eſt & Alexandrina, quam aliqui Idæã, alij Hypoglotton, alij Daphnitin, alij Carpophyllon, alij Hypelaten vocant. Ramos ſpargit à radice dodrantales, topiarij ac coronarij operis, folio acutiore quam Myrti, molliore, candidiore, ac maiore, ſemine inter folia*

lia rubro. Plurima in Ida & circa Heracleam Ponti, nec nisi in montosis. His respondere videntur Chamædaphnes descriptiones: Dioscorides verò ait, *Chamædaphne, quam & aliqui Laurum Alexandrinam vocant, virgas producit cubitales, rectas, tenues, & læues. Et huius folia similia Lauro, læuiora multò & viridiora: fructum rotundum, rubrum folijs innatum.* Ex quibus Plinius. *Chamædaphne vnico ramulo est, cubitali ferè, folio tenui Lauri similitudine: semen rubens annexũ folijs.* Ab his non differunt, quæ de Laurotaxa, inquit Plinius. *Accedit in topiario opere Taxa, excrescente in medio, folio paruulo veluti lacinia folij.* Quæ eadem est cum eiusdem Hypoglosso. *Hypoglossa folia habet syluestris Myrti concaua, spinosa, & in his ceu linguas, folio paruo exeunte de folijs.* Quam Dioscorides ita ante descripserat. *Hypoglosson frutex paruus est Rusco tenui folijs similis: comam verò habet spinosam, & in summo veluti ligulas in folijs.* Cuius etymõ affert Galenus, *Hypoglosson inde adeò nuncupata est, quòd summis corymbis velut ligulæ quædam exeunt.* Quibus omnibus delineationibus plantam, quam Hypoglosson, siue vt vulgò dicũt *Bislinguam* respondere demonstrabo. Planta igitur hæc, non solùm oritur in Ida & Heraclea Ponti, vt ait Plinius, sed vt refert Lobellius, in montosis, saxosísque & asperis incultis Genuæ, portus Lunæ, Sauonæ, Nicæ, aliísque Alpinis sterilibus calidorum tractuum: radicem habet Rusci modo, maiorem, bene olentẽ, albam, & molliorem, vt Dioscorides ait in capite Lauri Alexandrinæ: à qua primùm teneri stolones exeunt Rusci & Asparagorum modo, qui edi possunt, vt Galenus ait in capite Chamædaphnes, acerbi quidem sunt & subamari non ingrati, qui postea in virgas distenduntur pedales, & cubitales, ideóq. Chamædaphne dicitur: singulares, sine ramis, ideóque Plinius, ait, de Chamædaphne loquens *vnico ramulo est.* tenues, læues, flexibiles, topiario & coronario operi aptas, vt idem Plinius ait de Lauro Alexandrina & Taxa loquens: in quibus folia sunt forma foliorum Rusci nouelli, cuius folia angustiora sunt, sed huius maiora sunt, atque forma oblongiore, tam Rusci, quã Myrti, Laurinis similia: albidiora verò, & molliora vt parui Rusci folia, quibus Dioscorides comparat, quæ molliora & albidiora, læuioráque sunt Laurinis, vt idem Dioscorides ait. Virgis hærent folia à medio ad summum terna primùm, deinde singula alternatim: quarum alia ligulas habent terram versus, alia in

Lib. 4. *Lib. 24. c. 15.* *Lib. 15. c. vlt.* *Lib. 27. cap. 11.* *Lib. 4.* *Lib. 8. de simpl. med. fac.* *Lib. 6. de simpl. med. fac.*

in cœlum ſuſpicientia, quarum cauſa, ὑπόγλωσσον dicta fuit: omnia verò acuta ſunt, ſed non ita ſpinoſa vt Ruſci: ex medio & dorſo folij, vt Theophraſtus, Dioſcorides, & Plinius, dicunt, ſed etiam ex ligula, vt in Ruſco ferè viſitur, flores exeunt Ruſci modo; quibus fructus ſuccedunt rotundi, rubri, magnitudine Ciceris, Ruſco ſimiles, vt omnes aiunt, ſinguli vel bini, ſingulis folijs, petiolos habentes tenues, atque breues, ſed ſingulorum fructuum intellige: qui verò bini ſimul viſuntur fructus, horum ſinguli longiorem habent petiolum. Vere floret, fructus adhuc edere non vidi, ſerò fructus edit: ſed illos habere dixi aliorum ſcriptorum ſententia, qui videre potuerunt. His igitur ſic cognitis, & deſcriptiones omnes ſibi ipſis, & plantam illis omnibus reſpondere oſtendi, quare formæ facta collatione, virium poteſtatem demonſtrandam ſuſcipio, vt ſcilicet mixtam habeat facultatem, atque præter ſiccandi & adſtringendi facultatem, calida ſit, acris amara vt guſtu percipitur, quare digere-
Lib. 6. de ſimpl. med. fac. re, incidere, diſcutere, aperire, & mollire poterit. Galenus verò ait, *Daphnes herbæ, quam, & Daphnen Alexandrinam appellitant, temperatura euidenter eſt calida, & guſtantibus acris ſimul eſt, & ſubamara, potáque tum vrinas, tum menſes prolicit.* Et *porrò Chamædaphnæ germina tenera edi quoque aſſolent. Eſt autem perſimilis viribus Daphnæ Alexandrinæ, &c.* (*Ibidem.*) De Hypogloſſo verò. *Cæterùm radix & ſuccus fruticis emolliendi vim poſſident*, ſicuti Dioſcorides etiam ait: effectus verò harum facultatum eoſdem eſſe illos conferendo demonſtrabo. Lauri Alexandrinæ hę ſunt vires apud Dioſcoridē. *Vim habet radix pota ſex drachmarum pondere cum vino dulci, auxiliandi difficulter parientibus, & vrinæ ſtillicidio. Ducit etiam ſanguinem.*
Lib. 23. c. 8. Quæ ita Plinius. *Laurus Alexandrina ſiue Idæa partus celeres facit radice pota trium denariorum pondere in vini dulcis cyathis tribus: ſecundas pellit, menſéſque eodem modo pota.* (*Lib. 24. c. 15.*) Quibus ſimilia de Chamædaphne idem tradit: *Menſes ſuccus eius, & vrinam ciet potus partúſque difficiles in lana appoſitus*: quæ Dioſcorides, *Succus cum vino potus, menſes & vrinas ducit. Idem facit & in peſſo appoſitus.* Item
Lib. 24. c. 15. *Huius folia tritaq; emplaſtri modo impoſita capitis doloribus, & ſtomachi ardoribus auxiliantur.* Quæ Plinius, *Illinitur capitis doloribus recens. ardores refrigerat;* Quibus Hypogloſſæ vires reſpondent, *Videtur,*
Lib. 27 c. 11. inquit Dioſcorides, *coma amuletum eſſe vtile caput dolentibus.* Quæ Plinius, *capitis dolorem corona ex his impoſita minuit. Præterea ad tor-*

mina

mina cum vino bibitur, & Dioſcorides, *Eadem pota cum vino tormina ſedant*. His reſpondentes vires à recentioribus cognitæ ſunt. *Biſlingua epota difficulter parientes adiuuat, menſes ciet, calculos pellit.* Item Cordus ait, *radicem ſiccam etiam bubones in peſte maturare certiſſimis vulgi experimentis*. Item *Folia, radíxque vuæ, gutturis ac tonſillarum tumores, ac earundem vlcerationes gargarizatu ſanant*. Scribit Marcellus, *in Italia plantam iſtam puerorū collo appendi ad vuam reprimendam, quo ad vuam prolapſam contrahendam vſu, Vuulariæ nomen eſt adepta*. ac etiam hernias contrahere protuberantes puluerem cum decocto Symphyti hauſtum Matthiolus ſcribit. Quibus nō minus Hypogloſsi, quàm Lauri Alexandrinæ & Chamædaphnes dictæ, vires referre cognitum eſt, mixtam namque facultatem habere perſpicitur effectu, atque guſtu, folia quidem acerba multò eſſe, ſicuti & radix, atque acrimonia participare. Quare mea ſententia videtur non ſine ratione adducta. Valerius Cordus uir doctiſsimus animaduertit etiam, atque in ea eſt opinione, vt Hypogloſſum & Laurus Alexandrina eadē plāta ſit, qnam etſi plantarum Auctor reijcere conatus ſit, non tamen ſuum conſequutus eſt finem. Non eſt radix Idæa, quæ ab alijs ponitur, nullam enim habet cum Ruſco affinitatem. Non eſt Laurus Alexandrina quæ ab alijs præter Fuchſium depingitur: nam uel fictitia, uel non reſpōdens eſt, nec Chamædaphne, cùm non habeat fructum folijs innatum, ἐπιπεφυκότα ſcilicet, vt Dioſcorides ait.

Sideritis tertia Dioſcoridis.

IDERITIS, & hæc ideo dicta fuit, quoniā, vt Dioſcorides ait, ταύτης, δύναμις ἐπιτιθεμένης, κολλητικὴ ἐναίμων, καὶ νεοτρώτων: ferruminandi ſcilicet uim habet recentia, & cruenta uulnera, ferro facta, quod σίδηρος, dicitur, indéque σιδηρῖτις dicta. Planta hæc radicem habet fibroſam, nigram foris, intus albeſcentem, ex qua multa folia, decem, plus, minúſue exeunt rotundo ambitu, (ſed quinque partita, veluti Geranij columbini dicti, profundioribus lacinijs, Coriandri folia, antequam caulem edat, ſatis forma, & læuore referentia, duriora verò, atque maiora duplo, quando-

Nomen & Etymon. *Lib. 4.*

Forma.

Σιδηρῖτις
Sideritis

quandoque magis circumſerrata: ſupernè atrouirentia, infernè verò ex viridi albeſcentia, politioráque) ex ſingulis petiolis tenuibus dodrantem altis, vel minus, ex viridi albeſcentibus in ſummo; contrà verò rubeſcentibus, è radice ſimul prodeuntibus; à qua etiam,& ex medio foliorum plures caules,ali quando vnicus, præſertim ex nouella planta, exit admodum Sideritidis ſecundæ, Pimpinellæ nobis vulgò dictæ, cauli ſimilis, læuis, rotundus, ſtriatus, eodem colore purpuraſcente, quandoque parum folia ſuperans,cultu verò, & locis pinguioribus bipedalis; unica, uel duobus alis diuiſus, ex folijs, quæ cauli hærent,exeuntibus : in quorum ſummo, & caulis ueluti corymbi,quatuor exeũt pedicelli,vnicus in medio exiſtẽs breuior : reliqui tres triangulum effigiant: ſinguli tres florum corymbos habentes : medius verò vnicum, & maiorem. Flores parui admodum ſunt,atque antequam pandantur villi, purpuraſcentes,poſtea verò albeſcentes, multis purpureis ſtaminibus duriuſculis,tactu etiam aſperis ornati: ex quorum mixtione puniceus color oculis redditur. Guſtu ſunt ex dulci, amari, aſtringentes; non disſimiles Sideritidi ſecundæ Dioſcoridis. Hi uerò amplius quid aromatis continere palato percipiuntur. Aprili & Maio menſe floret : Iulio perficitur ſemen *Tempus.* aſperum,atque hirſutum. Frequens hîc eſt ſecus vallium, col- *Locus.* liúmque uias umbroſas ſupra tophos muſcoſos, & parum terræ habentes oriens. Hæc ſatis uidetur mea ſententia Dioſcoridis delineationi reſpondere, qui ait. Ἔτι καὶ ἑτέρα εἶναι λέγεται σιδηρῖ- *Lib. 4.* τις, ἣν καὶ αὐτὴν Κρατεύας ἡράκλειαν καλεῖ, φυομένην ἐν τοίχοις, καὶ ἀμπε- *Deſcriptio.* λῶσιν, ἔχουσα φύλλα πολλὰ ἀπὸ μιᾶς ῥίζης, ὅμοια κοριάνῳ περὶ καυλίοις σπιθαμιαίοις, λείοις, τρυφεροῖς, ὑπολεύκοις, ἐνερευθέσιν. ἄνθη δὲ φοινικᾶ, μικρὰ, γευομένῳ πικρὰ, γλίσχρα. *Præterea aliam Sideritidem eſſe tradunt, quam Crateuas heracleam vocat, in muris & vinetis naſcentem, folijs ab vna radice multis, Coriandro ſimilibus,circa caules pedales, teneros, læues, ſubcandidos, atque rubicundos: flore puniceo, paruo: guſtanti amaro, & glutinoſo.* Quæ cùm forma,& ſapore ſimilis videatur, viribus etiã reſpondere cenſeo. Sed certè huius vires non ſolùm Sideritidi pares, ſed etiam maiores eſſe, illis à Dioſcoride eidem tributis,recentiorum experimento conſtat, unde apud Gallos uulgatum eſt Adagium de plantæ huius uiribus, aiunt enim. *Qui Saniculam habent,* (ſic eãdem appellant) *Chirurgo non egent.* Dioſco-

Vires. ſcorides has vires Sideritidi tertiæ tribuit, *Et huius impoſitæ vis eſt, vt cruenta, & recentia vulnera glutinet*. Lobellius uerò, *Internis & externis vlceribus, ſanguinis eruptionibus, dyſenterijs, ruptis, vulsíſque auxiliatur decocta, pota, atque impoſita*. Quare nomen illi antiquius reddendum duxi, cùm forma ſatis, atque uiribus tertiam Dioſcoridis Sideritidẽ præ alijs referat, eadémque iudicanda ſit. Non eſt Sideritis tertia Robertianum Geraniũ, & ſi ad uulnera ab eodem ſit commendatũ, in folijs enim caule, totáque planta hirſutie obducta eſt ſemper, contra Dioſcoridis ſententiam, qui ait, *καυλίοις σπιθαμιαίοις, λείοις, τρυφεροῖς*, &c. Præterea nullam Dioſcorides plantam Coriandri folijs hirſutam deſcribere uidi, non addita hirſutiei differentia: item Geranij folia multùm ſunt inciſa, propius Anemonæ, quàm Coriandro ſimilia, quamuis Anemone ſit Coriandri folijs, ſed Dioſcorides hoc animaduertit, dicens: *φύλλα δὲ κοριοειδῆ λεπτοχιλέστερα*, &c. vt etiam in alijs, atque hîc dixiſſet, cùm profundis lacinijs ſint admodum diuiſa, & Geranio bulboſo primo Dioſcoridis ſimilia: quod Anemones folia habere tradit, non Coriandri: primò quidem Anemones deſcriptionem tradiderat, folijs multùm inciſis, vt ſupra dixi. Nec etiam flores Geranij ſunt amari, nec glutinoſi, neque in illis quicquam ſimile ſapore & guſtu ineſſe percipitur, ut multis oſtendi. Præterea roſtrum Gruinum habet, quod Dioſcorides ſicut in ſecundo Geranio, ita & hîc deſcripſiſſet; qua nota faciliùs nobis demonſtraſſet, cùm illi ſit priuata nota, & congeneribus. Non poſſumus plantam à Matthiolo depictam recipere, cùm adhuc nec aliquis niſi depictam illam uiderit, Ranunculi faciem habentem: omnéſque cenſent, ex plantis commentitijs ad eum miſsis ab adulatoribus, illuſoribúſque amicis eſſe, quas nec ipſe fidelis addiſcens uidere, atque conſiderare quæſiuit.

Tragium alterum Dioſcoridis.

TRAGII nomen adepta eſt planta hæc, eo quòd, ut idem Dioſcorides ait, *προβάλλει κατὰ τὸ φθινόπωρον τὰ φύλλα τράγου ὀσμὴν, ὅθεν καὶ ὠνόμασται τράγιον. Emittunt Autumno foliæ hirci odorem, vnde & appellatũ eſt Tragium*. Differt à primo Tragio, nam illud non hirci uirus olet, ſed ita dictum fuit, quia Capræ ſagittis confoſſæ, illius pabulo ſpicula è uulnere excutiunt, notámque priuatam habet, vt lacteum ſuccum gummi non disſimilem habeat, & quòd in Creta tantùm oriatur. Sed Theophraſtus de eodem loquens, alterum uerò non cognouit, hæc ait. *Habet verò lacrymam & Ixia, quæ in Creta naſcitur, & Tragacantha dicta. Hæc antea naſci tantùm in Creta putabatur, nunc verò in Achaia etiam, Peloponneſi, aliiſque locis, & Aſiæ circa Mediam comperiri certum eſt*, & alibi, *Tragacantha largè in Arcadia naſcitur, nec deterior Cretica exiſtimatur, ſed etiam viſu pulchrior*, & alibi, *Ergo quibuſdam ſpontè ſuccus conſiſtit, ſpiſſatúrque lacrymæ modo, vt in Tragacantha appellata: hanc enim cedere opus nequaquam eſt*. Ex quibus ſuſpicio eſt eandem plantam eſſe Tragium & Tragacantham, quam Gaza, Hirciſpinam uertit de qua aliâs. Huic uerò Plantæ notæ ſunt inquit Dioſcorides: *Τράγιον ἄλλο τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὅμοια σκολοπενδρίῳ, ῥίζαν δὲ λεπτὴν, λευκὴν, παραπλησίαν ῥαφάνῳ ἀγρίᾳ. Tragium alterum folia habet ſimilia Scolopendrio, radicem tenuem, albam, perſimilem Rhaphano ſylueſtri*. Cui deſcriptioni plantam à me propoſitam reſpondere demonſtrabo: quæ radicem habet Rhaphano ſylueſtri ſimilem vel Paſtinacæ erraticæ, pede longam, minimum digitum crasſitie ęquantem, albam, raris fibris diuiſam: folia emittit petiolis ex aduerſo hærentia quaterna, & in extremo unicum, Sideritidis ſecundæ Dioſcoridis modo, Pimpinellæ vulgò nobis dictæ; (ob cuius ſimilitudinem, & hanc Pimpinellam hircinam uocant) rotundiora, atque magis & profundè diuiſa: ſed ſi ſemine feras, primùm bina emittit folia ſingulis petiolis hærentia, rotunda Coriandrinis ſimilia, deinde bina ſingulis petiolis, & poſtremò quaterna ſibi ipſis aduerſantia,

Lib.4 · *Lib. 9. c.1.* · *Lib. 9. c. 15.* · *Lib. 9. c. 8.* · *Lib.4. Deſcriptio.* · *Forma.*

Τράγιον
Tragium

in quorum extremo unicum ineſt. Caules emittit tenues admodum, pedem & ſeſquipedem altos, binis, terníſue geniculis interceptos, ex quibus folia admodum tenuia exeunt: in ſummo uerò eorum umbellæ inſunt floribus refertæ albis, quibus ſuccedunt ſemina oblonga ſimilia Aniſo, ſed minora multùm; colore ad uiridem tendentia, atque hirſuta. Floret Aeſtate, *Tempus.* Autumni initio ſemina perfecta inueniuntur. Oritur in Mon- *Locus.* tibus, ſaxis, & locis terrenis: in monte Diuæ Mariæ Virginis appellato excelſo & frigido frequens. Folia confricata uirus olent hirci, ſicut tota planta. Guſtu acri, atque τραγίζοντι, non ſolùm Autumni tempore, ſed ſemper. Quare fieri potuit, ut Dioſcorides, uel is à quo tranſcripſit, plantam hanc Octobris menſe uiderit, tunc enim hîc ſine umbellis, & caule corrupto inuenitur, noua erumpens folia, quo tempore magnam habere cum Scolopendrij folijs ſimilitudinem conſpicitur caule exiſtens uidua: atque ita eo tempore tantùm folia naribus admouit, atque ignorans, an toto anno eundem remitteret odorem, tempus Autumni tantùm, quo ipſe inuenit, atque conſiderauit, (ut in alijs multis, quæ ſine caule, & ſine flore deſcripſit) poſteris tradidit. Eo enim tempore propter humoris abundantiam folia magis uirus olent, ſicuti in planta Androſemo uerius putata, Siciliana dicta ſimili, & congenere, obſeruatur, cuius folia quæ iam ſiccari incipiunt, non hirci uirus, ſed uini odorem remittere uidentur. Obſtaret plantæ huic aliquorũ ſententia forma foliorum, quam dicunt non eſſe Scolopendrij folijs ſimilem: quam ſententiam ita reijciendam duxi. Aſplenum folio conſtat Polypodij diuiſura, quod eſt Filici ſimile Dioſcoridis ſententia: ſed axioma eſt, quòd ea quæ uni dato ſunt ſimilia, ad inuicem ſimilia eſſe dicentur: ergo non ſine ratione & ſimilitudine neceſſaria, plantæ huius folia ſunt Aſpleni folijs ſimilia, cùm Filici Polipodium ſit ſimile, atque idẽ Dioſcorides Filici Sideritidem ſecundam, & Trichomanes comparat: quod utrinque folia ex aduerſo poſita Lentis ſimilitudine habere ait. In Sideritide ait φύλλα ὅμοια τοῖς τῆς πτέριδος, quia ſola diuiſura ſimilia ſunt: In Trichomane, τριχομανὲς, &c. ὅμοιον πτέριδι, quia & foliorum ſubſtantia & diuiſura Filici eſt ſimile: ut & δρυοπτερὶς ὁμοία πτέριδι, non φύλλα ὅμοια σκολοπενδρίῳ, ut hîc; quod tantùm de foliorum diuiſura eſt intelligendum, ut de Sideritide

ſecunda

ſecunda dixi, quibus foliorum Filicis figurã repræſentat vtrinque digeſtorum: longáque differentia eſt inter habere folia ſimilia Scolopendrio, Scolopendrij ſcilicet folijs, & ſimilem eſſe Scolopendrio; quod ultimũ de ſubſtantia & forma totius plantæ intelligitur, vt dixi de Dryopteride, & Trichomane. Obſtare dicũt aliqui quod de Filice fœmina Dioſcorides ſcripſit, φύλλα πτέριδι ὅμοια, & tamen ſubſtantia & foliorum diuiſura ſimilis eſt Filici mari: ad quod reſpondere pro me Dioſcoridem dico, & ſic. Filix fœmina quamuis mari ſimilis ſit ſubſtantia & diuiſura foliorum: poſitum tamen foliorum ualde diſsimilẽ habet, nam fœmina eſt ramoſa, & non uno petiolo conſtat, ut Filix mas, ſed pluribus alis; ideóque cùm plantæ maximè ſimilitudine foliorum & diuiſura dignoſcantur, maiori nota, qua faciliùs dignoſci poterat, deſcripſit: atque folia ſimilia Filici habere ait, cùm plantæ habitu differret: ramorũ ſcilicet multitudine. Præterea Rhaphano ſimilem radicem, nullam ex Filiceorum genere plantam habere adhuc compertum eſt, ſed obliquam, ut Polypodium; reliquos verò capillares. Nec de floribus eſt dubitandum, ut aliqui dicunt, qui à Dioſcoride tacentur, nam hoc fuit, quia eo tempore caule & floribus uiduam plantam conſpexit, quod multis plantis euenit, quorum flores non deſcripſit, & tamen illos habere certò ſcimus: aliquibus penitus abſtulit; illáſque flore carere dixit: atque hîc etiã oportebat ut flores negarentur ſcribere, & hanc flore carere, ſi flores non emitteret. At potiùs credendum eſt plantam hanc à notiore nota deſcribere uoluiſſe, ut faciliùs cognoſci poſſet, à forma & diuiſura foliorum, & ab hirci olentia. Quibus ſic cognitis, iam uidetur planta a me propoſita dubijs ſoluta Tragij nomen aſſequi debere: cuius uires Dioſcorides ita expreſsit:

Vires. *Hæc radix* ſcilicet, *ſiue cruda, ſiue cocta edatur, dyſentericis opitulatur.* Quam uim recentiores, quia ad id non commendatur planta hæc, negant habere: tantùm agnoſcunt, ad calculos frangendos aptam eſſe, & urinas eliciendas: atque ob id contrariã potiùs dyſentericis iudicant. Sed ſi conſideretur plantæ ſubſtantia & qualitas, guſtu percipietur acrimoniam quandam habere cum quadam odoris grauitate, & adſtrictione non carere: qua dyſenteriam prohibere poterit, præſertim ſi uiſcerum imbecillitate proueniat, (multæ namque ſunt cauſæ) corroborãs

iecur,

iecur,& infirmas partes per urinam euacuans,& ſiccans diuertenſque humorem adſtringere fluxionem, vt etiam in Aliſmate euenire cenſeo,quod acrem uim obtinet,atque Dioſcorides ad dyſenteriam facere Dauci pari parte admixta ait: cuius etiam uis eſt acris,atque præſertim urinam mouens. Quam facultatem etſi recentiores non ſint experti: Galenus non denegat,atque propter adſtrictionem quam habere plantam ait,poſſe dyſenteriam & ſimiles fluxiones ſiſtere. ait enim de utroq. agens. *Tragij folia, fructus, lacrymáque trahentis, & digerentis ſunt facultatis. Eſt verò tenuium partium, & facultate in principio tertij ordinis calida. Stipites, & hærentia corporibus extrahit, lapides frangit, menſes mouet, drachmæ pondere potum. Porro in Creta ſola naſcitur Tragion lentiſco ſimile. Cæterùm alterum Tragium hoc minus, cuius folia Scolopendrio ſunt ſimilia, viſitur quidem multis locis: ſed non parum habet facultatis adſtringentis: vt ad fluxionum affectus conueniat.* Et ſic vi calidæ facultatis poterit incidere,& abſtergere,calculos minuere, & vrinas moouere; ſiccantis & adſtringẽtis, Dyſenteriam & alias fluxiones, à contraria cauſa effectas emendare. Quorum exempla non pauca apud Dioſcoridem & Galenum extant, vt eadem calculos frangant & menſes moueant, eadémque Dyſenteriam, & Diarrhæam ſiſtant propter adſtringentem facultatem, calidæ ui mixtam.Sed hæc medicis ſunt relinquenda.Eſt & altera plãta Tragium appellanda, quæ parum à prædicta facie diſſidet, ſicuti nec uiribus. Folia quidem prima ab radice ſuperiori ſimilia in ſingulis petiolis rotunda, læuia Coriandrinis proxima,deinde laciniosa efficiuntur, atque bina ſingulis petiolis conſpiciuntur,tertiò quaterna, poſtremò ſena, ſed in omnibus unicum folium eſt in extremo rotundius,atq. maius,Pimpinellæ dictæ modo ſed maiora: caulẽ emittit Fœniculi modo cauũ, læuem,alis diuiſum ſingulis geniculis,craſsiorẽ ſuperiore, vmbellas & ſemen non diſsimile,quæ Aeſtate perficiuntur. Huius ſemina à Ferdinando Imperato, atque ſpontè ortam ex inſula Capreis aduectam habui.Radicem & ſemina ſi guſtaueris, acrimoniam & odorem hirci, vt ſuperior habere cognoſces: folia uerò minimè τραγίζοντα obſeruabis,nec aliquo tempore. Nõ eſt Tragium alterum Lunaria botrytis dicta,nã non niſi unicũ folium habet, ſi Scolopendrio ſimilis eſſet,non radicem albam, ſed nigram,nec Rhaphani ſylueſtris magnitudinem æquantẽ,

Varietas

non

non esui aptam, nec hircinum odorem remittit, ut Pena etiam animaduertit. Nec planta illa exotica, in appendice Histor. Plantar. depicta. quæ & Sucudus Auicennæ dicitur capitulis thymi modo: nullum quidem hirci odorem referunt habere.

Epimedium Dioscoridis.

Nomen, Lib. 7. c. 8. de hist. plant. Lib. 21. c. 15. Lib. 27. c. 9. Lib. 4. Forma.

VARE Epimedium appellata sit planta hæc, ignorare fateor, nisi ἐπὶ μηδίᾳ, quia in Media frequens oriatur. Apud Theophrastum *Epimetron* legitur, & pro eo in Plinio *Epipetron*, & alibi, ut in Dioscoride *Epimedium*, in alijs nomẽclaturis Erineos, & Thryon, quia aquosis gaudeat locis. Dioscorides uerò Epimediũ habet, atque sic plantã delineauit. Ἐπιμήδιον καυλός ἐστιν οὐ μέγας, κισσῷ παραπλήσια φύλλα ἔχων, ὅσον ι ἢ ιβ΄. οὔτε δὲ καρπὸν οὔτε ἄνθη φέρει. ῥίζαι δὲ λεπταὶ, μέλαιναι, βαρύοσμοι, γευσαμένῳ μωραί. φύεται ἐν τόποις ὑδρηλοῖς, *Epimedium caulis est non magnus Hederæ folia similia habens, ferè decem, aut duodecim: non fructum, neque florem fert: radices subsunt, tenues, nigræ, graueolentes, gustanti fatuæ; oritur in aquosis locis.* Ex quo textu Plinius mutuatus ferè ad uerbũ ita transcripsit.

Lib. 27. c. 9. *Epimedium caulis est non magnus, Hederæ folijs denis, aut duodenis, nunquam florens: radice tenui, nigra subgraui odore: nascitur in humidis.*

Lib. 7. cap. 8. de hist. plã. In Theophrasto verò de florum differentia differente habentur hæc verba. ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνανθῆ, καθάπερ καὶ τὸ ἐπίμετρον. *Aliqua verò omnino flore carentia sunt, sicut Epimetron.* Quæ etiam Plinius

Lib. 21. c. 15. ita in sua reposuit, ut in cap. de Acino dixi. *Acinos, quam Epipetron vocant, quæ nunquam floret.* In Dioscoride verò legitur nedũ flore, sed & fructu etiam carere, & forsan hîc καρπὸν, *fructum*, pro semine usurpasse Dioscoridem, est censendum, vt in sequentibus capitibus, Xiphio, Sparganio, Xyride, & alijs multis. Quam etiam sententiam adiuuat hoc: non enim legitur, nec in Theophrasto, nec in Plinio, quòd planta hæc fructu uel semine careat, sed flore tantùm, quare suspecta, atq. ab aliquo adiuncta hoc loco, uerba οὔτε καρπὸν censeo existimanda: aut legi debere, & interpretari, *non semen, neque florem fert*: atque etiã dici posset, suspecta adhuc esse, nam quælibet planta prius florem,

Ἐπιμήδιον
Epimedium

rem, deinde fructum, & semen, perficere uidetur: atque prius οὔτε ἄνθος, posuisset, deinde οὔτε καρπὸν, ut in Dictamno Phyllitide, & Adianto licet uidere, & similibus. Quòd autem plantæ fructu, uel semine, & flore careant, intelligendum est, nobis non cõtingere forsan illos uidere, uel quia insensibiles ferè uideantur, à nobis perspicuè non conspici, ut in plantis capillaribus, & Filiceorum genere, atque etiam plantis alijs, quorum semina ueluti atomi impalpabilia uideantur, quorúmque flores nõ conspiciuntur. In aliquibus uerò Orchidibus, Pirola, & similibus flores conspiciuntur: semen uerò ueluti puluis est, quo carere aliquis dicere posset, nam ex illo ita tenuissimo semine, minimè constat plantam oriri posse, experimento facto, plantæ quidem quæ radice se propagant, uel nunquam, aut rarò semen perficiunt, quo nec exeunt, præsertim ex supradictis; aliquæ uerò contrà. His cognitis plantam describam, quæ frequens est in Monte D. M. Virginis, uulgò *Monte Vergine* appellato, frigido & excelso, locis humidis aquosis, pratensibus: Vere exit, Martio scilicet mense inuenitur ab radice tenui, subnigra, intus flauescente, repente atque fibris diuisa, folia edens rotunda Hederæ forma, læuia Soldanellæ marinæ similia, minora uerò, tertij Sedi à me descripti primis folijs ferè æqualia, quæ etiam Hederæ similia sunt, sed non ita crassa, atque molliora, singulari cauliculo ex opposito alternatim hærentia, dena, aut duodena, uel aliquando etiam minus, magísve; secundum loci anníque temperiem: è medio uerò caulis parum sub primis folijs producitur petiolus tenuis in summo plures racemos utrinq. petiolo hærentes, foliorum etiam numerum æquantes, acinos habentes congestos, paucos, uirides, qui nec florem unquam edunt, nec semen intus habere conspicitur, sed pro eo, pallido colore puluis tenuissimus, atque impalpabilis inuenitur, qui an satus, ex eo planta exeat, incertum est, sæpe quidem cũ expertus sim, nunquam exire aliquid cognoui. Maio & Iunio cum botrybus racemosa inuenitur. Tota planta dodrantalis ad summum est. Radix grauem odorem terreum, putidúmq. remittit, gustu insipido aqueo. Recentiorum experimento constat frigidam, & siccam esse temperamento: quare ad uulnera ferruminanda, ulcera cicatrice adducenda efficax est; luxatáque coniungenda. Item ad album mulierum profluuium. Lobellius, ad enterocelas,

Descriptio.

Tempus.

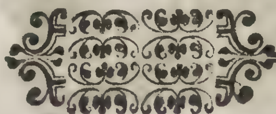
Vires.

rocelas,& hernias magnæ commendationis, & utilitatis potã, & impositam esse ait:eximiè quidem ferruminandi uim habere asserit. Dioscorides verò: *Huius folia concisa cum oleo trita cataplasma mammis exhibent, vt ne augescant. Et radix conceptionem impedit. Et folia trita quinque drachmarum pondere cum vino pota, post purgationem dies quinque ne concipiant, seruant.* Plinius uerò ait. *Et huic spissandi, refrigerandíque natura, fœminis cauenda. Folia in vino trita virginum mammas cohibent.* Galenus uerò, *Epimedij vis est moderatè refrigeratoria, cum aquea humiditate: quare nullam habet insignem qualitatem. Vberibus illitum ea recta seruare potest. Aiunt verò si potu hauriatur, sterilitatem parere.* Quibus non minus facie quàm uiribus respondere planta hæc uidetur. Non est Epimedium Hepaticũ trifolium appellatum, nam & flores eodem tempore, cum folijs, pulchros, atque conspicuos edit: nec unico cauliculo folia hærent, ut Dioscorides ait, qui scribit, ut caulis habeat folia decem, aut duodecim, καυλὸς ἐστιν &c. ἔχων φύλλα &c. non ut petioli singuli folia habeant diuersi à caule. Neque planta illa magna AEthiopici Seselis dicti folijs, uel Libanotidis, ut aiunt, nam & magna planta est, eodémq. uitio prædita, quo superior, nec decem, aut duodecim, unico cauliculo, sed semper nouem habet singulis petiolis; καυλός ἐστιν, inquit Dioscorides, sicuti in capite de Orobanche, & similibus plantis, quæ caulem simplicem habent, etsi aliquando confundat scribendi modum. Huic congener uidetur natalibus, magnitudine, natura, uiribúsque planta illa Ophioglosson appellata, folio oblongo hederaceo, ligula oblonga, ueluti connexis binis ex ordine botrybus composita, quæ nec florere conspicitur, nec semen habere, sed puluerem luteum, ut in supradicta, inutilem: uiribus etiam recentiorum experimento similibus.

Lib. 4.

Lib. 27 cap. 9.

Lib. 6. de simpl. med. fac.

Σίσαρον
Siser

Siser Dioscoridis.

SISER, à Græcis Σίσαρον, dicitur. Huius notas, quia uulgare, atque notum erat Dioscorides tacuit: hæc de ipso scripta reliquit. Σίσαρον γνώριμον, οὗ ἡ ῥίζα ἑφθὴ, εὔστομος, εὐστόμαχος, οὐρητικὴ, ὀρέξεως προκλητική. *Siser notum est, cuius radix decocta ori grata est, & commoda stomacho, vrinam ciet & appetentiam excitat.* Hoc Plinius, duplex esse ait, *Siser erraticum satiuo simile est, & effectu, stomachum excitat, fastidium absterget, &c.* & alibi de Pastinacis supra loquutus subiungit. *Inter medica dicendum Siser, & ipsum Tiberius princeps nobilitauit, flagitans omnibus annis à Germania: Gelduba appellatur castellum Rheno impositum, vbi generositas præcipua.* *Ex quo apparet frigidis locis conuenire. Inest longitudine neruus, qui decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta, quæ mulso in cibis temperata, etiam in gratiam vertitur. Neruus idem & Pastinacæ maiori, duntaxat anniculæ. Siseris satus mensibus Februario, Martio, Aprili, Augusto, Septembri, Octobri, &c.* Idem paulò post. *Et hæc autem seritur, & siser, & pastinaca vtroque tempore, Vere, & Autumno, magnis seminum interuallis, nulláve minus quàm ternorum pedum, quoniam spatiosè fruticat. Siser autem transferre meliùs.* Galenus verò de Sisere hæc tantùm tradidit. *Siseris radix cocta stomacho grata est, & vrinam mouet: secundo ordine calfaciens, adiectam habens amaritudinem quandam, cum læui adstrictione.* Columella uerò de Hortorum cura agens ait, *Pastinaca, & Siser, atque Inula conualescunt altè pastinato, & stercorato loco, sed quàm rarissimè ponenda sunt, vt maiora capiant incrementa. Inulam verò interuallo trium pedum seri conuenit, quoniam uastos facit frutices, & radicibus, vt oculus Harundinis serpit: nec est alius cultus horum omnium, nisi vt sarritionibus herbæ tollantur.* Ex quibus omnibus colligitur, plãtam à me propositam Antiquorum Siser esse absque dubio ullo. Radicem namque Pastinacæ satiuæ similem forma & sapore, verùm amariore, atque odoratiore: omnésque Pastinacæ generi adscripsère, qui adhuc de plantis recentiores scripsère, atque Pastinacam uulgarem, siue domesticam appellarunt. In hac radice neruus inest longitudine, qui eximitur, postquam

Nomen.

Lib. 20. c. 5.

Lib. 8. de simpl. med. fac.

Li. 11. de re rust. cap. 3.

elixata

elixata fuerit radix,non solùm dulcedinis causa,sed quia tenerior est pars reliqua exterior, cibóque aptior, atque gratior; hoc & in Pastinaca satiua uulgari, & Rhaphano perspicitur, præsertim cùm radices sunt bene adultæ, duriorem tunc continent neruum cibo ineptum. Hanc postremò pro Elaphobosco depingunt,ab illius descriptione longè alienam: differt namq. radicis forma,sapore,atque semine Anetho dissimili, foliaceo compresso. Quamobrem non erit uerendum dicere non esse Elaphoboscon,atque Siseri perquam congruere, cùm sapore, forma,atque usu Antiquorum monumẽta etiamnum retineat. Seritur hæc semine,& postquam exierit,ut maior efficiatur radix transfertur altè prius refosso, atque stercorato agro,atque rarius ut cætera olera deponuntur. Dalehampius alios sequutus,quia planta à se descripta plures habebat radices, putauit atque scripsit,non semine,sed radice seri: sed hallucinatus est, quia sequi uoluit Matthioli scripta, quæ à Marcello Virgilio, qui uerbis tantùm Dioscoridem commentatus est, ea transcripsit.Neque animaduertit uerba illa Plinij: *Oculis ex radice excisis,vt Harundo seritur*, Inulæ satum, non Siseris demonstrare,de qua uerba faciebat. Idémque postea, Inulam, Siser, & Pastinacam eodem tempore magnis seminum interuallis seri;Siser uerò transferri meliùs. Quod hîc quilibet Olitor facit, prius uerò semine,Rhaphanos,Pastinacas, Cæpas,Lactucas,Brassicas, atque cætera olera serit, deinde opportuno tempore priùs altero solo refosso & stercorato, ut meliùs conualescant, atque grandiora fieri possint, radices transfert. Hoc apertè iubet Columella,ut supra dixi loco citato, & ita eius uerba intelliguntur. Quibus sic conceptis ad plantæ descriptionem redeo.

Lib.19 c. 5.

Forma. Radice firmatur longa, Pastinacæ satiuæ simili,alba, aliquando in superiore sui parte purpurascente, quæ intus neruum, ut Pastinaca,& similes continet,sed duriorem, atque lignosum minimè uescendo aptum. Primo anno digiti crassitudinẽ æquat, postea quidem fit grandior,atque excedit Pastinacam: folia emittit ex semine nata primùm bina,deinde terna, postea uerò quaterna ex opposito, petiolo in imo rubenti hærentia, & unicum latius singulis petiolis in illorum extremo: superius leuia,inferiùs aliquantulum hirsuta, per ambitum serrata,atque Laueris modo cui admodum similia sunt, insuper diuisa presertim

ſertim cùm planta tres annos attigerit: caulem edit fœniculaceum hirſutum, rubeſcentem, geniculatum, atque ſingulis geniculis alis diuiſum, ſecundo anno pedes altum quatuor, poſtea uerò æquat, uel ſuperat hominis ſtaturam: in ſummo caulis & alarum, quas plures edit, inſunt umbellæ luteæ, & in his poſtea ſemen foliaceum duplex compreſſum, Angelicæ uulgo dictæ ſemini ſimile: Auguſto menſe perficitur: locos amat pratenſes. *Tempus. Locus.* Huius radicis ſapor, eſt Paſtinaca amarior, atq. odoratior, aromaticum quid amplius habens, guſtu gratior, quapropter etiãnum à multis ſeritur, & præſertim in Gallia Ciſalpina, ut ab illius prouinciæ incolis amicis accepi, in cibo auidiſsimè expetitur, atque ut palato gratior fiat, illam ita parare ſolent. Radicem adultam accipiunt lauántque, fibras paruas cultro excîdunt, poſtea elixant, atque cùm refrixerit per longũ diuidunt, neruúmque eximunt, atque in fruſta diſſectam, patella oleo feruenti plena, farina priùs obductam piſcium modo frigunt: eo euadere ſapore aiunt, ut nec piſces bene condîtos ea menſa deguſtare comedentibus placeat ampliùs. Non igitur mirum ſi Tiberius princeps, ut à Plinio refertur, omnibus annis à Germania afferri iubebat, cũ ſit ita palato, & ſtomacho grata atq. utilis. Huius facultates ita præter alios Plinius deſcripſit priuatim. *Vires. Lib. 20 c. 5.* *Siſer erraticum ſatiuo ſimile eſt & effectu, ſtomachum excitat, faſtidium abſterget. Ex aceto Laſerpitiato ſumptum, aut ex pipere, & mulſo, uel ex garo, urinam ciet, ut Opion credit, & Venerem. In eadem ſententia eſt & Diocles. Præterea cordi conuenire conualeſcentium, aut poſt multas uomitiones perquam utile. Heraclides contra argentum uiuum dedit, & venero ſubinde offenſanti: ægriſque ſe recolligentibus. Hiceſius ideo ſtomacho utile uideri dixit, quoniam nemo tres Siſeres edendo cõtinuaret: eſſe tamen utile conualeſcentibus ad uinum tranſeuntibus. Satiui priuatim ſuccus cum lacte Caprino potus ſiſtit aluum.* Ex his igitur notum eſt plantam hanc Antiquorum uſum Siſeris, atque uires ab illis tributas retinere, quare alias plantas ab alijs deſcriptas minimè Siſeris uires atque guſtum, & uſum referre iudicaui: Elaphoboſci potiùs hiſtoriam repræſentare planta illa radice Aſphodelo ſimili uidetur, de qua dicam.

Elapho-

Elaphoboſcon Dioſcoridis.

Nomen, & Etymon. *Lib. 3.*

QVONIAM ut fertur, Cerui hoc pabulo aduerſus ſerpentium ictus reſiſtunt, Elaphoboſcon dicta fuit planta hæc, quaſi ἐλάφων βόσκη, ut Dioſcorides ait, ταύτην φασὶ τὴν πόαν τὰς ἐλάφους γεμηθείσας, ἀντέχειν τοῖς τῶν ἑρπετῶν δήγμασι. *hanc dicunt herbam ceruas depaſtas reſiſtere reptilium morſibus*, & Plinius. *Quippe fama eſt hoc pabulo Ceruos reſiſtere ſerpentibus*, & alibi. *Simplicius Ceruæ monſtrauêre Elaphoboſcon, de qua diximus.* Hanc Dioſcorides his notis depinxit.

Lib. 22 c. 22. *Lib. 25 c. 8.* *Deſcriptio.*

Ἐλαφόβοσκον καυλός ἐστι λιβανωτίδι ἢ μαράθρῳ ἐμφερὴς γεγονατωμένος. φύλλα διδάκτυλα τὸ πλάτος, ἱκανῶς ἐπιμήκη ὡς Τερεβίνθου, περικεκλασμένα, τραχέα ποσῶς. ἔχει δὲ παραφυάδας ἱκανὰς ὁ καυλὸς, σκιάδια ἐχούσας ὅμοια ἀνήθῳ, ἄνθη ὑπομήλινα, καὶ τὸ σπέρμα ἀνήθῳ ἐμφερές. ῥίζα ὡς τριδάκτυλος τὸ μῆκος, πάχος δακτύλου, λευκή, γλυκεῖα, ἐδώδιμος. καὶ ὁ καυλὸς δὲ λαχανεύεται ἀρτιφυὴς ὤν. *Elaphoboſcon caulis eſt Libanotidi, aut Fœniculo ſimilis, geniculatus, folia habens dûum digitorum latitudine, ſatis oblonga vt Terebinthi, circumfracta, aſpera aliquantulum. Habet autem caulis propagines multas, habentes vmbellas Anetho ſimiles, flores ſubmelinos, & ſemen ſimile Anetho. Radix eſt trium digitorum longitudine, craſſitie vnius digiti, alba, dulcis, & eſui apta, & caulis olerum modo editur, dum recens eſt.*

Lib. 22 c. 22.

Et Plinius, *Elaphoboſcon ferulaceum eſt, geniculatum, digiti craſſitudine, ſemine corymbis dependentibus Silis effigie, ſed non amaris; folijs Oluſatri.* Quæ deſcriptio mutila uidetur, cùm nec flores, nec radicem deſcribat, & digiti craſsitudo uidetur potius cauli, quàm radici, de qua nihil dicit, tributa. Quare Dioſcoridis deſcriptionem hoc loco magis ſequendam eſſe cenſeo, cùm ſatis totã plantam ex ea delineatam habeamus: cui à me depicta planta ſatis reſpondere uidetur: his enim partibus conſtat.

Forma.

Radices habet albas, dulces, eſui aptas, aromaticas, ſapore nigræ Theophraſti paſtinacæ: digiti craſsitudine, longitudine uerò tres, quatuórue digitos, uel minus, aliquando cultu, & uetuſtate magis, æquantes: plures, ab uno ortu Aſphodeli modo dependentes, à quibus folia exeunt Laueri, uel Siſeri à me depicto ſimilia, ſed terna ex oppoſito petiolo hærentia, atque unicum in

extremo,

Ἐλαφόβοσκον
Elaphoboscon

extremo, ut in Terebintho, ſed per ambitum ſerrata dentibus acutis, tactu aſperis, (quare uerbum illud τραχέα, non ad foliorum ſuperficiem, ſed circumferentiam, refertur, atque non *hirſuta*, ſed *aſpera*, interpretandum eſt hoc loco, ſicuti eiuſdẽ Dioſcoridis eſt exemplum in cap. de Elleboro nigro, ubi folia aſpera eſſe dixit, per uerbum τραχέα, quod nec eo loco *hirſuta* interpretari poteſt: nulla nigri Ellebori quidem folia hirſuta eſſe ſcimus, ſed ſerraturis acutis circum aſpera: præterea Dioſcorides folia hirſuta per uerbum δασέα, deſcribit, quod proprium eſt, ut in cap. de Semperuiuo tertio notaui) lata duobus digitis, atque tribus longa: caulem emittit rotundum fœniculaceum, geniculatum, & ex ſingulis geniculis alas, habentes in ſummo, ut caulis, umbellas palleſcentibus floribus, quibus ſingulis ſuccedunt bina ſemina non compreſſa, ſed aliquantulum extuberantia Anetho ſimilia. *Tempus.* Culta mihi floruit AEſtatis fine, atque ſemina perfecit Autumno: guſtu & ſapore Paſtinacæ nigræ aromatico, ſed non amaro, ut Plinius notat. *Locus.* Sponte ortam non uidi, ſed in agro Norbonenſi oriri tradit Lobellius. Hæc ſatis Dioſcoridis Elaphoboſcum referre uidetur, etſi uideatur obſtare, ut aliqui dicunt, Dioſcoridem nullam de multiplicibus radicibus mentionem feciſſe: ad quod reſpondetur, hoc eueniſſe, nam hæc planta, etſi multiplici ſit radice, non ſemper multas habet radices, cùm ſemine difficulter exeat, atque radice feratur, una ex illis auulſa, ut omnes iam cognouêre; quare non erit abſurdum dicere, Dioſcoridi forſan contigiſſe, plantam unica radice allatam uidere: uel potius relatori fidẽ adhibuiſſe, qui radicem tribus digitis longam, & digito craſſam eſſe affirmauit, nihil diſtinguens de multiplicitate; & ſic Dioſcorides ignarus forſan multitudinis, uel tacitus, ita deſcripſit plantæ huius radicem: putans ſufficere ita radicẽ deſcribere, ut ſit unius digiti craſsitudine, & trium longitudine. Nulla enim adhuc uiſa eſt radix, quæ talem habere poſsit formam & magnitudinem, niſi ſit Aſphodeli, Pæoniæ fœminæ & ſimilium. Radix quidem non carnoſa uel bulboſa minimè poterit digiti craſsitudinem aſſequi, niſi ſit pede longior, ut Rhaphani, & ſimilium. His reſponſum ſatis mihi uidetur, cùm in reliquis reſpondere uideatur, & radicis hunc ſcrupulum ita defenſum eſſe, & ſublatum puto. Dulcis eſt plantæ huius radix

abſque

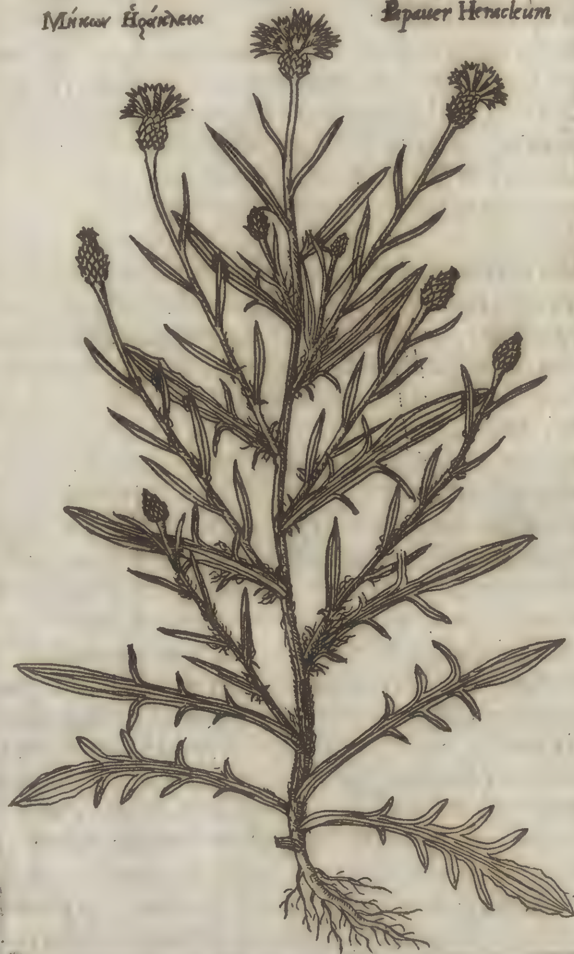
absque amarore aliquo,omnium sentētia: quapropter,an Dioscoridis Siser sit, ijdem dubitant: nam Galenus, & Plinius uolunt Siser amarore non uacare; atque cùm in hac Planta Recētiores non reperissent amaroris notam, loci, cœlíque uarietati, uarietatem obiecerunt: sed nec aliquis unquam huius radices amaras alibi degustauit. Reijcienda igitur est eorum de hoc sententia, cùm & omnibus locis dulcis edulis, & gustu suauis sit. Iccirco,cùm huius plantæ radix,tantùm quia multiplex sit,à Dioscoridis historia differat; crassitie uerò,forma,& longitudine,colore,& sapore illam referat, atque etiam folijs Terebintho perquam similibus,caule,floribus,& semine,atque gustu respondere uideatur, non uereor pro Dioscoridis Elaphobosco afferre, satis suæ congruente delineationi. De quo Galenus loquens ita inquit. *Elaphoboscon facultatis est calidæ, & tenuiū partium,ac proinde exiccatoriæ secundo maximè excessuum ordine.* Dioscorides uerò hanc uim habere asserit. *Tradunt ceruas huius herbæ pabulo resistere serpentium morsibus. Vnde & semen eius commorsis à serpentibus datur cum vino bibendum.* Plinius verò habet. *Et hoc laudatum in cibis. Quippe etiam conditum prorogatur ad vrinam ciendā, lateris dolores sedandos, rupta, conuulsa sananda, inflationes discutiendas,coli quoque tormenta. Contra serpentium omniúmque aculeatorum ictus. Quippe fama est hoc pabulo ceruos resistere serpentibus. Fistulas quoque radix nitro addito illita sanat. Siccanda autem in eos vsus prius est, ne succo suo madeat,qui contra serpentium ictus non facit eam deteriorem.* Hanc pro Sisaro omnes depinxêre, atque uerum esse affirmant, sed in descriptione Siseris iam ostendi, omnes hallucinatos esse, cùm ideo hanc Siser esse putauerint,quia radice serebatur, una ex illis auulsa, quod ex Marcelli Virgilij commentario excepêre,non sine omnium pudore, cùm ex hoc cognoscantur ad legendum parum solliciti,uel ad uerba, & sensus cōsiderandos inepti,atque nimis creduli. Non enim quia scripsit Marcellus Virgilius, *Seri hoc non semine, sed bulbis, veteres dixerunt: qui vt in Lilio,Inula,& Aro fit,à reliqua rædice auulsi, ad nouam sobòlem in hortis disponuntur,*,ideo non erat Plinij,atque Columellæ textus ab eodem citatus considerandus, atque sensus ueritas excipienda, quam,ut dixi in descriptione Siseris patefeci: nec repetenda est hîc amplius. Non esse Elaphoboscon Dioscoridis quæ ab alijs depingitur, ex his quisque iudicabit. radicis quidem sa-

Lib.8.de simpl. med.fac.

Vires.

Lib.6.de simpl. med.fac.

Lib.22 c.22.

Μήκων Ἡράκλεια
Papauer Heracleum

pore, forma, longitudine, ſemine foliaceo Anetho diſsimili, totáque forma abeſſe cognoſcet.

Papauer Heracleum Theophraſti, & Dioſcoridis.

APAVERIS nomen huic plantæ inditũ fuit, non quòd eſſet ex genere Papauerũ, ſed quia *Nomen,*
inter ſegetes ſicuti Papauer rhoeas folijs nõ *& Ety-*
diſsimilibus exoritur, capitula etiam Papa- *mon.*
ueri ſimilia habens. Herculeum uerò dictum ob uirium præſtantiam in educendo uomitione humores comitialem efficientes morbum, quo Hercules depreſſus fertur: unde comitialis morbus Herculeus dictus eſt. ἀφρώδης à Dioſcoride dicitur, quia album ſit, & ſpumæ ſpeciem hirſutie referat. Spuma quidem cuiuslibet rei dicitur, quod rarum, album, leuéque ſit, ut ſalis ſpuma, quæ ueluti ſitus, aut lanugo quædam ſaxis hærens inuenitur; quam Dioſcorides ἄχνη, & ἐπίψηγμα appellauit: quæ uer- *Lib. 4.*
ba lanuginem ſignificant: uel quòd ſimile ſit forma & colore, ut *c. de ſpu-*
Aphronitrum. Dici etiam poteſt ἀφρώδης ab effectu, ſpumoſum *ma ſalis.*
enim humorem, pituitam ſcilicet, in aqua mulſa potum, uomitu educit, ut Theophraſtus, & Dioſcorides aiunt, Galenúſque conſentit. Huius notas ſic Theophraſtus depinxit, Ἑτέρα δὲ μή- *Lib. 9.*
κων, ἡ ἡράκλεια καλεῖται: τὸ μὲν φύλλον ἔχουσα οἷον στρουθός, ᾧ τὰ ὀθόνια λευ- *c. 13.*
καίνουσι. ῥίζαν δὲ λευκὴν ἐπιπόλαιον: τὸν δὲ καρπὸν λευκόν. *Aliud autem* *Deſcri-*
Papauer heracleum appellatur, quod folium habet vt Struthium, quo lin- *ptio.*
tea dealbant: radicem verò albam per ſummam terram: fructum autem album. Dioſcorides uerò habet. Μήκων ἀφρώδης, ὑπὸ δέ τινων ἡράκλεια *Lib. 4.*
κληθεῖσα, καυλὸν ἔχει σπιθαμιαῖον, καὶ τὰ φύλλα σφόδρα μικρά στρουθίῳ ἐοικότα, καὶ καρπὸν παρ' αὐτοῖς λευκόν, καὶ τὸ ὅλον δὲ βοτάνιον λευκόν ἐστι, καὶ ἀφρῶδες: ῥίζαν δὲ λεπτὴν ἐπιπλέον. *Papauer ſpumeum, ab aliquibus herculeum appellatum eſt, caulem habet pedalem, & folia admodum parua, Struthio ſimilia, & fructum ab ipſis album, & tota herbula alba eſt, & ſpumea: radicem autem tenuem in ſumma terra.* Plinius autem ex Theophraſto *Lib. 20*
excipiens ſcripſit. *Alterum è ſylueſtribus genus, heraclion vocatur,* *cap. 19.*

ab

ab alijs aphron, folijs (si procul intuearis) speciem Passerum præsentantibus: radice in summa terræ cute, semine spumeo: ex hoc lina splendorem trahunt AEstate. In qua descriptione iam omnes animaduerterunt Plinium hallucinatum, herbã ignorantẽ, à uocis fuisse similitudine; στεούθιον, vel στρουθὸς, *Struthium, Lanaria*, scilicet *herba*, cum στρουθίον, uel στρουθὸς, quæ uerba Passerculum, & Passerẽ significant: ideóque Passerum speciem folia præsentare dixit. Sed ueritas est ut folia Papaueris huius similia sint folijs Struthij, Lanariæ herbæ: qua lintea dealbantur. Sed hanc dealbandi uim Plinius non Struthio, sed Papaueri tribuit, dicens: *Ex hoc lina splendorem trahunt AEstate*: ᾧ relatiuum non proximiori στρουθὸς, sed Papaueri tribuens. Nescio quidem, mirórque quomodo in hunc incidit errorem, nam ᾧ relatiuum, nõ fœminini sexus est, ut μήκων ἡράκλεια, sed neutri, uel masculini, στρούθιον, uel στρουθὸς, quod tamen minimè animaduertens (emungebatur tunc candela) Papaueri perperam tribuit. Ex his denique nisi foliorum Struthij delineationem habeamus certam, nullam cum Struthij folijs habere similitudinem herculei huius Papaueris folia asserere poterimus. Quare quoad fieri poterit Struthium primò depingam antiquorum, eiusdem scilicet Theophrasti, auctoritate, & delineatione, deinde plantam pro Papauere, Struthij folijs admodum minoribus, ut Dioscorides notat. Struthium igitur ut ab ipsius etymo incipiam, ideo appellatum censeo, quia ipsius folia ad modum pennarum auis Struthij appellati, uulgò *Struzzo*, utrinque laciniata sunt: nam & aliæ plantæ à pennarum similitudine appellatæ sunt, ut Filix, quæ πτέρις dicitur, quia folia utrinque digesta sunt pennæ modo, ut Dioscorides ait in cap. de Filice: ita etiam folia Abietis, esse uidentur, ut Theophrastus ait, & etiam Sorborum: *Singula verò*, inquit, *cõstant ex obliquis pennæ modo partibus, ac si omne vnum esset, habens lobos excisos ad neruum vsque, verùm differunt singula multitudine partium. Decidunt verò non partes, sed totum folium pennæ facie*. Quòd etiam folia plantarum similia dicantur pennis Struthij auis, idem Theophrastus testis est, qui de arboribus Indiæ loquens ait. *Alia cui folium specie prælongum, simile pennis Struthiorum, quæ super galeis imponuntur, &c.* Item spinosa uel aculeata folia habere debet, nam Theophrastus inter ἀκανθόφυλλα Struthium recenset: atque Sonchum, & Struthium, & similia, non esse acanacei generis

Struthij etymõ & delineatio.

Lib. 4

Lib. 3. c. 10

Lib. 3. c. 11

Li. 4. c. 5

Li. 6. c. 3

neris notat,nam capitula non habent ſpinoſa,uel ſpinis circun
data, ut reliqua ſpinoſafoliata acanacea. Flores edere dicit *Li.6.c.7*
idem Theophraſtus Aeſtate inodoros, atque pulchros: *Floret
& Iris Aeſtate,& Struthium dictum,flos aſpectu pulcher,ſed caret odore:*
cuius flores in coronis addi antiquitus refert Atheneus.Radi- *Lib. vlt.*
cem teretem longámq. habere debet Polemoniæ ſimilem Dio- *c. 10.*
ſcoridis ſententia, qui,de Polemonia loquens ait, ῥίζα πυχυαία,
ὑπόλευκος, ἐμφερὴς ϛρουθίῳ. *Radix cubitalis,ſubalba,ſimilis Struthio.* Sunt
qui Struthium oleæ folia habere putent, atque Plinij auctori- *Lib. 19.*
tate mouentur,qui ait; *At quæ vocatur Radicula, lauandis demum la-* *c.3.*
*nis ſuccum habet: mirum quantum conferens candori, mollitiæque. Naſci-
tur ſatiua vbique ſed ſponte præcipua in Aſia, Syriáque, ſaxoſis & aſperis
locis.Trans Euphratem tamen laudatiſſima, caule ferulaceo tenui, & ipſo
cibis indigenarum expetito, & tingenti,quicquid ſit, cum quo decoquatur,
folio oleæ,&c.*Sed hanc Plinij lanariam herbam Oleæ folio, non
Struthium,cuius folia ἀκανθόφυλλα eſſe debent,ſed quã Dioſcori-
des παρακανθόφυλλον eſſe ſcribit,Hippophaës cenſerem. Pro Stru-
thio uerò ex Iaceis uulgò dictis & Stœbis falsò putatis aliquã,
uel illis ſimilem ſupponerem: ſpinoſa foliata quidem ſunt ut
Sonchus,& capitula eidem ſimilia nõ acanacea habent: atque
in aliquibus acrem tetrúmque halitum cerebro moleſtum in-
eſſe percepi. Sed de his nihil nunc ſtatuo, nam dealbandi uim
lanas in radice perquiro: atque nunc Iaceas & Stœbas, folio-
rum,atque plantæ totius forma Struthij delineationem referẽ-
tes ſufficit conſiderare: non ut Struthij uim referant,ſed Plan-
tæ habitum, cui ſimile folijs admodum minoribus herculeum
Papauer demonſtrandum ſuſcepi, ut Dioſcorides uult. Planta *Forma.*
hæc frequentiſsima eſt in agris, nec minus erratico Papauere *Locus.*
infeſta,quare inter hordea non cribrata etiam capitula inue-
niuntur: Agricolæ *fior campeſe*,nuncupant. Radice firmatur par-
ua, tenui,parum ſub terra deſcendente,atq. multò minus Cor-
niculato Papauere, cuius radicem per ſummam terram ferri
tradunt Theophraſtus & Dioſcorides: alba paruis fibris diuiſa:
folia emittit primis erratici Papaueris folijs ſimilia, atq. etiã
Iacearum,& Stœbarum,quarum folijs etiam cùm adoleuerit ſi-
milia ſunt,ſed minora duplo,uel triplo, albidiora, atque mol-
liora,lanuginoſa multùm,quare incana perſpiciuntur: caulem
emittit Veris fine, ab radice alis diuiſum, in quibus & folijs,

præter

præter naturalem aliorum foliorum hirſutiem, lanugo quædã uiſitur, quaſi rarũ ſuperiectũ ſit Bambaciũ, quo ſpumæ coloré, raritatémque referre uidetur: nec alio modo ſpumam referre cenſeo plantam aliquam; nec ut aliqui putant exudare ſpumoſum liquorem, in humido quidem extrinſeci caloris ferueſcentia requiritur, ut ſpumeſcere poſſit, quod in plantis minimè poſſe accidere cenſeo, cùm adhuc non obſeruauerim. Aeſtate

Tempus. uerò in alarum ſummo ex ſingulis foliorum alis, ut in Chelidonio maiore, quod παρ᾽ ἕκαστον φύλλον florem habere ait Dioſcorides, capitula ſunt alba, ſquamoſa, flores edentia uarios, nam albo, purpureo, atque cæruleo colore conſpiciuntur: quòd autẽ capitula huius plantæ ſint ſimilia Papaueris capitibus, idem

Lib. 3 Dioſcorides tradit in capite Centaurij maioris, his uerbis, ἐφ᾽ ὧν κεφαλαὶ ὅμοιαι μήκωνι, *in quibus capita ſimilia Papaueri*: hæc quidẽ Centaurio ſimilia ſunt. Semen habet Cnici paruum ex cinereo album, quare ἀφρώδες dicitur, talis quidem eſt ſpumæ color, nam aquæ opacitas per ipſius diaphanas partes perſpicitur: pappũ habens, amarum, acre, quod perfectum per ſe decidit aperto ca

Vires. pitulo. Huic Theophraſtus has uires tribuit. *Purgat per ſuperna radix huius: vtuntur ea aliqui ad comitiales in aqua mulſa*. Dioſcorides uerò diligentius uires deſcribens, & modum, ait. *Huius fructus,* non radix, *colligitur AEſtate vbi plenè maturuit, & ſiccatus decidit. Purgat per vomitus, ſi acetabuli menſura cum aqua mulſa ſumatur. Huiuſmodi purgatio priuatim comitialibus commoda eſt.* Plinius quidem habet, *Tunditur in pila comitialibus morbis acetabuli menſura ſemen in vino albo: vomitiones enim facit.* Atque de ſemine Dioſcoridi conſentiens intelligit, nam Theophraſtus radici uim tribuit in aqua mulſa pota. Plinius ab utroque in hoc diſſentit, nam in uino albo potari ſcripſit: à quo deceptus Gaza, in uerſione huius loci μελικράτῳ, *vino mulſo*, interpretatus eſt. Sed error utriuſque uidetur, nam in uomitionibus, nõ uino, ſed aqua mulſa uti debet,

Lib. 5. c. de aqua mulſa. cùm propriam hanc uomitiones ciendi uim aqua mulſa habeat teſte Dioſcoride. Galenus uerò hæc de planta hac reliquit. *Papauer herculeum, vocatur & aphrωdes, eo quòd totum album, & ſpu-*

Lib. 7. de ſimpl. med. fac. *meum ſit, exiſtens paruum. Semen habet pituitam expurgans.* Recentiores hanc ſeminis uim ciendi uomitiones non cognouerunt ſub Cyanei floris nomine à Plinio inter alios coronarios relato.

Lib. 21. c. 9. et 11 Qui an diuerſus à ſpumeo Papauere, quod non cognouit, ſicu-

ti &

ti & an ipsius Cyanus sit incertum est, sed & vtrunque esse posse censeo, nam & Struthij flores his non absimiles coronarij etiam sunt: sicut & huius flores, quorum venustate, & coloris differentia manipuli eleganter compositi conficiuntur Aestate, immixtis Rosarum, Aurantiorum, Caryophyllorúmque floribus, vt & oculi coloris varietate, & nares odore oblectentur, atque ideo in hortis seritur. Quare ἀφροδισία μήκων, Veneris scilicet Papauer appellari potest. Chōdrillis, Intybísque cùm parum folijs similis esset, natura similem fecerunt: atque easdem vires huic quas Serīdes habent tribuêre, refrigerantem nempe, atque siccantem. Mihi verò ut ex sapore perspicitur acrimonia participare videtur, atque non parum differre ab illis. Placentinum aiunt Syrupo è Cichorio Cyaneum immiscuisse Cichorij generi adscribentē, sed certè ab eo distat vt iam omnes animaduerterunt: atque ego non hanc plantam, sed aliam speciem cæruleum florem semper edentem, quam Dodonæus Chondrillam cæruleam appellat, lactescentem Placentinū vsur passe censeo: quam alij pro Sesamoide paruo Dioscoridis depingunt, illi longè flore, seminísque colore & sapore, viribúsque dissimilem. Est & altera Cyanei etiam nomine maioris planta vulgò dicta, non in agris sed montanis locis frequens, folijs maioribus, latioribúsque, incanis, hirsutis, atque lanugine illa superabundanti etiam refertis, caule breuiore, crassiore lanuginoso: floribus purpureis, calyce non albo læui, sed squamis uiridibus per ora flauis lacinijs diuisis; radice perenni, atque repente: semine verò non differt. Ex his igitur constat plantas ab alijs pro spumeo Papauere depictas nullam cum Struthij folijs habere similitudinem sicuti, nec suæ respondere delineationi.

Varietas.

Φύτευμα
Phyteuma

Phyteuma Dioſcoridis.

ACILEM, probabilémque putarunt commentatores aliqui, Plinium ſequuti, excuſationem eſſe, quia Phyteumatis vſus ad amatoria tantùm vtilis perſcribitur, ſuperuacaneum eſſe illius hiſtoriam deſcribere, uel ueſtigare. Sed ijs quidem difficilis fuit huius plantæ inueſtigatio, iccirco ne uiderentur parum diligentes, occaſionem nacti, in ea quieſcunt. Huius quidē plantæ hiſtoria breuiſsima eſt, ſed notas principes habet, quòd ſi quis diligens, atque ſtudioſus Lanariam herbam inuenerit, aut ex coniectura verborum ab antiquis relictorū idea conſiderauerit, facilè illam, à foraminum fructus nota quibus diuidi traditur, inueniet. At ijs confiſus ſignis plantam hanc deſcribere ſtudui. Huius etymon etſi omnibus plantis commune uideatur, quia φυτεύονται omnes; tamen φυτεύω, non tantùm *plantare*, ſed *producere, generare, & parere* ſignificare traditur. Hæc cùm ad amatoria maximè apta ſit, & ſic ad generationem, præ alijs φύτευμα appellata eſt: φυτεύειν, non tantùm πόας, & φυτὸν, ſed etiā παῖδας, dicitur: vnde Ariſtophanes, *Etymon.* *Nomen.* *In Veſpis.*

Ἔπειτα παῖδας χρὴ φυτεύειν, καὶ τρέφειν.

Poſtea filios oportet plantare, & nutrire.

Et Diogenes, ut apud Laërtiū, liberis dans operam, *ſe hominem plantare* dicebat. Huius apud Dioſcoridem hæc eſt delineatio. φύτευμα φύλλα ἔχει ὅμοια στρουθίῳ, μικρότερα δὲ: καρπὸν πολὺν τετρημένον. ῥίζαν μικρὰν, λεπτὴν, ἐπιπόλαιον. *Phyteuma folia habet ſimilia Struthio, minora verò: fructum copioſum perforatum: radicem paruam*, aliqui legunt, μακρὰν, *longam, tenuem, per ſummam terram*. Plinius verò vſum tantùm deſcripſit, de quo poſtea. Huic delineationi reſpōdere videtur planta à me depicta, quæ radicem habet longam tenuem parum ſub terrā deſcendentem, obliquè ſe propagantem, atque ſupra terram emicantē; ex qua folia exeuut parum hirſuta ex viridi albicantia, forma & diuiſura Iaceis uel Stœbis vulgò dictis ſimilia, uerùm prima folia latiora ſunt, rotundioribus ſinibus eroſa, minora uerò. Poſtea caules edit cubitales, *Deſcriptio.*

tales, & bicubitales etiam, quibus per interualla geniculis folia hærent ex oppòsito bina, tenuiora, magísque pinnata, ex quibus alæ exeunt, in quorum, & caulis summo longis petiolis incumbentia extant capitula florum purpureorum, ad cæruleũ vergentium, similia Trifolio Bituminoso, vel magis plãtæ Pycnocomon à me dictæ, quę hîc toto anno propter cæli amœnitatem vbique viarum per margines florida visuntur, oculósque recreant, sed Aestate magis: quibus decisis succedunt fructus plurimi circum compositi caput efformantes oblongũ, ideóq. Dioscorides dixit καρπὸν πολυὺ, *fructum copiosum*: fructus hi diligenti naturæ industria sunt formati, singuli enim in imo quo cohærent, sunt acutiores, in medio illorum crassiores, è medio verò ad summum latiores fiunt, atque cartilagine quadam tenui lineis signata constructi: quos si inuertes pilei formam, vel nolę repręsentare videbis: latior enim pars, & cartilaginea, limbum; reliquum pyramidalem formam, quæ pars tota circumfracta est per longum, in arcus, & pontes peruios, perquam eleganti structura: atque si illos expressè peruios videre volueris, fructum aspice plantæ maioris Hispanicæ ab Herbarijs dictæ congeneris, qui cùm sit maior, maiora habet foramina, ita vt acus permeet per singulos arcus: semen hoc plantæ Hispanicæ hirsutum in imo est, hoc differens à nostrate. Hanc si coniecturæ indulgendum est, magis suæ respondere delineationi censeo: nec nisi Lanaria herba certior sit, atque diuersis folijs, de hac disceptandum est amplius. Vires non alias, quàm ad amatoria vtilem radicem esse, Dioscorides descripsit. Plinius, hac ratione dixit; *Phyteuma, qualis sit, describere superuacuum arbitror, cùm sit vsus eius tantùm ad amatoria*. Sed certè ad aliud vtilem esse posse censeo, nam non quia vsus erat ad amatoria tantùm, vires alias quibus non vtebantur, vel minimè cognitas habebant, habere non poterit. Quare non mirum si recentiores alias huic vires, & non ad amatoria, quorum vsus exoleuit, cognouére sub Scabiosæ nomine, quia ad Scabiem sanandam, atque siccandam vtilem illitam putant: an autem hoc vi calidi, vel frigidi, siccantis eueniat, ignorare eos penitus mihi videtur: nam Pena & Lobellius viri docti, nunc similem faciunt viribus plantæ Succisæ, vel Diaboli morsus ab ipsis appellatæ, à me vero Pycnocomon, acribus, atque cordi inimicis, nunc verò Cyaneis, Chon-

Locus. *Tempus.* *Vires.* *Lib. 27 c. 12.* *Aduers. c. de Scabiosa, & Succisa.*

Chondrillis,& Intybis, refrigerantibus,ſiccantibúſque, ac cordi amicis.Sed vires hæ recentiorum plantis attributæ, vt contra venena,& peſtiferos morbos, Theriaca admixta ſint vtiles; vel refrigerantes,atque conſtringentes ſint, Plantagine, Equiſeto,& ſimilibus immixtis,minimè animo meo ſatisfaciunt,nã quælibet plãta niſi viribus ſit omnino contrarijs, admixtis vtilibus,efficere idem dici poteſt. In hac planta etſi aliquid amaritudinis inſit,non tamen acrem eſſe percipitur,quare non mirum ſi viribus ſiccantibus, & adſtringentibus eſſe aliqui dixerunt, qui Stœben Dioſcoridis eſſe putarunt: atque Plantarum Auctor hiſtoriæ ait, *decoctum Scabioſæ mirum in modum eſſe efficax contra ſcabiem hauſtum, ſicuti & ſuccus illitus ſcabioſis corporibus*. Sed ſcabioſis etſi extrinſecus calida,& ſicca,vtilia ſint, non calefacientes,& acres ſyrupos,ſed refrigerantes, atque ſiccantes exhiberi ſcio: quod peritioribus atque huius facultatis ſtudioſis viris decernendum relinquo. Dioſcorides hanc ad amatoria vtilem eſſe ſcripſit, ſed modum omiſit, quare incognitus adhuc erit,præſertim cùm potiùs magica, quàm phyſica facultate hoc efficere poſsit,ſicuti in alijs,quæ appenſæ collo, uel domui,uel tactæ,vel ſimili modo utiles ad aliquid eſſe prædicantur.Non eſt Phyteuma quæ ab alijs Matthiolo, & Pena deſcribitur,nulla quidem illarum fructus habet copioſos,ſed paucos contra Dioſcoridis ſententiam,qui καρπὸν πολὺν habere ait, nec folia habeat Struthij herbæ, quæ folijs pinnatis, & ex genere ἀκανθοφύλλων, atque Sonchi capite eſſe cenſetur auctore Theophraſto,de qua ſupra diximus.

Obſerua. cap. de Cyaneo.

Li. 6.c.3
Li.7.c.9

Erinus Nicandri & Dioſcoridis.

RINON plantam hanc appellarunt Antiqui, quia lacteum ſuccum habet, atque emittit Caprifici modo, quæ ἐρινεὸς à Græcis dicitur. Quapropter Plinius poſt Caprifici deſcriptionem, ita hanc ſubſcripſit. *Herba quoque quam Græci Erineon vocant,reddenda in hoc loco propter gentilitatem.* Et quia Ocimi folia antequam caulem edat habet,ut in Ocimoide obſeruatur, Oci-

Nomen, & Etymon.

Lib. 23. c.7.

moi-

Ἔρινος
Erinus

moides, & quia aquatica loca diligat, ὑδρηρὸν, dicta fuit. Dio- *Lib. 4.*
ſcorides his notis depinxit Ἔρινος φύεται παρὰ ποταμοῖς καὶ κρήναις. *Deſcri-*
φύλλα ἔχει ὠκίμῳ ὅμοια. μικρότερα δὲ καὶ ἐπεσχισμένα ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν. *ptio.*
κλωνία δὲ ἑ ἢ ς΄. σπιθαμιαῖα. ἄνθη λευκά. καρπὸν δὲ μέλανα, μικρὸν, στυφόν.
ὀποῦ δὲ μεστός ἐστιν ὁ καυλὸς καὶ τὰ πέταλα. *Erinus naſcitur apud fluuios, & fontes: folia habet Ocimo ſimilia, minora verò, & inciſa in extremis partibus: ramulos quinque aut ſex pedis altitudine: flores albos, fructum nigrum, paruum, & acerbum. Caulis & folia ſucco referta ſunt.* Pli- *Lib. 23*
nius ita tranſcripſit, *Palmum alta eſt, cauliculis quinis ferè, Ocimi* *c. 7.*
ſimilitudine, flos candidus, ſemen nigrum, paruum. His reſpondere vi- *Forma.*
detur planta à me depicta, quæ non niſi locis aquoſis, fontium, *Locus.*
fluuiorum ripis, ac Vallibus, in Montium radicibus vbique hîc frequentiſsima: radice conſtat carnoſa non magna, paruum Rhaphanum æquantem ad ſummum, candida, guſtu ſuaui ex dulci acerba, acetarijs expetita; lacteſcente; in medio, vel imo parum extuberante, à qua folia exeunt primo Vere Ocimi folijs ſimilia, minora verò, medij Ocimi folijs æqualia, per ambitum ſerrata, ſupernè hirſuta parum, atque viridia, infernè verò læuia, atque polita, albidioráque: caules poſtea ab radice emittit plures, ſecundum loci anníque temperiem, pedales, vel maiores, anguloſos, hirſutos: quos folia abſque petiolis alternatim circundant, longiora admodum, anguſtioráque minúſq. ſerrata, ita vt qui viderit plantam ſine caule, atque poſtea caule præditam, diuerſam abſque dubio eſſe cenſeat, niſi domi cultam obſeruauerit: folia quidem, quæ, antequam caules ederet, habebat terram tangentia, marcida euaneſcunt, nec in illa amplius inueniuntur. Ex foliorum alis ramuli exeunt, in quibus ſicut in caulibus flores Maio exeunt petiolis paruis hærentes, caui, quinque diuiſuris in extremo diſſecti, colore albicantes, & etiam purpuraſcentes, intus thyrſum habentes qui in tres curuas partes diuiditur: quibus ſiccatis florum baſis extuberat, quæ hirſuta eſt, & in quinque viridia foliola deſinit, ſemen
perficiens Iunio & Iulio fuſcum, minutum, compreſſum, guſtu *Tempus.*
acerbum, quod cùm perfectum & ſiccatum eſt, per baſis foramina quæ tunc peruia ſunt decidit. Tota planta ex radice, ad florum calyces vſque lacte manat dulci diſrupta. His igitur videtur, natali loco, forma foliorum, lactis copia & ſapore, quæ notæ priuatæ ſunt, ſuæ delineationi reſpondere. Huic Dioſco-

Vires. rides has vires tribuit. *Huius ſemen drachmarum duarum pondere ad mellis Cyathos quatuor admixtum, ad oculorum fluxiones ſiſtendas illinitur. At ſuccus aurium dolorem ſedat, cum ſulphure viuo, & nitro inſtillatus*]. Plinius habet, *tritum cum melle Attico, oculorum epiphoris medetur: vtcunque autem decerpta manat lacte multo, & dulci herba, perquam vtilis aurium dolori, nitri exigui addito. Folia reſiſtunt venenis.* Galenus Erinon non habet, ſed Echinon herbam deſcribit, ita vt Erinon referre videatur. Aegineta uerò habet Erinon, & Echinon ex Galeno tranſcriptam, ita vt diuerſa ab Erino eſſe cenſeat. *Erinos*, inquit, *aquatica herba eſt, cuius ſeminis drachmæ duæ, cum mellis drachmis quatuor illitæ, oculorum fluxiones ſiſtunt. ſuccus ad aurium dolorem facit.* Nec, vt Dioſcorides etiam, aliquid de vi propellendi venena tradit, quam Plinius addit, cùm ait, *Folia reſiſtunt venenis.* Sed Nicander hanc vim in radice eſſe tradidit in Theriacis ſuis, his verſibus.

Ἠ᾽ὲ σύγ᾽ ἠρύγγυιο καὶ ἀλθήεντος ἀκάνθου
Ῥίζαν λειήνεο, φέροις δ᾽ ἰσοῤῥεπὲς ἄχθος
Ἀμφοῖν καὶ * χλοάοντος ἐν ἀρπέζαισιν ἐρίνου.
Siue tu Eryngij, & ſalubris Acanthi
Radicem tere, ferres verò æquum pondus
Amborum, & virentis in montis pede Erini.

* aliàs κλώθοντος incũmbentis.

Scholiaſtes Nicandri Græcus hæc etiã de Erino refert. *Diocles in Rhizotomico ait eſſe ſimilem Ocimo: prodeſt aduerſus venenoſas beſtias: naſcitur prope fluuios, & fontes, & loca aprica, & montium radices.* Ex quibus Nicandri & Dioclis uerbis radicem reſiſtere venenis patet, atque hanc à me deſcriptam plantam radicem habere, quæ ſeruari apta ſit Dioclis ſententia, quod in alijs Erinis ab alijs putatis minimè perſpicitur. Non eſt Erinus, quæ à Matthiolo depingitur mutila planta ſine floribus, quam nemo niſi ab eodem depictam vidit, præter ipſum qui ſe manus lacte infeciſſe ea extirpata aſſerit. Sed certè folia ab ipſo depicta Dioſcoridis Erinum non referunt, verba quidem illius non percepit, nam *folia inciſa in ſuperiore parte*, foliorum ſcilicet intelligitur, non caulis vt perperam fictè depinxit: Dioſcoridis uerba hæc ſunt, καὶ ἐπεσχισμένα ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν. vt etiam in capite de Argemóne obſeruatur. Quare nec plantam illam Erinum, nec vera aſſerere eo loco cenſeo: nõ enim plures ſunt apud fluuios & fontes, montiũmque radices orientes, quæ nobis aliiſque veſti-

vestigatoribus incognitæ sint. Nec est Erinus quæ à Pena & Lobellio refertur, nam nec ijdem asseuerant. Nec quam postremò Dalechampius proponit, folijs minimè incisis, nec crenatis iuxta caulium fastigia ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν ἐπεσχισμένα, inquit Dioscorides, *in longum & angustum veluti fissis penè instar Pinastri:* ita idem vertit, an autem rectè interpretatus sit, & vera sit ab ipso depicta planta quilibet ex supradictis iudicabit. Hist li. 9 c. 171.

Hippophæstum vel Hippophaës Dioscoridis.

VARIA non solùm est huius plantæ nomenclatio, sed eiusdem scriptura: in aliquibus enim legitur ἱππόφαιστον, ἱπποφυές, ἱπποφαὲς, & ὑπόφαιστον, *Hippophæstum*, & *Hippophaës*, in alijs *Hippope*, *Hippopæstum*, & *Hypophæstum*, & *Hippophyes*. Ἱππόφαιστον dici potest ἀπὸ τοῦ ἵππο, & φαίστος, ἀπὸ τοῦ φαίνομαι, *Hippophæstũ*, scilicet, valdè splendidum, ἵππο quidem, *valdè* significat & augumentum, vt ἱπποσέλινον, & similia, à Dioscoride vsitatam compositionem, atque ualdè splendidam spinam appellarem, quod capitulis plantæ huius conuenire uidetur, læues quidem atque splendidæ in orbem circa capitula dispositæ sunt spinæ, vnde uulgò *Stellaria* uocitatur; atque *Calcitrapa* etiam, quia cùm spinis sit pungentibus, atque duris, hominibus cæterísque animantibus ipsam pedibus terentibus infesta est. Quamobrẽ Plinij in textu in quo corruptè legitur Hippope scriptum fuisse censeo eo loco, pro Hippope Hippopæston; quod nomen ex ἵππο, & παίω, quod est ferio, conflatum uidetur, unde ualdè, feriens spina dici posset: quidam scribunt Hypopæstum, nam Hypophæstum, in Pauli AEginetæ codice legitur, & etiam in Plinio, & aduerbio illo ὑπὸ, sub ferientem spinam dicere oporteret, uel sublucidã. Quare *Stellariæ* nomen, à læuitate spinarum, & forma, Calcitrapæ uerò ab effectu, vulgo remansit plantæ huic, atque antiquo nomini ἱππόπαιστον, uel ὑπόπαιστον, & ἱππόφαιστον, uel ὑπόφαιστον satis cõguens. Plinius ne harum plantarum Hippophyeos & Hippopes etymon ignorasse uideretur; diuinans ait, *Debent accommodatæ esse equorum naturæ, ne que ex alia causa nomen accepisse.* Mihi uerò

Nomen. Etymon.

Lib. 22 c. 12.

Lib. 22. c. 12.

Hippophyes tantùm nomen respondere uidetur, nam ἱπποφυές, equis genitum, significare uidetur: atque non ἵππο sed ἵππος interpretatur: Hippope uerò, quam alio loco idem Plinius Hyphæstum appellat, minimè respondet, cùm ὑπὸ non ἵππο, habeat. Huius notæ hæ sunt apud Dioscoridem. *(Lib. 4. Descriptio.)* Ἱππόφαιστον, οἱ δὲ καὶ τοῦτο Ἱπποφαὲς καλοῦσι. φύεται ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις, ἐν οἷς καὶ τὸ Ἱπποφαὲς, καὶ αὐτὸ γναφικῆς ἀκάνθης εἶδος ὕπαρχον. ἔστι δὲ χαμαιπετὲς, ἔχον μόνον φυλλάρια μικρὰ ἀκανθώδη, καὶ κεφάλια χαῦνα. οὔτε δὲ καυλὸν οὔτε ἄνθος φέρει. ῥίζαν δὲ παχεῖαν καὶ μαλακήν. *Hippophæston, quidam & hoc Hippophaës appellant. Nascitur in iisdem locis quibus & Hippophaës. & ipsum fullonicæ spinæ species existens. Est autem humile, solùm habens folia parua spinosa, capituláque inania. Nec caulem, neque florem producit. Radicem habet crassam, & mollem.* Plinius habet, *(Lib. 22 c. 12.)* *Est & altera Hippope, sine caule sine flore, folijs tantùm minutis.* & alibi de herbis quæ alijs innascuntur plantis loquens, ait, *(Lib. 16. c. vlt.)* *Quod verò in spina fullonia hypophæston, calyculis inanibus, folijs paruis, radice alba, &c.* & alibi, *(Lib. 27 c. 10.)* *Hypophæstum nascitur in spinis, ex quibus fiunt æneæ,* (quidam legunt, *pilæ*,) *fulloniæ, sine cauliculo, sine flore, capitulis tantùm inanibus, & folijs paruis multis herbacei coloris, radiculas habens albas, molles, &c.* Ex his postremis descriptionibus uidetur Plinius dicere, quòd Hypophæstum sit alia res spinæ fulloniæ innascens, quod in Dioscoride & alijs non inuenitur, quare censeo ipsum hallucinatum his locis, & putasse aliquid huic plantæ innasci sicut in Thymo, quod Epithymon uocatur, cuius altera species, Hippopheon dici asserit idem Plinius, ibi, *(Lib. 26 c. 8.)* *Item Epithymum qui est flos è Thymo, Satureiæ simili. Differentia, quòd hic herbaceus est, alterius thymi albus: quidam Hippopheon vocant.* De hoc Hypophæsto nihil habet Theophrastus, etsi alterum describere uideatur de παρακανθοφύλλοις *(Li. 6. c. 5)* loquens ibi οὐχ ὥσπερ φλεὼς καὶ ἱππόφεως ἀνάκανθα τοῖς φύλλοις, in qua descriptione Marcellus Virgilius, & qui Emblemata scripsit, atque Dalechampius postremò errore decepti, uerba sequentia, quæ huic plantæ conuenire videbãtur coniunxére: nec animaduerterunt, descriptionem illam Capparis delineationem atque naturam exprimere. Sed ad plantam redeo atque quam depinxi ex omnibus adhuc cognitis etiam exoticis, si quæ alia, respondere uidetur Dioscoridis delineationi. In arenosis propè litora atque tenuibus solis, frequentissima hîc est, *(Locus.)* Autumni fine exit ex radice digitum vel magis crassa, molli, succosa neruum habẽte ut aliæ radices, duriusculum, colore *(Forma.)*

albe-

Ἱππόφαιστον
Hippophæstum

albeſcente longa pedem Rhaphano ſimili, ex qua folia in orbē humi ſtrata emergunt, colore uiridia, hirſuta parum mollia reſpectu aliarum ſpinoſarum, parua admodum & laciniata profundè; per extremos ſinus ueluti Sonchus aculeos habentia quibus ἀκανθώδη eſſe dici poſſunt, ſed in Plinio nihil de ſpinis in folijs habetur, atque in Dioſcoridis textu inter uerba μικρὰ, & ἀκανθώδη, comma eſt ſignatū, quare Marcellus Virgilius, *folia tantùm parua, capitulàque ſpinoſa habens*, interpretatus eſt. Sed cū ſit γναφικὴ ſpina, cuius uſus in uellicandis ueſtibus ſit, quod uerbi γνάφω eſt proprium, unde γνάφοι dicuntur inſtrumenta quo lanæ carminantur: vt Suidas habet ὄργανον ἐν κύκλῳ κέντρα ἔχον &c. Interpres uerò Ariſtoph. in Pluto, κνάφος vel γνάφος ἀκανθῶδές τι, ᾧ ξύουσι τὰ ἱμάτια; capitula etiam ἀκανθώδη eſſe uidentur; quæ hunc uſum facilè præbere poſſunt, cùm ſint in gyrum aculeata, atque ueſtibus hærentia: unde Echinion, Lappaginem, uel minorem Lappulam aliqui appellarunt, quæ etſi Hippophai ſint ſupra ſcripta, huic tamen conueniunt; nam Hippophaës àcinos habet molles, nec aculeatos, & cōfuſæ ſunt in principio capitis huius nomenclaturæ in qua duæ plantæ deſcribuntur. In medio uerò foliorum umbilico Nouembri menſe inueniuntur in omnibus unicum, uel plura ueluti capitula, ſine caule, ſed inter folia hærentia, colore ex luteo albeſcentia, quæ nihil aliud ſunt niſi ſpinæ, foliolorum modo exorientes, ac ueluti folia noſtratis Aloës compoſita conſpiciuntur, alternatim aliæ inter alias exeuntes: nihil intus continentia, quare ideo χαῦνα, appellata ſunt, & planta χαμαιπετές, quam Plinius ſine caule, ſine flore, capitibus tantùm inanibus eſſe ait. Nec eſt mirandum plantam hanc ita ab Antiquis mutilam deſcriptam fuiſſe, ſine caule, humilē & ſine flore, capitulis inanibus: nam hoc etſi ijs uitio uerti poſsit, cùm plantas multas ſerò caulem, uel florem edentes, ac etiā præcoces ſine caule atque flore deſcripſerint: tamen non ab re uidetur factum; ſæpius enim, cùm longo tempore caule & flore uiduæ ſint, ſine illis inueniuntur; quare nota illis magis præcipua, atque congruenti, deſcriptæ uideri poſſunt. Ex eo tempore ita humilis, capitulóque inani, ad Aeſtatis initium uſque durat: atque exinde caulem incipit edere cubitalem hirſutum, ſed ſiccatus læuis efficitur: multis alis diuiſus, ſingulíſque alarum ſinibus folia hærent tenuiora, inter quæ capitula

Tempus.

pitula exeunt ſpinis diuiſa uti priora, ex uiridi, in purpureum luteum albicantémque colorem deſinentia, poſtea in uentrem ſiue corpus extuberantia, quæ Aeſtate flores promunt purpuraſcentes Cyanoides ſed mitutis πετάλοις refertos: quibus exactis ſemina perficiuntur pappo inuoluta Cnici modo, ſed minora admodum compreſſa, colore cinereo: guſtu amaro. Radicis ſapor & odor ingratus, acris. Huic plantæ Dioſcorides has vires tribuit. *Ex huius folijs, radice, & capite, expreſſum ſuccũ* * *ſiccato, & pondus trium obolorum, cum aqua mulſa cui velis exhibeto. Per hunc enim purgatio, aquam & pituitam ducit. Priuatim verò conuenit. Orthopnœam, comitialem morbum, & neruorum affectionem patientibus hæc purgatio.* Plinius, *Succus earũ exprimitur Aeſtate ad ſoluendam aluum, tribus obolis, maximè in comitialibus morbis, & tremulis hydropicis. Contra vertigines, Ortopnœas, paralyſeis incipientes.* Huius ſicut ſuperioris non meminit Galenus: Paulus AEgineta quæ à Dioſcoride deſcribuntur, ad uerbum ferè tranſcripſit, nec amplius aliquid refert. Recentiores uerò etſi plantæ huius ſucci collectione ut à Dioſcoride traditur non utantur, cùm non ſit in uſu: ad aluum ſoluendam, decocto tamen radicis, atque ſemine contuſo plebeij utuntur ait Pena ad calculum exterendum, urináſque ciendas. cui tanta uis, ut etiam anaſtomoſi facta uenarũ emulgentium, aut ureterum, cruentum lotium proliciat. Non eſt Hippophæſtum quod Plantarum Auctor depingit, nam & ipſemet illud affirmare noluit, cùm ab hiſtoria ſua ſatis diſcrepet. Hanc Dalechampius pro Theophraſti Myacantha affert ratione motus, quia ſpinas iuxta folia habet, atque ideo ſit ex παρακανθοφύλλων genere, inter quæ Myacantha à Theophraſto numeratur, abſque aliqua plantæ nota alia; ſed Myacantha auctoribus Dioſcoride, Plinio, & alijs ex genere Aſparagorum eſt, quare ſi coniecturæ indulgendum eſt, potius Aſparagi ſpeciẽ Corrudam tertiam à Carolo Cluſio depictam pro Myacantha afferrem, quæ, *cubitales,* inquit, *habet virgas, ramoſas, candidas lignoſas & priori ſimiles, firmis, candicantibus & deorſum ſpectantibus ſpinis alternatim, & ſecundum virgarum, ramorúmque inæqualium inflexionem horridas: ad quas quina aut ſena folia ſimul & ex eodem capite prodeunt, prioris ſpeciei folijs longiora, molliorâque, quæ commanducata ſubdulcia, & aliquantulum gummoſa deprehenduntur: flos inter folia ex alarum ſinu longo tenuíque pediculo dependet ex viridi palleſcens: deinde fructus* propè

Vires.

* χυλίσας, ξήραινε non ὀπιζομένη ut in Hippophaë.

Lib. 27 c. 10.

Li. 6. c. 4

Lib. 2 hiſt. rariorum ſtirpeũ. cap. 83

propè modum rotundus, qui tricoccus videtur (tametsi vnicum granum in se contineat, raro bina, foris nigrum, intus candidum firmum, vti in superioribus,) initio virens, per maturitatem rubescens, & carnosus, siue succũ & pulpam continens lentam & viscidam: radice firmatur multiplici, veluti alij syluestres Asparagi, longa, crassa, intus alba, foris flauescente. Fert aliquot thyrsos, qui aliorum Asparagorum modo manduntur crudi & cocti cum oleo, aceto, & sale. Nusquam abundantiùs, quàm supra Olysiponem salebrosis locis iuxta vias non procul à Tago obseruaui: nascitur tamen & alijs Lusitaniæ locis, & tota ferè Bætica. Octobri fructu maturo inueni, & raros etiam hinc inde sparsos flores.

Apocynum Dioscoridis.

LANTARVM pleræque nomen ab inuentore acceperunt, eóque deinceps nomine appellatæ fuerunt: aliæ à loco in quo nascuntur, plurimæ uerò à ui uel effectu, inter quę est hęc connumeranda; : quæ quia canes interimit, nomen à canibus habet, ἀπὸ τοῦ κυνὸς, ἀπόκυνον dicta: cui vi respondent etiam nomina alia, κύναγχον, κυνόμορον, κυνοκτόνον, & κυνοκράμβη. addiderunt etiã à ui necandi Pantheras, παρδαλιαγχές. Hanc verò, ut ab hominibus caueatur, quia uenenosa sit, atque ne pro Asclepiade, à similitudine decepti accipiant, Dioscorides vt alia quædam venenosa diligenter descripsit: atque notã illi priuatam ab Asclepiade alienam adscripsit, luteum scilicet succum, quo turgere asserit: eius verba sunt hæc. Ἀπόκυνον, οἱ δὲ κύναγχον, οἱ δὲ παρδαλιαγχὲς, οἱ δὲ κυνόμορον, οἱ δὲ κυνοκράμβη καλοῦσι, ἔρνος ἐστὶ ῥάβδους ἔχων μακράς. λυγώδεις, δυσραύστους, φύλλα κισσῷ ὅμοια, μαλακώτερα δὲ καὶ ὀξύτερα κατ᾽ ἄκρον, βαρύοσμα, ὑπόγλισχρα, ὀποῦ μεστὰ μηλίνου. καρπὸς δὲ ὡσεὶ λοβὸς κυάμων περὶ δακτύλου τὸ μῆκος, θυλακώδης, ἐφ᾽ ὧν σπερμάτια σκληρὰ, σμικρὰ, μέλανα. *Apocynum siue Cynocrambe frutex est virgas habens longas, flexibiles,* in aliquibus legitur, δυσώδεις, *scilicet graueolentes, frangenti contumaces: folia Hederæ similia, molliora verò & acutiora in summo, graueolentia, subuiscosa, succo referta melino. Fructum vt siliquam Fabarum digiti ferè longitudine, folliculi specie, in quibus semina, (Marcelli textus habet* λευκά, *alba scilicet,) dura parua, & nigra.* Plinius

Nomen,

Descriptio.

Lib. 24. c. 11.

Ἀπόκυνον
Apocynum

nius uerò habet, *Frutex est folio Hederæ, molliore tamen, & minus longis viticulis, semine acuto, diuiso, lanuginoso, graui odore.* Nec aliquid de succo luteo refert, non mirum quidem est, nam alijs rebus grauioribus incumbere oportebat. Sic & Dalechampius atque Lobellius nullo facultatis facto periculo, quia planta hęc similis erat Asclepiadi, nisi quòd succum luteum, & flores haberet fuscos, Asclepiadem esse scripserunt. Cur potiùs cùm similis sit etiam facie Apocynis alijs, & forsan eadem cum Apocyno non repente, floribus tantùm colore diuersis habeátque luteum succum, non Apocynum est denominanda? Infœlix quidem est hominum natura, alienis erroribus supposita, quibus vitam cum morte commutari accidit. Huius quidem forma

Forma. hæc est. Radice nititur fibrosa Asclepiadi non dissimili, uiticulis flexilibus, læuibus, longis, quælibet fulcra, aut alia ipsi propinqua scandit non minus quàm alterum Apocynum, quatuor cubita uel magis longitudine æquans extenditur, folia habet hederacea, mollia, uiridia, læuia Asclepiadi similia nonnihil in summo acuminata: flores Apocyno repenti uulgari similes, sed colore pullo, parum in purpureum uergente, quamobrem nigrum florem habere dicitur. Siliquas, & semina papposa uti aliud uulgare apocynum compressa & nigra Augusto mense perficit. Succo turget luteo, ingrato uti tota planta.

Locus. Hanc nasci in collibus Monspelliensis agri Frontignanæ uicinis, tradit Lobellius, sub nigræ Asclepiadis nomine, quod an rectè impositum sit iam demonstraui.

Vires. Hanc uires Dioscorides has habere tradit. Huius folia cum adipe subacta, in panes efformata, & obiecta, occidunt *canes, luposq́, vulpes, pantheras. Statim enim coxendices ipsorum resoluunt.* In Plinio uerò legitur. *Sic & pleureticos, & omnes lateris dolores, Apocyni semen ex aqua. Frutex* &c. *Canes & omnes quadrupedes necat in cibo datum.* Ex his videtur, homini salutare, quadrupedibus uenenum esse, Galenus uerò contradicere uidetur, ait enim. *Apocynum, aut Cynocrambe. Vocant autem quidam eam Cynomorum, quandoquidem canes celerrimè interimit, sicut Lycoctonum Lupos.* Est *autem hominibus venenum; herba multùm grauiter olens: proinde omnino calida est non instrenuè, non tamen proportione desiccat. Itaque illita admodum digerentis est facultatis.* Aliqui non abs re Plinium interpretantur, ut Apocyni semen ex aqua, intelligatur impositum, non intrò sumptũ

Lib. 6. de simpl. med. fac.

nam

nam digerendi cùm habeat facultatem, poterit lateris dolores ſanare, & ſi omnes dicat: ſed certè intrò ſumptum Plinius intelligere uidetur, cùm ad ſuperiorum ſimilitudinem dicat, *Sic &c*, &c. Hoc tamen periclitatoribus eſt relinquendum. Obſeruandum denique eſt, quod Emblematum ſcriptor, & Auctor Plantarum illũ ſequutus tradiderunt non quidem meo iudicio rectè: legunt enim textum Dioſcoridis hoc modo. *Huius folia cum farina in panes coacta*. Græcè uerò ταύτης τὰ φύλλα σὺν στέατι ἀρτοποιηθέντα. Plantarum uerò Auctor corrigit etiam ſequutus latinam interpretationem ſuperiorem, & pro στέατι, σταιτὶ legendum ſtatuit: quibus reſpondendum eſt, textuum perurſores & malos interpretes eſſe. Textum verò Dioſcoridis ſemper & multos quos habeo uarijs locis editos, habere σὺν στέατι, adipe ſcilicet, στέαρ, στέατος, Adeps interpretatur: non autem σταιτί, ab σταίς σταιτός, quod farinam ſignificat, aqua ſubactã. Item canes folia Apocyni graueolentia farina mixta nõ tam facilè niſi fame pereant, edere uelle eſt cenſendum; Adipe uerò allecti facilè etſi cibum non appetant, folia ipſo commixta decepti à pinguedine comedent: non enim nec farina, nec adeps interimũt, quæ aliàs alunt canes, ſed folia Apocyni: quæ vt canis auidè ac multa deuoret, aliqua re cani grata, & ſic adipe commiſcenda, & in globulos placentáſque panis modo conformanda ſunt. Hæc recta mea ſententia videntur.

Phu Dioſcoridis.

ON potuit Dioſcorides, proprioribus notis omnibus, atque priuatim, à radice ad flores uſque, plantam Phu deſcribere: atq. ſi in omnibus [Deo optimo maximo placuiſſet] aliarum plantarum deſcriptionibus ità accuratè illarum hiſtoriã tradidiſſet, profectò nec planta foret ulla, quæ nobis nota non fuiſſet. Huius deſcriptionem tam claram, atque plantam hanc celebrem, cuius radix in Theriacæ compoſitione non minima doſi commiſceri debet, neſcio quomodo tantorum uirorum adhuc nemo animaduerterit: immo quod peius, omnes unica uoce

Valerianã maiorem dictam ab ijsdẽ,pro Diofcoridis Phu vſurpant,non ſolùm putantes cõgruere deſcriptioni Dioſcoridis, atque genuinam eſſe, ſed illius textum in aliquibus poſtremò iuxta Valerianæ dictæ formam emendare volunt, impendiò moroſiores,qui illam negant eſſe Dioſcoridis Phu,iudicantes: atque minorem Valerianam ſic dictam,ſiue ſylueſtrem refellentes; quam, etſi folijs Dioſcoridis Phu quadret, dicunt, non tamen radice,& reliquis, non ſine graui errore. Hoc autem imputandum negligentiæ collationis textus Dioſcoridis, cũ planta ab ipſis propoſita: vel dicendum,uerba Dioſcoridis, nedum *Lib. 1.* ſenſum hoc loco eos non intellexiſſe,ut ex ſequentibus apparebit. *Nomen.* Ait enim Dioſcorides, Φοῦ, οἱ δὲ, καὶ τοῦτο ἀγρίαν νάρδον καλοῦσι, γεννᾶται μὲν ἐν πόντῳ, φύλλα δὲ ἐλαφοβόσκῳ ἢ ἱπποσελίνῳ παραπλήσια *Deſcriptio.* ἔχει, καυλὸν πηχυαῖον, ἢ μείζω, λεῖον, τρυφερὸν, ἐμπόρφυρον, μεσόκοιλον, διειλημμένον γόνασιν, ἄνθη πρὸς τὰ τοῦ ναρκίσου, μικρότερα δὲ, καὶ τρυφερώτερα, καὶ ἐν τῷ ὑπολάκῳ διαπόρφυρα. ῥίζα δὲ ἡ μὲν ἀνωτέρω, περὶ δακτύλου μικροῦ τὸ πάχος, πλάγια δὲ ἐπιρρίζια ἔχει καθάπερ σχοῖνος ἢ μέλας ἐλλέβορος, ἀλλήλοις ἐπιπεπλεγμένα, ὑπόξανθα, εὐώδη, ναρδίζοντα τῇ ὀσμῇ, μετά τινος βάρους βρομώδους. *Phu, quod & ipſum aliqui ſylueſtrem Nardum appellant. naſcitur in Ponto. Folia quidem habet Elaphoboſco,aut Hippoſelino ſimilia: caulem cubitalem, aut maiorem, læuem, tenerum, purpuraſcentem, cauum, geniculis diſtinctum; flores ad Narciſſi flores accedentes, minores tamen, & teneriores,ex albicante purpureos.Radix verò ſuperiùs craſſitie eſt circa paruum digitum,habet quidem obliquas fibras, velut Iuncus,aut niger Elleborus,ad inuicem complicatas, ſubflauas, bene olentes, Nardum cum odoris grauitate quadam referentes.* Cui deſcriptioni quantùm reſpondeat planta Valeriana minor, ſiue ſylueſtris dicta, à me propoſita ab omnibus reiecta, quantúmque ab eiſdem recepta abſit, ex ſequentibus patebit. Habet quidem hæc *Forma.* folia,ut etiam Dioſcoridis delineationi reſpondeat hiſtoria, Hippoſelino,ſed poſitu Elaphoboſco ſimilia, plura tamẽ utrinque pinnatim, ex oppoſito longo petiolo hærentia, ut in Sio aquatico,per ambitum magis laciniosa, ſed aliquando paucis, uel nullis inciſuris diuiſa, humi inclinata: caulem cubitalem, aut etiam maiorem, qui annis, & cultu ad hominis proceritatẽ aſſurgit, rotundum, ſed aliquando in imo tantùm hirſutum,poſtea totum læuem, ſtriatum, cauum, tenerum, purpuraſcẽtem, vt etiam foliorum petioli circa radices: geniculis diſtinctum,

in quibus ſingulis bini foliorum ordines, ex aduerſo, & etiam aliquando terni, ut in folijs Lyſimachiæ luteæ uiſitur, illũ cingunt: in ſummo uerò flores plurimos habet, uelut umbellatim confertos, ut Nardum montanum radice bulboſa, & Valeriana maior dicta, paruos admodum, oblongos, cauos, in quinque foliola deſinentes, atque exeuntes ex ſingulis uaſculis oualibus, forma ampullæ olearię fictilis compreſſæ: quibus, floribus deciſis, labia intumeſcunt, quæ denique in lanuginem ſoluuntur, in gyrum apertam; & uaſcula illa, quæ eadem ſemina ſunt, ſiccata decidunt, atque lanugine illa ex labijs procedente, ut alia papposa ſemina euolant. Florum color ex albo purpuraſcit: forma uerò Narciſsi flores imitari uidentur: nam & Narciſsi flores habent in ipſorum imo illud extuberans, ubi continetur ſemen, & deinde tenuiores in quinque aut ſex foliola deſinunt: nec amplius in florum Narciſsi collatione eſt aliud requirendum, nam Dioſcorides, non poſitum florum, ſed illorum formã ſimilem Narciſsi floribus eſſe tradidit: teneriores ſunt, & minores admodum, atque hoc loco omnes conſentiunt, & ueritas eſt, ut corrigi debeat textus Dioſcoridis corruptus, & pro, μείζω, μικρότερα, legendum ſit. Radicẽ habet in ſuperiore ſui parte, ex qua ſcilicet caulis erumpit, craſſam inſtar digiti parui, quam plures carnoſæ fibræ, idem principium habentes, vt Iuncus, & niger Elleborus, quibus Dioſcorides comparat (Ellebori quidem utriuſque radices, ut idem Dioſcorides deſcripſit, à quodam paruo capitulo Cepæ ſimili pendentes conſpiciuntur, atque radices eſſe non fibras dixit, ibi ῥίζαι, &c. οἱονεὶ ἀπό τινος κεφαλίου κρομμυώδους ἠρτημέναι:) aliæ, ſuper alijs ordine diſpoſitæ ternæ, quaternæúe, obliquè nitentes, circundant: ſed quæ alijs incumbentes uiſuntur, in quinque, pluréſue partes radicis orbem diuidunt, ut ſtellam penè diuiſura repræſentent. Parum ſub terra & lateraliter ſemper nitentes inueniuntur, atque obliquè repentes ſe quotannis propagant; & radix nouella, uetuſtiori complicatur, ut etiam in Elleboro obſeruatur: quare ſi uerba illa Græcè, ῥίζα δὲ ἡ μὲν ἀνωτέρω, περὶ δακτύλου μικροῦ τὸ πάχος: πλάγια δὲ ἐπιρρίζια ἔχει καθάπερ σχῖνος, ἢ μέλας ἐλλέβορος, ἀλλήλοις ἐπιπεπλεγμένα, &c. cõſiderentur, nihil aliud, nullámque alterius plantæ radicem deſcribere uidebuntur. Colore ſubpallidas, ſiccas uerò magis flauas, odoratas, Nardum, ſed hircina quadã

gra-

grauitate admixta,referentes,unde Phu nomen eſt adepta: nã quiſque odoris graueolentiam abhorrens ſtatim *Phu*, ſonitum naturâ exprimit. Nec poteſt intelligi,ut radicis pars ſuperior aliquo pacto ſit obliqua Ruſci modo,cuius radice Phu adulterari habetur in Dioſcoride; nam reſpondetur, ſi Ruſco fuiſſet ſimilis in totum,non Iunco,& Elleboro ſimilem Dioſcorides feciſſet, quibus ex uno principio ueluti capite,fibræ obliquæ producuntur,ſed Ruſci modo obliquam,& geniculatam, (dum uetuſtior eſt,Ruſci radix) dixiſſet: item nõ ſuperior radicis pars in Phu eſt obliqua,ſed tantùm fibræ obliquè per terram feruntur,atque tota radix ſimilior eſt Iunci,& Ellebori radici, ut iã dixi,& faciliùs adulterari poteſt radix Phu, Ruſci nouella radice,cùm forma minus à radice Phu diſtet,differt quidem quia fibræ Ruſci difficillimè poſſunt frangi, & minùs in puluerem reduci,quod contrà eſt in Phu radice, quæ facillimè & frangitur, atque tunditur. Quantum verò Ruſci radix (uetuſtisſima eſſe oportet, ut Valerianæ maioris dictæ radicem æmulari posſit) colore, nam albo, non flauo eſt,geniculis, atque multitudine oculorum, quibus non in rectum producitur, ut dicta Valeriana,ſed ſpicati operis obliquam lineam repræſentans, differat ab illorum Valeriana maiore,quiſque, radicis plantæ vtriuſque conſpectione,cognoſcere poterit: non dico à Dioſcoridis deſcriptione abhorret: qui cùm deſignare voluit radicem obliquam geniculatam, & ſummo cæſpite nitentem, vt Acori radicem,atque Aſari,& ſimilium,radicem obliquam dixit,non fibras,ῥίζαν πλαγίαν, non ἐπιῤῥίζια πλάγια, ſcripſit: quæ aliàs ῥίζας appellauit. Quare reijcienda eſt illorum ſententia, qui putarunt ſummam radicem Phu debere obliquè ſpargi, Plinij forſan textu moti,qui ait, *radice obliqua, villoſáque, & imitante auium pedes*. & dicunt radicis partem ſuperiorem obliquam eſſe debere,quibus reſpondeo,uillos ἐπιῤῥίζια,non ῥίζαν,Dioſcoridis ſententia obliquè ſpargi debere:& ſic ſi,& pars ſuperior radicis obliqua ſit,& fibræ,nullum poſſe è terra alimentum trahere; cùm vtræque partes ſupra terram ferantur,nam & Valerianæ maioris dictæ pars obliqua, & ſuperior, ſemper ſupra terram emicat, & ſi obruatur,ſtatim marceſcit. Neque poterunt aliquam cum auium pedibus ſimilitudinem afferre. Quare Plinius,quia nunc breuius plantæ Phu deſcriptionem reliquit, ex Dioſcoride,

Lib.12 c.12.

de, ex quo transcripsisse censetur, ijsdem est interpretandus: ut scilicet intelligatur tota radix obliqua, quæ eadem uillis est diuisa: uillos quidem Plinius non solùm hoc loco, sed in Astragali descriptione, cui uillosam dixit esse radicem, & alibi, crassas fibras intelligit. Nullam quidem habet radicem potiorem, sed omnes fibræ sunt radices quas Dioscorides verbo ἐπίρριζα, rectè expresſit, atque πλάγια, esse dixit, sicuti in planta à me proposita uisitur, non autem aliam radicis partem obliquã intellexit; ex quo percipitur omnes illas fibras esse radices, nec magis præcipua illarum una alteri erit, sed omnes illæ simul radicem conficere, ut in Elleboro, & alijs consimilibus, ideóque ἐπίρριζα denominauit. Hoc autem cognoscitur, nam si quamuelis ex illis radiculis demas, nihil detrimenti plantæ afferes, immo si unicam relinques, non ideo planta euanescet, sed repullulabit: hoc ampliùs addo, quod pluries obseruaui in hac planta, unica ex illis radiculis sata, paucis post diebus folia emergere, atque deinde se in latum propagare, atque ἐπίρριζα reponere, semper enim obliquè feruntur oculos emittentes, quotannis ita se propagantes; uiuaces quidem sunt admodum. Huius uerò plantæ nouella radix perbellè auium pedes exprimere uidetur, [etsi Plantarum auctor Plinium emendare uoluerit, ut quod ille latinè, *auium pedes*, expresſit, sit uersio græci textus, τοὺς τῶν ὀρνίθων πόδας, corrupti; quem corrigendum iudicat, atque pro, ὀρνίθων πόδας, μελαμπόδιον, reponendum, latinè uerò *Melampodion*, quod nomen est Ellebori, Melampodij nomine appellati, quia primus Melampus pastor, illius uim purgatricem inuenerit, qua filias Prœti insanientes ad pristinam restituit sanitatem, ut idem Dioscorides narrat: & sic Elleboro similis erit meam sententiam adiuuans:] nam quatuor, uel quinque fibras habere inuenies carnosas, obliquas natura, quæ expansis digitis, pedes auium repræsentant, quod si quis ueritatis studiosus uidere uoluerit, uerè cognoscet in plantæ à me propositæ radice nouella, atque etiam in uetustiore, sed in illa plures inueniet eodem ordine fibras compositas: quod in radice Valerianæ ab ipsis receptæ, nullo modo nec artificiosè extorta inueniet, nec Dioscoridis textu qualicunque uersione persuaderi poterit. Quare sublato radicis argumento, quo iam omnes hallucinati sunt, si rectè considerentur reliquæ

Lib. 4. c. de Ellebor. nigro.

partes

partes Valerianæ ab ipſis receptæ, multo minus Dioſcoridis textui reſpondere uidebuntur: & iam radicis cum textu collatione facta, & reiecta, ad folia uenio, quæ nullam cum Oluſatro, & Elaphoboſco ſimilitudinem habent, Nardum montanum ad unguem, & Eryngij folia, atque totum plantæ habitum referunt: quam ſi Dioſcorides deſcribere uoluiſſet ſimilem folijs Nardo montano, non Elaphoboſco dixiſſet, atque radice tantùm non bulboſa differre, ſed obliqua & geniculata: prima namque folia oblonga ſunt Plantaginis forma non laciniata: quæ uerò cauli hærent profundis Erucæ aut Scabioſæ uulgò dictæ lacinijs, atq. Eryngio nō diſsimilibus, ſunt diuiſa, ut in Nardo montano uiſitur. Non.n.à principio ante caulis eruptionem quē ſerò & poſt annum immo bienniū edit, ex aduerſo pinnatim petiolo hærent folia, ut in Elaphoboſco, & Sio aquatico, quod ſimile folijs eſt Hippoſelino Dioſcoridis iudicio: forma uerò Hippoſelino accedentia, ut in planta, à me propoſita, quæ à principio in lobos diuiſa ſunt per ambitum ſerratos ut Hippoſelini folia & Elaphoboſci: mirórque quibus oculis, quaúe mente hæc uiderint, nobíſque tradiderint: caulem neque aliquando mihi, amicíſque contigit rubeſcentem uidere, multis plantis conſpectis, illum quidem ſemper colore cinereo Braſſicæ, & Nardo montano ſimilem, permanentem. Quod contrà eſt in caule plantæ à me propoſitæ, qui ſemper, & ad flores uſque ex uiridi purpuraſcit, flores item non ut planta à me deſcripta purpuraſcunt, ſed uel dilutius, uel nihil. Quare Valerianam illam maiorem appellatam uulgò, Nardi montani ſpeciem non bulboſam, & forſan eandem cum Hirculo, radice Celtico Nardo ſimili potius iudicarem: quod ſi quis nouellam illius plantam, quæ cùm ſit parua ſine caule eſt, conſideret: non diſſentiet ſimilem eſſe Celtico Nardo, ſed minorem, neque ita amaram, neque ut Nardum Celticum uerū odorem remittentem, ſed hircinum quid, ut etiam ſylueſtris hæc Valeriana redolentem: colore magis pallido: quæ ſatis reſpondere videtur hiſtoriæ à Dioſcoride traditæ, ait enim. *Adulteratur autem ſimul euulſa*, aliqui legunt, *impoſita cum ipſa, herba ſimili; quam propter odoris viroſi olentiam, Hircum appellant. Facilis tamen eſt cognitio. Eſt enim ſine caule herba, & candidior, & minus oblonga folia habet, neque radicem amaram, aut aroma redolentem, quemadmodum* *Lib. 1. c. de Nardo Celtico.*

verum,

Lib.12 c.12. *verum, Celticum Nardum, habet.* Plinius *cum Gallico Nardo semper nascitur herba quæ Hirculus vocatur, à grauitate odoris, & similitudine, qua maximè adulteratur. Distat quod sine cauliculo est, & quod minoribus folijs, quódque radices, neque amaræ, neque odoratæ.* Non enim amarorem, neque odorem habere poterit tam parua planta atque imperfecta, uti maior, & perfecta planta. Quibus sic expositis planta à me proposita, Phu uerum, atque genuinum Dioscoridis est posthac appellandum, atque in medicamentis utendum, altera ab alijs primùm eo nomine insignita falsò, alijs usibus reponenda, cùm iam non illam, sed quam proposui Dioscoridis delineationi magis respondere contra omnium sententiam demonstrauerim.

Tempus. Floret Maio mense, atque Iulio perficitur.

Locus. In montibus, collibúsque non aridis, sed aliquantum umbrosis, atque etiam uliginosis & pratensibus hîc frequens. Huius plantæ radicis odor, atque sapor longè superat Valerianam maiorem sic dictam: atque ut ait Dioscorides.

Vires. *Vim habet calefaciendi, & ciendi vrinas, arida pota: sed & decoctum ipsius idem efficere potest. Facit etiam ad lateris dolorem, & menses ducit, & antidotis miscetur.* Galenus uerò, *Phu, aromatica quodammodo est huius herbæ radix, Nardo viribus similis: sed tamen ad pleraque infirmior, vrinas mouet plus quàm Indica, aut Syriaca Nardus, perinde vt Gallica.* (Lib. 8. de simpl. med. fac.) Recentiores uerò sub nomine Valerianæ syluestris has vires tribuunt. *Ruptis, vulsis, ex alto deuolutis opem fert. Decoquuntur folia ad aphtas, & oris vlcera. Antidotis item inseritur.* Præter has uires plantæ huic tributas, addo & hanc proprietatẽ, iamdiu in multis, atque memetipso expertam, ut pulueris radicis plantæ huius spontè ortæ, extirpatæ antequam caulem edat, cochlearij dimidium cum uino, aqua, lacte, aut alio quouis decenti succo, & ægroti commoditate, & ætate, semel sumptum, aut bis, Epilepsia correptos liberet. Hanc exhibendam pueris, & præsertim infantibus, hoc morbo facilè laborant, quibus lacte propinandum puluerem iussi, amicis dono dedi: qui deinde, Diuino prius numine fautore glorificato, puluere huius plantæ illis restitutam sanitatem affirmarunt. Hoc & alijs adultis nonnullis.

PISCIVM ALIQVOT PLANTARVMQVE NOVARVM HISTORIA

FABIO COLVMNA AVCTORE.

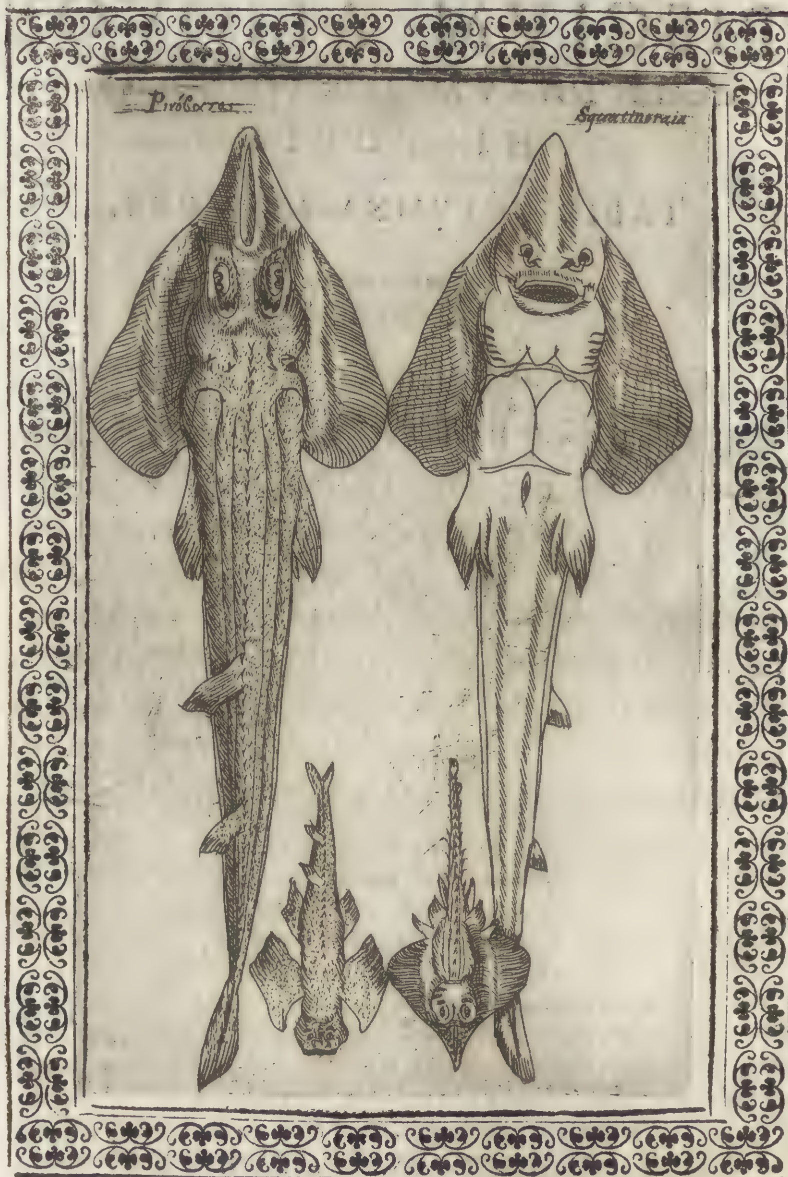
AD LECTOREM.

SVPERIORE plantarum historia, hanc Piscium aliquot, plantarúmque nouarum historiam seiungere volui, vt si fortè inter edendũ, alias antiquorũ delineationibus respondẽtes plantas addere libuerit, suis locis non confusè reponere possem. Quæ verò post horum editionem consequutus fuero, nisi Dioscoridis commentarium, vt dixi, perfecero, in alteram editionem expecta.

Φράγκισκος ὁ Μαῦρος εἰς Ῥινόβατον.

Ῥινόβατ᾽ οὐκ ἐλάχιστον ὀφείλεις μητέρι τῇ σῇ,
  Ὅττι σε θαλπωρῇ γείνατο καὶ χάριτι.
Ἀλλὰ σοφῷ πλεῖστον Φαβίῳ, ὃς πολλὰ μογήσας
  Ἐς τόδε σ᾽ ἄγνωστον πᾶσιν ἔδειξε βροτοῖς.
Αἰεὶ καὶ Φοῖβος τούτῳ καὶ δεξιὸς εἴη
  Ζεύς· ὄφελος δώσει γὰρ μέγα θυμοσόφοις.
Ἐξ ὄνυχος δύναται γιγνώσκειν ὧδε λέοντα
  Παιδευτός. κεφαλὴ χαῖρε σὺ θαυμασίων.

Squatinoraia

De Rhinobato, siue Squatinoraia.

EX duobus nominibus, Ῥίνη scilicet, & Βάτος, compositum est nomē Rhinobatus, quod Gaza Latinè Squatinoraia interpretatus est, nā ex Squatina & Raia oriri creditur, vt Aristoteles asserit: eius verba sunt hæc, Τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἰχθύων, παρὰ τὰς συγγενείας οὐδὲν ὦπται συνδυαζόμενον. Ῥίνη δὲ μόνη δοκεῖ τοῦτο ποιεῖν καὶ Βάτος. ἔστι γάρ τις ἰχθὺς ὃς καλεῖται Ῥινόβατος. ἔχει τὴν μὲν κεφαλὴν, καὶ τὰ ἔμπροσθεν Βάτου, τὰ δὲ ὄπισθεν Ῥίνης, ὡς γινόμενος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἰχθύων. *Alios sanè quidem pisces præter cognatos, coire nemo vidit. Squatina verò sola, & Raia id facere videntur. est vtique piscis quidam, qui Rhibatus dicitur. habet enim caput, & anteriora Raiæ, posteriora verò Squatinæ, vt qui ex vtroque ortum ducit.* Quem textum Plinius ferè ad verbum transcripsit, ait enim. *Piscium diuersa genera non coëunt præter Squatinam & Raiam, ex quibus nascitur priori parte Raiæ similis, & nomen ex vtroque compositum apud Græcos trahit.* Neque apud alios Auctores aliquid de eo inueni, præterquam apud eundem Aristotelem, ubi de diuersorum generum coniunctionibus uerba faciens sic ait, Ἐπὶ δὲ τῶν θαλαττίων οὐδὲν ἀξιόλογον ἑώραται. δοκοῦσι δὲ μάλιστα οἱ Ῥινόβατοι καλούμενοι γίνεσθαι ἐκ Ῥίνης, καὶ Βάτου συνδυαζομένων. *In marinis nihil dignum memoratu visum est, videntur verò maximè qui Rhinobati dicuntur gigni ex Squatina & Raia coniunctis.* Ex his autem colligo, Aristotelem potiùs affirmare Squatinæ & Raiæ cō iunctionem, quàm de illis incerta tradere; & nescio quomodo vir tantæ doctrinæ Rondeletius, propterea quòd neque sibi, maxima adhibita diligentia, neque piscatoribus vnquam contigit piscem hunc videre, existimet neque Aristotelem, neque Plinium uidisse, atque hunc piscem esse planè commentitium, & re ipsa non existere. Qua de causa conatur extorquere verba Aristotelis, dicens, *Squatinam itaque cum Raia coire videri ait, quo quidem loquendi genere, & similibus, vt ferunt, aiunt, creditur, vtuntur Herodotus Theophr. & Dioscorides, cùm rem aliquam pro incerta habere significant.* Ad primum respondeo, Aristotelem facilè vidisse Rhinobatum, cùm ipsius notas tradat, dicens, ἔστι γάρ τις

Lib. 6. c. 11. de hist. ani.

Lib. 9. cap. 51.

Lib. 2. de gen. ani. c. 5.

ἰχθὺς ὃς καλεῖται Ῥινόβατος, ἔχει γὰρ τὴν μὲν κεφαλὴν, &c. itémque Plinium, *ex quibus naſcitur priori parte Raiæ ſimilis, &c.* In quibus verbis nihil eſt quod verti in dubium posſit. Ad ſecundum dico, non modò Ariſtotelem, ſed alios Auctores Græcos, quorũ exẽpla latè patent, ſemper in rebus certis, verbo, δοκῶ, vti, atque Dioſcoridem, vt in pluribus capitibus, ſic præſertim in cap. de Dorycnio, in antecedenti periodo per uerbum, δοκεῖ, res certas ſignificare, quódque ipſe verum exiſtimat, & ſubinde ſequenti, incertas per, φασὶ, quibus ambobus uti non erat opus, ſi eadem ſignificare voluiſſet, pręſertim in tam breuibus periodis, eſſétq. idem modus loquendi; quod cõfirmo ex interpretatione Ruellij viri doctisſimi, qui cùm tantam in Græcis habere uim hoc uerbum, δοκεῖ, videret, *conſtat*, ibi illud eſt interpretatus: quare differt Græca ratio uerbi, δοκεῖ, à Latina, *ferunt, aiunt, & ſimilium,* cùm hæc incertas, illud verò certas præſeferat. Accedat huc etiam alter textus Ariſtotelis ſecũdo loco citatus, vbi poſt uerbum, δοκοῦσι, ponit aduerbium, μάλιστα, quod vertitur, *maximè, ſuper omnia: & maiorem in modum*, quibus, cùm aliquid certũ eſt dicendum, vtuntur omnes, ipſéque Ariſtoteles tali ſcribendi modo non vſus quidem fuiſſet, ſi de hoc piſce aliter ſenſiſſet, rémque pro incerta habuiſſet; & cùm ipſe non viderit piſcium coniunctionem, quam idem peragi abſoluíque ocysſimè tradit, & rarò verum ouiparorum coitum cerni; difficiléque eſſet diuerſorum piſcium coniunctionem, quæ raro, vt ipſemet teſtatur, accidit, conſpicere, ideo dixit, οὐδὲν ἀξιόλογον ἑώραται, & quia credebat natura poſſe fieri, δοκοῦσι δὲ μάλιστα, &c. quod ipſe, *creduntur*, eſt interpretatus: ſed quidem, *credere*, ſignificat, rem non viſam pro certa habere, quod accidit, cùm fidem noſtram alicui adhibemus veritatem dicenti, nobis ita certum eſſe aliqua ratione putantibus. Sed ad Rhinobatum redeo, difficiléque erit ad concluſionem hanc Rondeletij doctiorum animos inducere: *Si ideo coëunt Squatina & Raia, quia piſcis ſit qui Rhinobatus nominetur, vtrique ſimilis*, quam rationem infirmam iudicans, atque illam ad imposſibile trahens, παραλογιζόμενος cõcludit, *& Hippocentauros & Tragelaphos eſſe poſſe dicemus, ſi Centaurus cũ Equa; & Hircus cum Cerua commiſceantur.* Quod argumentum quàm ſit abſurdum iudicent doctiores: aliud enim eſſet, ſi Hippocentaurus inueniretur, ex Centauro & Equa natum eſſe, dicere,

Lib. 1. de gen. ani. c. 6.

Lib. 5. de hiſt. ani. c. 5.

Lib. 2. de gen. ani. c. 5.

cere, aliud contra, nam tunc argumentum procedit, éstque probabile, cùm ab aliqua re existenti est ductum. Quam suam conclusionem Galeni testimonio confirmat dicens, *fieri secundum naturam non potest, vt tantopere dissidentia corpora commisceantur*, &c. &, *Neque si diuersæ animantium formæ, non tamen vsqueadeo dissimiles coëant, id animal gignũt, quod vna parte huic, altera illi simile sit, sed quod vni tantùm procreantium simile sit, vel tertium quoddam: vt cùm Asinus Equam iniJt, Mulus aut Mula neutri per omnia simile animal gignitur. Si Lupus cum Cane, vel Vulpe congrediatur, Canis, vel Vulpes alteri tantùm similis.* Ad quæ respondeo, Aristotelem, non vt ipse, tam dissidentia corpora, & commentitia coniungi posse, dixisse, Centaurum scilicet cum Equa, sed Raiam cum Squatina, quæ inter se aliquam συμπάθειαν, similitudinémque habere videntur, cùm sint ex eodem genere Cartilagineorum, atque præter os, & angustiorem corporis habitum, quibus à Raia distat Squatina, alis, & post illas appendicibus duabus, & pinnulis duabus in cauda, vtraque sit donata: nec longitudine ita differunt inter se, quò minus Raia cum Squatina fœmina posſit coniungi, supinarum partium attritu, cùm vtraque, ac reliquũ genus Cartilagineum ouiparum, ita coëant, vt idem Aristoteles ait, natant enim eodem modo, vt idem tradit. οἱ δὲ βάτοι, καὶ τὰ τοιαῦτα ἀντὶ πτερυγίων τῷ ἐσχάτῳ πλάτει νέουσι. *Raiæ & similes pro pinnis extrema sui corporis latitudine natant.* Accedant quæ de Galeno citat, *scilicet Mulus, aut Mula neutri genitori per omnia simile animal gignitur.* Non igitur excludit, vt in aliqua parte corporis, morum & naturæ, posſit esse vtrique simile, vt de Mulo aliisque animalibus ex differentibus specie natis dici potest, quod cuilibet in perquirendis contemplandísque rebus naturalibus exercitato perspicuum est: immo addo id, quod mirum, quódque incredibile putarem si ab alijs audissem, sed quia, tantæ auctoritatis, fidei, & doctrinæ Caterina Pellegrina auia mihíque carissima narrauit, certum esse mihi persuadeo: ait enim suo uiuente patre Hieronymo Abellarum, aliorúmque oppidorum, ciuitatúmq. Regulo, eo in oppido anno salutis CIↃ, IↃ. XXVIII. repertum esse, eíque allatum monstrosum animal ex Scrofa natum, cuius caput per omnia humano capiti erat simile, reliquum verò corpus genitrici: cúmque an subulcus cum illa commixtus esset, in dubium verteretur, eum iussisse notionem ea de re apud iu-

Lib. 3. de vsu part. c. 1.

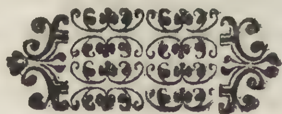
Lib. 5. cap. 5 de hist. ani.

Lib. 4. de part. ani. c. 13.

iudicem haberi. Itaque ad iudicem delatus ſubulcus, rémque cum illa θηριωδῶς habuiſſe confeſſus eſt, delictíque reus eſt factus. Quod diuino iudicio factum puto, ne, qui tantum, execrabiléque facinus patrauit, impunè abiret: teſtes ibi etiamnum ſuperſtites ſunt. Accedat denique locus Plinij ante citatus, in quo nec verbum quidem vllum eſt dubium, quod extorqueri poſsit, & in ambiguum reduci, ait enim *Piſcium diuerſa genera non coëunt præter Squatinam & Raiam,* & quæ ſequuntur. Qui uidetur, aut verba Ariſtotelis ſecundum illius mentem interpretatus, vel coniunctionem piſcium conſpexiſſe, & pro certa tradidiſſe. Vtcunque igitur res ſe habeat, iam ſatis perſpicuũ eſt, Ariſtotelem, Pliniúmque Rhinobatum piſcem his notis delineaſſe, caput ſcilicet habentem, & anteriora Raię, poſteriora verò Squatinæ: quæ omnia piſci à me propoſito ineſſe videntur, vt ex ſequenti deſcriptione patebit, & ut ordine proſequar, ab illius nomine incipiam. Piſcis hic, quem Rhinobatum antiquorum eſſe duco, à noſtris piſcatoribus vulgò dicitur *Cetola*, quod Citharam ſignificat, eſt enim inſtrumentum hoc muſicum aereis fidibus tenſum, quod pennæ fruſto pulſatur, ipſis, & plebis fæci notum, & vſitatum, quare facilè illis fuit, ob illius ſimilitudinẽ, nomen huic piſci imponere: ijdémq. pro manubrio, caudam fingunt, pro teſtudine, reliquum corpus, & pro regula in pontis modum conſtructa, qua chordæ ab inſtrumento eleuantur, rimam oris: hæc deſcripſi ne ij, quibus inſtrumentum hoc eſt incognitum, fraudari viderentur. Eſt igitur cartilagineus, noſtro mari frequens, magnitudine, vt à piſcatoribus accepi, quatuor pedes non ſuperans, pondere verò duodecim libras ad ſummum æquans, colore ſubflauo, in ſupina parte albo, cute eſt aſpera velut arenulis minutis conſperſa Squatinæ cuti ſimili, quam, ſi manum deorſum duces, læuem iudicabis, ſed ſi à cauda ad caput, aſperitatem ſenties; figura, primo intuitu Raiam refert, multum ὀξυρύγχῳ βάτῳ ſimili, ſed anguſtiore, nam roſtrum in longum protenditur, & alas habet anguſtiores cæteris Raijs: corpus cordis figuram ferè ſimulat, éſtque tertia pars totius longitudinis: caret illis duabus appendicibus carnoſis, inter alas, & appendices cartilagineas, ſitis, quibus Raiæ ſunt præditæ, genitalia verò habet mas inter caudam & appendices cartilagineas, vt etiam Raiæ,

fœmi-

fœmina quidem caret illis, sed tantùm habet duas cartilagineas appendices in modum pinnarum, vt Squatina, quæ ab osseo neruo supra anum posito originem ducunt, & inde cauda procedit longa duabus reliquis partibus, lata, & carnosa, caudam repræsentans Squatinæ, inferiore parte plana, cuius latera tenui limbo cartilagineo definiuntur, in qua sunt duæ pinnæ caudam in tres partes, ut in Squatina diuidentes, quæ in unicā pinnam desinit: oculos habet membranula illa pupillam operiente vt in Raijs, sed vt Squatinis, & post illos foramina duo, post quæ procedit dorsum asperius usque ad caudæ extremitatem tendens, in quo similiter sunt aculei simplici ordine digesti, ut in cauda Squatinæ, ac etiam alij sunt in osseo diaphragmate post branchias, caput à uĕtre separante; iuxta quod binæ lineæ utrinq. ad latera dorsi positæ oriuntur, quarum duę lateribus caudæ propinquiores in ipsarum ortu sunt curuæ caudā à reliquo corpore secernentes, omnes verò cum cauda terminantur. In supina parte duo sunt foramina oblonga, ab illis Raiarum dissidentia, pro naribus sita, iísque subest os, squamis osseis pro dentibus munitum, branchiæ subsunt utrinque quinæ, quarum duæ inferiores insunt osseo diaphragmati, linea quadam curua & sinuata signato, ventrem à capite separante: in ventre continentur intestina omnia Raiarum intestinis similia, oua distant à Raiarū ouis, sed similia sunt illis Squatinæ illáq. gerit utero ab hyemali solstitio. Quo tēpore pariat, quibus moribus & natura mas & fœmina sint præditi, adhuc obseruare nequiui: cum Raijs uendi solet ferè semper. Quare cùm capite & parte anteriore sit Raiæ similis, cauda verò & cute Squatinæ, rectè mihi uidetur posse dici Rhinobatus Aristotelis & Plinij: an autem ex Raiæ & Squatinæ coniunctione ortus sit, adhuc incompertum habeo, satis mihi uidetur nunc posse Rhinobatus appellari, à similitudine Ῥίνης, & Βάτου.

Paſtinaca marina Dioſcoridis.

PLVRES Paſtinacæ marinæ ſpecies iam à ſimilitudine ipſarum apud recentiores memorantur, atque depinguntur, quas uidere licebit apud Geſnerum naturalium rerum ſtudioſiſſimum, atque illarum collectorem, prolixius eſſet illas iterum tranſcribere, hanc ab alijs minimè animaduerſam deſcribam, [cuius caudam radio munitã tantùm, ſine reliquo corpore depictam inter alias idẽ Geſnerus exhibuit]: eò quòd Dioſcoridis delineationi reſpõdere uideatur: cuius nec ſenſus, ſicuti nec uerba percepiſſe alios cognoui: eius uerba ſunt hæc, Τρυγόνος θαλασσίας τὸ κέντρον, ὃ δὴ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς αὐτῆς πέφυκεν ἀνεστραμμένον ταῖς φολίσιν, ὀδόντα πονοῦντα πραΰνει· θρύπτει γὰρ καὶ ἀποβάλλει. Quæ ſic latinè reddidi. *Paſtinacæ marinæ aculeus, qui ab radice ipſius enaſcitur reflexus ſquamis: dentem dolentem mitigat: frangit quidem illum, æquè eijcit.* Huius deſcriptionis quàm breuiſsimæ uerba, neminem perpendiſſe atq. cum piſce contuliſſe præter Rondeletium uirum doctisſimum animaduerti; quæ etiã multùm interpretans, cùm φολίσιν, verbi proprietatem minimè piſci depicto conuenire perſpiceret: in hanc deſcẽdit ſententiam ſe prius excuſans, vt vel Dioſcoridis locus ſit inemendatus, vel improprio uocabulo uſus ſit. Quod verbum, in Piſcis huius caudæ delineatione interpretari, & in ea oſtendere conabor. Piſcis hic à noſtris piſcatoribus *Muchio* appellatur vulgò, eſt cartilagineus, planus, læuis, colore cinereo ad flauum tendente, ſed paruus eſt magis flauus, inferius verò albeſcente, cuius corpus veluti quadratum efformare uidetur, binos enim angulos alarum extremitates, binóſque alios roſtrum, & caudæ principium complent. in ſuperiore parte caput uiſitur Raiæ modo infra roſtrum paruis ſquamis aſperum, oculos & poſt illos foramina vt in alijs: è regione utrinque nõ multùm diſtantes lepides ſunt binæ, atque duæ aliæ in capite inter oculos & diaphragma branchiarum, in inferiore verò foramina duo ſupra os, quod oſſeis ſquamis munitum eſt, poſt ipſum utrinque quinæ branchiæ, quæ à reliquo uentris, oſſeo diaphragmate

Τρύγων θαλασσία
Pastinaca mar

phragmate diuiduntur; ad caudæ initiū & ani latera duæ sunt pinnæ uice cartilagines, atque in maribus appendices illæ carnosæ genitalium. Caudam uerò longam habet sesquicorporis longitudinem æquantem propè initium crassam,& quadratam, in extremo rotundam,& multò tenuiorem inferius limbum habentem,quo dirigit cursum:supra uerò aculeum osseum durum utrinque serratum dentibus caudæ radicem respicientibus, dodrantem longum uidi, latum in imo sesquiunciam,in extremo acutiorem, ab initio caudæ absentem tertia totius caudæ parte: quam etsi alij recentiores squamis carentem depinxerint (parui piscis iconem) maiores quidem atque grandio-
Lib. 9. res minimè uiderunt, sicuti & Plinius qui radium quincuncia-
c. 48. lem,ueluti maximum describit. Sed & quæ non excedit decem libras, parem habet, quid de ea quæ ducentas excedit, dicendum, quæ pugionem ferreum æquantem, ut dixi aculeum habet? Hæc autem caudam habet squamis osseis asperam utrinque,patellis nostratibus similibus,sed aculeatis in summo,quas proprio uocabulo Græci λεπάδες uocant in aquatilibus,ideóq. λεπάδες dictæ sunt,quia ad modum λεπίδων à cute excrescentium extuberant: unde morbi genus quem porriginem Latini appellant sic dictum est,nam uelut plures patellæ saxo hærentes, ita porri cuti extuberantes conspiciuntur, sicuti etiam exanthemata, in quorum modum erumpentem scabiem Ficū arborē ha
Lib. 5. bere testatur Theophrastus. quam in Ficu quadam paucis ab
cap. 13. hinc diebus eruptā animaduerti. Φολίδες uerò propriè squamæ sunt reptantium animalium,sed cōfunduntur, nam φολίδες aiunt
Lib. de esse serpentium λεπίδες, & Hippocrates φολίδα τοῦ χαλκοῦ, squa-
visu. mam æris, dixit :quam Dioscorides λεπίδα τοῦ χαλκοῦ appellauit,quibus communiter squamas omnes cuiusuis generis λεπὶς, & φολὶς uerba significare perspicitur. Dioscorides uerò etsi φολίσιν uerbum scripsit,quo serpentium squamas denotatur,hoc tamen loco data opera, potest dici, uti eo uerbo uoluisse; cauda quidem huius piscis ueluti serpens squamosus uidetur; & sic
Lib. 5. squamas illas siue φολίδες dictas respici à dentibus reflexis aculei, ut Dioscorides ait (non retrouersis squamis, ut perperam Hippolytus Saluianus interpretatus est, pro dentibus reflexis) cognitum est. Atque hanc esse ueram interpretationem non est dubitandum. Non igitur Rondeletius am-

plius in explicando verbũ φολίσιν cõmorari debet,sed forũ pisca
torium adeat,uel Piscatores,à quibus , si piscem uidere noluerit,audire poterit huius piscis descriptionem & naturam. De Lib. 9.
quo Plinius loquens ait, *Sed nullum vsquam execrabilius quàm radi-* c.48.
us super caudam eminens Trygonis, quam nostri Pastinacam appellant, quincunciali magnitudine: arbores infixus necat: arma vt telum perforat vi ferri, & veneni malo. Et alibi, *nihil est vnquam venenatius, quàm* Lib. 32.
in mari Pastinaca, vtpotè cùm radio eius arbores necari dixerimus. Aelia- c.2.
nus verò, *Pastinaca aculeum (cuius ante mentionem feci) mortiferum* Lib. 13.
habet,vt vel celeriter non modò homines, sed etiam animalia alia perdere cap.6.
queat, quod quidem ipsum,vt non admirabilitatem facit, certè id stupendã admirationem habet: quod si ad maximam arborem,& vegetam, & summè virentem aculeum admoueas, & defigas, non multo post amittit folia, quæ postquam defluxerunt, totus truncus similis est arboribus, solis ardoribus
exiccatis æstate,cum maxima est siccitas. His similia alibi etiam, si- Lib. 13.
cuti Nicander in Theriaca sua,& Oppianus. Piscatores nõ nisi c.5.
cauda exempta pastinacam hanc & congeneres in forum uen- & lib.13
dendi causa afferunt, vetitum est enim, nec nisi amicis, & qui c.1.lib.2
uenenum effugere sciant,multis etiam obsequijs præstitis cum
cauda domi secretò afferunt.Huius ueneni signa tradidit Dio- Lib. 7.
scorides.Remedio sunt multa,quæ collegit Saluianus,sed præsertim *ipsa Pastinaca diuulsa & vulneri imposita sui ictus medela est;* inter alia quæ idem Diosc.scribit:& Plin. *Pastinaca contra suum ictũ* Lib. 8.
remedio est,cinere suo ex aceto illito,vel alterius. Et alia multa; sed ea- c. 6.
dem Pastinaca non modò contra suum uenenum antipharma- Lib. 32.
cum est,sed & alijs affectibus succurrit,ut scilicet,dentium do- c. 5.
lorem mitiget,atque illos frangendo euocet.Modus autem utẽ
di,à Plinio describitur hoc modo *Pastinacæ quoque radio scarifica-* Lib. 32.
re gingiuas,in dolore vtilissimum. Conteritur is, & cum Elleboro albo illi- c. 7.
tus,dentes sine vexatione extrahit. Celsus uerò, ait, *aculeus torretur* Lib. 6.
deinde conteritur,resináque excipitur,qua dente circundato, hunc soluit. c.9.
Addit Plinius etiam Strumas curare, his uerbis. *Eadem vi &* Lib. 32.
Pastinacæ radio,& Lepore marino imposito,ita vt celeriter remoueantur, c. 8.
& alibi. *Partus adiuuare, & faciles facere Pastinacæ radius adalligatus* Lib. eod.
vmbilico existimatur, si viuenti ablatus sit, ipsáque in mare demissa. & c. 10.
alibi: *Pruritum scabiémque non hominum modo, sed & quadrupedũ effi-* Lib. 32.
cacissimè sedat iecur pastinacæ decoctum in oleo. c. 10.

Stella δεκαδασυακτινοειδής

Stella Marina altera

δεκαδασυακτινοειδὴς.

NOVA & perelegans eſt huius Stellæ forma, ab alijs omnibus differens, nec adhuc deſcripta: noſtro litori frequens, ita ut nec ulla retrahantur retia, quin ipſis implicata, & ſimul cũ piſcibus in foro etiam non inueniatur. Hæc admodum fragilis eſt, ut uiua ne ab rete excipiatur potius frangi patitur, ita illi ſe implexà cirris continet. Non uis ulla in extrahenda Stella eſt adhibenda, cùm radij ſint geniculati, atque genicula cõiungens cartilago ſit admodum tenuis, qua de re facillimè genicula diſſoluuntur; nec quamuis radij omnes ſint diſrupti emoritur, niſi lõgo poſt interuallo. Huius color ſubrubens eſt, forma uerò ab alijs ſtellis diſsidere uidetur. Hæc enim paruum admodum corpus habet: radios quinque; ſed ſinguli in binos diuiduntur, ita ut decem prima facie uideantur: ſemipedem longos nec maiores hucuſque vidi: Stellæ diameter pedem æquat. Radij uerò omnes geniculis paruis conſtant, atque ſingula genicula formã trianguli habent, lineæ quidem ſecantes nunc in dextram, nũc in ſiniſtram partem coniunguntur, ſpirarum modo, quæ alternatim angulos oppoſitos conficiunt. E' ſingulorum uerò triangulorum baſi, cirri etiam, ut baſes quoque, utrinque alternatim producuntur, ſimili modo geniculati, minimi digiti longitudine ac cannabini fili craſsitie, quibus maximè implicatur, graditur, atque apprehendit: Horum ſuperiores parum longitudine ſicuti & craſsitie alios inferiores ad extremum uſque ſuperãt. E' centro uerò ipſius alij tenues cirri fili etiam craſsitie, & eodem modo geniculati, maioris digiti longitudine exeunt, quorum ſuperiores inferioribus minores ſunt, atque contrario modo, quo radij maiores, curuantur, quibus eſcam apprehendere, atque in os adducere cenſeo, in quorum umbilico uiſitur ineſſe, ex aduerſa parte corpus conſpicitur rotundum, læue, molle, cuius interiora propter tenuitatẽ conſiderare nequiui: ipſum uerò facillimè diſiungitur à Stella: læuis eſt tota, ſed aſpera ta-

ctu

ctu uidetur propter geniculorum & cirrorum multitudinem: crusta integitur duriuscula, ita ut osseis geniculis, sed non admodum duris composita uideatur. An splendeat, ut aliæ noctu, cùm uiuam domi habere non potuissem, experiri non potui.

Conchas vulgò Anatiferas, non eße fructus terrestres, neque ex ijs Anates oriri: sed Balani marinæ speciem.

DVM Conchas hasce, ex quibus Anates oriri falsò asseritur, minimè uidissem; atque apud Lobellium, Penam, quíque eos sequuti sunt, conspicerem in maris rupibus arborem esse, quę fructus hos Amygdalæ pares forma, atq. magnitudine ederet: mentem sæpenumero cogitatio huius rei perturbabat meam: neque credere poteram, etsi aliquando animum ad credendum inclinabam, ratione hac commotus: quia scripta hęc erant à doctisimis duobus medicis, atq. demum ab alijs recepta: at quidem iterum reijciebatur à sensu hæc imaginatio fortiore argumento, quia arbor fructus edens depicta exhibebatur, atque ab ijsdem medicis, ijdem fructus Concharum nomine donati erāt, quas è nauis annosæ carina auulsas habere testantur: quæ quidem inter se contraria, atque impossibilia censentur. Arboris fructus terrestris, minimè concha maris esse potest, atque si foret, nauium carinis hærere haud posset. Qua sententia impulsus, conchas has uidere animo flagrare cœpi. Nec multis quidem exinde præteritis diebus, nostrum in litus (hyems tunc erat) ingens maris æstus vi sonitúque ruere cœpit, qui decem ferè diebus continuus fuit: in quibus, quia etiam pluuia uias abnegabat, magis etiam studijs animus adducebatur, piscium Historias à doctissimo uiro Rondeletio editas, cum aliorum descriptione conferebam; incidítque eo tempore, testaceorum genere peruoluentem, Balanos ab eodem descriptas, atque depictas considerare, quarum forma, & cum his conchis similitudine memoria concharum harum excitata est. Atque sciens quia legissem, ab alluuione maris proijci conchas facilè eueni-

re

re posse, famulo iussi, ut nostri litoris partem lustraret, & quæ inueniret à maris æstu proiecta, adduceret. Fortuna accidit inter alia multa, Algæ scilicet hærentem Escharam, Alcyonij speciem, Stellam cuius iconem exhibui, Pennam, Concháſque varias, & has Harundinum surculis, atq. radicibus, petris, pumicibúsque hærentes attulisse, non sine animi mei gaudio: quarũ forma hæc est. Cõcha læuis est, Amygdalæ fructui forma, & magnitudine ferè par, magis verò compressa in acutiore parte: colore ex albo ad cinereum uergente: quinque partibus constructa, nam quæ ualuulæ uice sunt, singulæ circa extremam, atque angustiorem partem, per obliquum veluti diuisæ conspiciũtur, partes verò illæ coniunguntur cartilagine, atque in posteriore conchæ parte in acutum desinunt: quatuor hæ partes à quinta angustiore, quæ dorsum conchę est, coniunguntur etiam cartilagine, ne ab ea parte aperiri queant; dorsi quidem hæc pars à fundo latior procedit, atque circa extremum conchæ in tenuiorem terminatur: curua est, atque rugosa additamentis, quibus serratum circa imum conspicitur quinque aut sex dentibus dorsum. Pars, qua hæret latior atque magis extuberãs est, quamobrem ualuularum fundum apertum conspiceretur, nisi fundi loco pars quædam carnosa fusca ueluti corium, tota rugosa in imo ubi hæret tenuior, & ad fundi latitudinem se dilatans in concha fundum efficeret: quæ planè rugosum Amygdalæ fructus petiolum illum continentẽ refert: qua de causa, quia in surculis arborum etiam eleganter compositæ, & hærentes uisuntur, arboris fructus esse opinati sunt. Concha quidem est marina, ex maris spumoso cœno orta, ut aliæ testaceæ omnes, saxis, lignis quibuscunque, pumicibus humorem illum magis retinentibus, adhærens. Animal intus continet ex concha minimè exiens, coniunctum quidem est in fundo, indéque forsan humorẽ, cùm ab ipsis aqua recederet, pro alimento sugere uidetur: carnosum corpus in imo est, os an habeat & quomodo, quo carere non puto, haud potui rectè conspicere: uerùm pedes siue cirros ex fusco flauescentes insectos, quãplures habet. Britannici, ut Rõdeletius asserit, appellãt *Poussepiez*, & alij *Pollicipedes* quorum superiores alijs longiores, curui conspiciuntur, geniculati interna parte hirsuti, per longum diuisam pennam æmulantes, & caudam curuam Galli, quamobrem opinati sunt illi

Lib. 1. de testaceis. c. 29.

pennas

pennas esse, atque caudam, & auiculæ crescentis rudimenta extra concham emissa. Sed mihi potius cirros, & brachia animalis esse uidentur, quæ conchæ natura tribuit, ut escam uenari, & intrò reponere posset: frustra quidem, nisi ad uitam conseruandam apta forent, illi adnata essent. At nescio quomodo credere potuerunt marinas conchas fructus esse terrestris arboris, quod nec ab incolentibus montiũ cacumina, qui nec mare unquam uidissent, nedum conchas marinas, credendũ esset: & quidem si ostenderentur illis, nomine arboris fructus; in promptu, fieri secundum naturam haud posse, ut arbor terrestris tales fructus ea cortice obductos, qui carnem & animal formatum intus continerent, edat, responderent: semper enim idem intus animal continetur. Quibus assentire dico, nunquã certè (quam paruulas easdem conchulas uix Milij semen ęquantes habeo, omnésque formatum completúmque, sed paruulum animal habent.) sine animali conspiciuntur, atque semper eodem. Quare non ex uerme primùm, ut non pauca marina animalia gigni asserit Aristoteles, oriuntur: sed à principio humor ille lentus in animal cogitur, atque terrestrior humoris pars circum densatur, efformatúrque in conchæ modum, & tẽpore intercedente longo simul cum animali incrementum capit: atque adulto animali, excedente ex illo spumoso mucosóque humore ui quadam seminali prædito, aut etiam eodem primo cœnoso humore intercedente, circa ipsum aliæ paruæ cõchulæ Musculorum modo gignuntur. Ex his igitur testaceum animal esse certum erit, nec arboris fructus, ut ab alijs depingitur: hæ quidem conchæ in sicco deiectæ breui emoriuntur, propter humidi diminutionem, in mari uerò (spontè oriuntur) putrescere minimè possunt, atque si ex putredine harũ aliquid oriretur, marinum esse etiam oporteret dato & non concesso. Quamobrem remota principali, per consequens reijcitur eorũ conclusio sequens, ex putredine illarum scilicet in mari proiectarum aues exoriri, uolatilium generationem, ex piscium putredine, mari tribuentium: quod quantum à ueritate absit, & an fieri posit ijsdem iudicandum relinquo. At concludendum quidem est, falsam esse eorum assertionem, qui ex his conchis Anates oriri aiunt: putarunt forsan in Scotia tantùm & Britannia locis nobis longinquis oriri, quare, fabulas nobis obtrudere

Βάλανοι
Glandes

obtrudere facilè credendas, opinati ſunt: ſed & nobis & uicinis locis Prochytæ inſula præſertim, frequentes ſunt, atque magnitudine inſigni adoleſcentes nō ſolùm ramis, petris, carinis adhærentes, ſed & ſolutæ quæ natant, quarum Icon & hiſtoria à Ferdinando Imperato ſimul cum alijs admirabilibus, nouíſq. rebus edetur. Has doctiſsimus Rondeletius ueritatis ſtudioſus in Normannia, & Britannia ſua oriri aſſerit, nec aues generari ex his tradit, ſed pro Balani ſpecie exhibet, atque deſcribit homines, & mulieres alia faſtidientes cibaria, hoc edulij genere delectari, atque elixatas in aqua, diſruptáſq. internam carnem ex aceto edere. Cui aſſentio & concham hanc Balanū eſſe, etſi alterum genus Balani figura magis ad Glandes accedente deſcribat: nam quamuis illud ſuperiorem, & dimidiam tantùm Glandis partem repræſentet, hoc tamen etſi non Quercus glandem, ſed Amygdalæ fructum referat, Balanum tamen etiam eſſe cenſeo. Βάλανος enim non ſolùm Quercus fructus, ſed Caſtanearum, Fagorum, reliquarúmque arborum genericum nomen eſt, vt alij animaduertêre[s], ſicut & Glans apud Latinos, non ſolùm Glandem, ſed quemlibet fructum ſignificat, unde

Lib.71 Vlpianus ad Edictum ſcribens ait, *Glandis nomine omnes fructus continentur*. Quapropter ſi quis conferre uoluerit ſimilitudinem ſecundæ Balani cum Glandibus Quercus, uidebit nec totam Glandem nec Glandium poſitum ita referre, ſicut ſi primi generis cum Amygdalæ fructibus comparentur ſurculo hærentes conchæ. Quæ utræque Balani nomine ſunt appellandæ, idem enim animal intus continent, ijſdémque locis inueniuntur hærentes, nec niſi conchæ forma inter ſe diſsident. Conchæ autem differentia oritur ex materia ſcilicet limo: prima enim, quæ lignis in mare proiectis petris, & pumicibus hæret, in arenoſis degit, ubi aqua purior, ideóque & limus purior, atque tenuior, ſubtiliore terra permixtus exiſtit, quare concha generatur ſolida, læuis & ſubtilis. Secunda uerò in ſcopulis limoſis ubi cœnum eſt terreſtrius, atque minus purum, hæret; ideo craſſiore teſta integitur, atque rudiore, ut oſtrea, ſpondylus, & ſimiles: quem ortum tradit Ariſtoteles his uerbis, *Oſtreis quà cœnum,*

Lib. 5. de gene. ani. c. 15. *ibi origo conſiſtit. Conchæ, Chamæ, Vngues, Pectines, locis arenoſis ortus initia capiunt*. & paulò inferius, *Teſtacea denique omnia ſponte naturæ in limo diuerſa, pro differentia limi oriuntur: nam in cœnoſo Oſtreæ, in*

arenoſo

arenoso Conchæ, & reliqua, quæ modò enumeraui. Secundum addidi Balani genus, ut & qui non uiderint in Rődeletio, cognitum ex hac pictura habeant.

Ocymoides Lychnitis reptante radice.

EDIA est planta hæc inter Ocymoidem, & Lychnidē coronariam: Ocymoidi verò, quia folijs sit paruis ab radice statim binis singulis geniculis hærentibus; at Lychnidi, quia incana, pilosa, atque carnosa folia habeat, non minus quàm Lichnidis folia ad ellychnia formanda apta, similis uidetur. Spontè ac frequens oritur in monte D.M.Virginis appellato locis humentibus petrosis. Radice tenui admodum firmatur parum sub terra descendente atque circum reptante, ex qua plures fruticant viticuli rotundi incani hirsuti, bina foliola singulis geniculis hærentia habentes, quæ in imo minora sunt, deinde maiora in medio uiticulo, quod contra euenit in plantis, ab radice statim foliatis, ante caulis eruptionem, ut in Theophrasto legitur; hirsuta, carnosa, incana Lychnidi similia, sed magnitudine & forma Ocymoidi, Polemoniæ Belgis dictæ. Cuius etiam, sicuti & aliarum congenerum ritu flores edit Aprili atque Maio mense candidos, quinque foliolis constructos, stamina intus quinque lutea habentes, atque singula folia in summo quo latiora sunt, diuiduntur uti folliculi Thlaspi: Iunio semina in oblongis pericarpijs mollibus, cartilagineísque perficit, fulua, angulosa, hirsutáq. Pericarpij uerò non uesica uti in superiore Ocymoide, obducti sunt, sed tantùm basim quinque foliolis constructā, ut in planta, Gallinæ morsus appellata. Huius radix uiuax admodū est, ideóque multum fruticat, atque perennat, terrámq. ipsius coma operit. Sapor plantæ dulcis est, quare non ineptè Herbariorum, Fœmellarúmque uulgus ad eliciendum lac copiosum utitur, atque plantam sicuti cætera olera iusculis admixtis intus ouis disruptis decoquunt, non sine piperis, atque amaraci modico, uel ut alij solent in placentam efformant, cuius esu magnam lactis copiam prouenire experimento se habere asserunt, atque hodie utuntur. Ex his igitur, calidam atque

Locus. *Forma.* *Tempus.* *Vires.*

Ocimoides lychnitis

Tragopogon laciniatis foliјs

Nomen, humidam,nec adeò terrenæ ſubſtantiæ participem eſſe cenſeri poteſt. Hanc Herbarij hîc, *Herba lattaria* vulgò appellant, à lactis eliciendi facultate ipſis nota.

Tragopogon laciniatis folijs.

Nomen. Lib.4. c. de Senecione. Lib. 25. c. vlt. Lib. 7. c. 7. Lib.2. c. de Trago pogo. Lib. 7. cap. 7.

NON minus quàm Senecio Latinis, ἠριγέρων Græcis, quia Vere flores capillorum modo caneſcant dictum fuit, ut à Dioſcoride, & Plinio refertur. Tragopogon, ut Theophraſtus ait, hæc appellata fuit, quia barba de ſummo uertice cana pendet prolixa. Non ut, falsò meo iudicio, in Dioſcoride legitur, ἐπὶ δὲ τοῦ καυλοῦ κάλυξ μέγας. καὶ ἐξ ἄκρου καρπὸς μέλας. ἀφ' οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔχεν. *Sed in caule calyx magnus, & in ſummo fructus niger ex quo nomen habet.* Non enim à fructu nigro, quem non habet, ſed à prolixo, ac extra calicem excedente pappo, ſiue barba anguſta, Hirco ſimili Τραγοπάγων appellata fuit, ut exactè deſcripſit Theophraſtus, οἱ δὲ μυρία ἄλλα καλοῦσιν, ὃ τὴν μὲν ῥίζαν ἔχει μακρὰν καὶ γλυκεῖαν, τὰ δὲ φύλλα τῷ κρόκῳ ὅμοια, πλὴν μακρότερα: τὸν καυλὸν δὲ βραχὺν, ἐφ' οὗ τὴν κάλυκα μεγάλην, καὶ ἐξ ἄκρου μέγαν τὸν παγητὸν πόλιον alias πώγωνα: ἀφ' οὗ καλεῖται Τραγοπώγων. *Quidam autem inter millia alia nominant, hanc, quæ quidem radicem habet longam, & dulcem, folia Croco ſimilia, multum longiora: caulem autem breuẽ, ſuper quem calicem magnum, & ex vertice magnam barbam canam, vnde dicitur Tragopogon.*

Forma. Hæc Tragopogi uarietas eſt. Radicem habet longam teretem foris nigram, intus albam, lacteſcentem ſicuti tota planta, dulcẽ eſui aptam, ex qua folia plura, ut in alijs exeunt uiridia læuia ſupernè, ſed auerſa parte aſpera, tribus, aut quatuor lacinijs diuiſa, ut uulgaris Coronopi *herba ſtella* dicti, ſed pedem longa, anguſta ut Croci folia. Caulem emittit poſt annum, ex ſemine nata, aſperum, cauum, pedalẽ, & bipedalẽ, alis diuiſum: in quibus, & caulis ſummo calyces ſunt, ut in alijs, ſed ſtriati, in quibus flores lutei mane aperiuntur, deinde poſt horam Sole ſuperueniẽte clauduntur, nec amplius aperiuntur, ſed ſemina ut in alijs cõ generibus perficiuntur: quæ poſtea aperto calyce in ſphæram

Tempus. concinnata, naſſam referentia, quæ Græcis παγὴ dicitur, in pappos

pos uento ſpirante euolant. Maio menſe floret, Iunióque perficitur, ſemen à uulgari differt, magnitudine, nam minus eſt, nec aſperum, ſed ſtriatum. in Apulia frequens, indéque aduectam habui.

Abſinthium Montanum Abrotoni fœminæ flore.

IN excelſo monte D. M. Virginis appellato *Locus.*
noua & elegans, raráque Abſinthij huius ſpe *Nomen.*
cies exoritur, atque non niſi rimis ſaxorum *Forma.*
ſterilibus, ex quibus fruticat, exit. E' radice
lignoſa, parua, nigra, fibroſa, folia incana, la-
nuginoſa, tenuia emittit inciſuris profundis
diuiſa, media inter marinum Abſinthium, &
Abrotonũ marem, in orbem diſpoſita: Vere caules edit plures
ſupinos paucis in imo folijs hæretibus, AEſtate flores ſingulos, *Tempus.*
ſingulis caulibus in ſummo habentes Abrotoni fœminæ modo,
ſed ſimiles Chamæmelo potius, foliolis quidem albis lutei um-
bones circundantur. Sapore & guſtu, atque odore Abſinthium
uulgare Ponticum refert planta hæc, iccirco potius Abſinthij
nomen indidi, quàm Abrotoni fœminæ cui ſimilior uideretur,
præſertim flore, qui longè ab Abſinthij floribus abeſt: ſed quia
non δενδροειδὴς ut Abrotonon fœmina ſit, ut Dioſcorides ait; ſed *Lib. 3. c.*
ἐπιγειόφυλλος, & χαμαίκαυλος, atque etiam ſapore magis amaro, ad- *2. Abro-*
ſtringentíque ſit, Abſinthio perquàm ſimili, ut idem iudican- *tono.*
da ſit: etſi effigie, cũ florida eſt hæc planta ab Abſinthio dif-
ferat. A ſapore, & odore, & ſic à facultate, malui Abſinthium ap
pellare, quàm à ſimilitudine, quæ ſæpe fallit, Abrotoni fœmi-
næ uarietati adſcribere: magis enim acerbitatis, quàm Abro-
tonon habet, & ſic minus tenuium partium quàm illa eſt, & ſic
minori etiam extenuandi facultate prædita eſt, etſi non minus,
ſed potius magis exiccatoriam uim contineat.

Absinthium montanum

Trachelium Tragopogi folio montanum.

ON è florum forma, natali loco, anniq́; tantùm tempore quo floret, sed & à lactis copia, substantia foliorum, & sapore totius plantæ, Tracheliorum varietati, sic à recentioribus quia tracheæ, locisq́. vicinis medeatur, appellatarum, reddenda est hæc noua planta, in D.M. Virginis Monte sic vulgò dicto, exoriēs. Radicem quidem habet crassiusculam albidam lactescentem, & ex ea plures propagines habētes folia angusta longa duriuscula, croci aut, Tagopogi forma, & magnitudine: Veris fine caules pedales edentes subrubentes, atque hirsutos, quibus folia alternatim, raraq́; hærent, in quorum summo sex aut septem simul flores purpurei nolæ forma, trachelij vulgaris modo, ex basibus singulis quinq; foliolis viridibus constructis, exeunt: fructus atq; semina Trachelio etiam similia. Aestate perficit. Radix perennis est, atque dulcis esui apta sicuti vulgare Trachelium, & Rapuntium.

Nomen. *Locus.* *Forma.* *Tempus.*

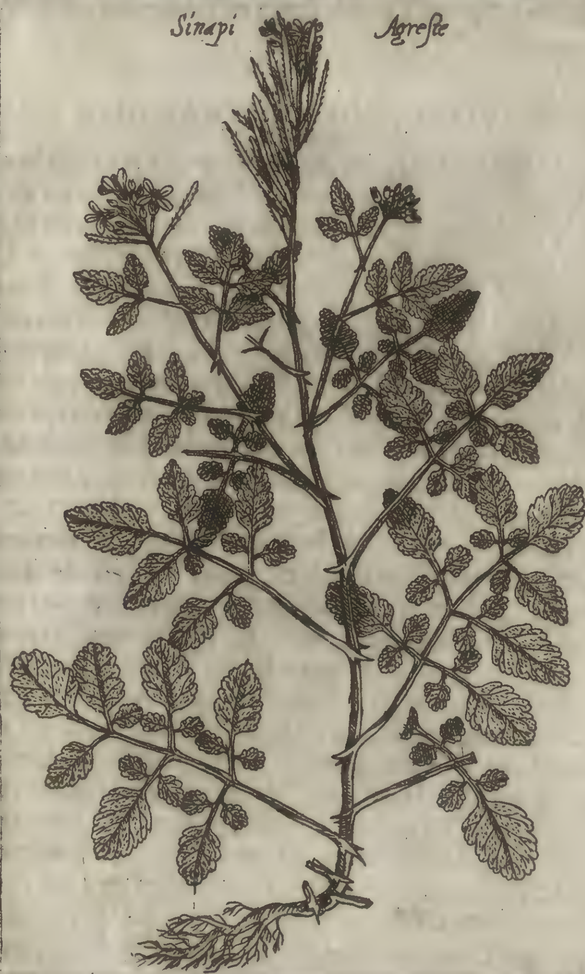
Sinapi alterum agreste nostras.

IN valle supra ædem D. Mariæ vitæ, inter Rubos, Cynocramben, Leonis dentes, & Ranuncula, oritur quædam noua, & elegans planta, nec alibi oriri scio, nec herbarij hāc se vidisse aiunt. Radice firmatur parua, tenui, fibrosa parum sub terrā descendente, albida, ex qua folia exeunt Chelidonij maioris incisura, distāt quòd nec succum luteum edunt, nec cęsia, sed viridia sunt, aspera hirsutie obsita, atque extremum folium non retusum, vt Chelidonium, sed acutum habent, atque minora sunt: Caulis angulosus est atque alis multis diuiditur: flores edit purpureos vmbellatos ferè, quatuor foliolis cōstructos Chelidonio pares; siliquas postea alternatim, frequenterq́. hærentes, rectas, quarum extremæ partes cælūm versus tendunt, quibus spica confici videtur siliquarum duorum digitorum, summū longitudine ad Sioaquatico pares, quæ cū exiccari incipiunt, flauescunt, atque

Locus. *Forma.*

Trachelium montanum

Sinapi Agreste

vento flante, vel aliquo illas tangente, disrumpuntur ab imo, atq; intortis vtrinque valuulis ſemina iaculantur flaua Sij, vel *Tempus.* Cardaminæ modo, parua, guſtu acri: ſicuti etiam folia: floret Martio, & Aprili menſe perficitur: niſi diligens ſit cultor, huius ſemina non colliget.

Alſines facie planta noua.

Nomen, et Etymō *Lib. 4* ALSINE, ita dicta eſt, quia vmbroſa loca, & lucos amet, vt idem Dioſcorides ait: ab aliquibus Myoſota dicitur, quia folia habeat Muſculorum aures imitantia; in capite de Myoſotide Dioſcorides ait, *Sunt qui Alſinen Myoſotida vocitant, ſed alia eſt Alſine:* *Lib. 2.* vt idem ait *Lib. 4.* Ἀλσίνη, οἱ δὲ μυὸς ὦτα, ἀπὸ τοῦ ἔχειν φύλλα ὅμοια μυὸς ὠτίοις. *Deſcript.* ἀλσίνη δὲ, διὰ τὸ σκιεροὺς καὶ ἀλσειδεῖς φιλεῖν τόπους. πόα ἐστὶν ὁμοία ἑλξίνῃ, ταπεινοτέρα δὲ καὶ μακροφυλλοτέρα καὶ οὐ δασεῖα. διατριφθεῖσά τε, σικύων ὄζει. *Alſine, aliqui Myoſota appellant, eo quòd folia habeat ſimilia muris auriculis: Alſinen verò quia vmbroſa loca, & lucos amet. Herba eſt ſimilis Helxinæ humilior verò, & minoribus folijs, & minimè hirſuta: & contrita Cucumeris odorem refert.* Plinius habet: *Alſine, quam quidam Myoſo-* *Lib. 27. c. 4.* *ton appellant, naſcitur in lucis, vnde & Alſine dicta eſt: incipit à media Hyeme: areſcit Aeſtate media: cùm prorepit muſculorum aures imitatur folijs: [ſed aliam docebimus, quæ iuſtius Myoſotis vocetur.] Hæc eadem erat quæ Helxine, niſi minor minuſque hirſuta eſſet: naſcitur in hortis, & maximè in parietibus: cùm teritur odorem Cucumeris reddit.* Quorum delineationibus nulla alia ab alijs depicta ita facie reſpondere videtur, potius Myoſotam, quàm Alſinen referre videtur: quæ verò à me eſt depicta, læuitate & magnitudine tantùm differre videtur: reliquum Helxines habitum refert. Radicem quidem *Forma.* habet tenuem, albam, fibroſam, ex qua plures dodrantales viticuli rotundi, atque læues, parum rubeſcentes, carnoſi, ſucco referti, atque in terra ſtrati exeunt, niſi à pariete dependeant: folia geniculis ex interuallo frequentia primùm bina, poſtea alternatim vtrinque digeſta habent Helxines forma, & poſitu, Parietariæ ſcilicet, (humilior namque hæc eſt Parietaria, quod non poteſt intelligi, ſi de Ciſſampelo putares, nam repens eſt Dioſcoride teſte:) minora verò, & rotundiora parum, ſatis muris

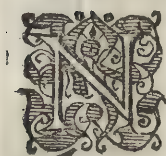
ris auriculis ſimilia, carnoſa, minus hirſuta, Oxalidis rotundi foliæ folia exprimentia, nam quadam veluti aſpergine eodem modo obſita ſunt, vt etiam in Atriplice viſitur: ex quibus & geniculis bina alia foliola exeunt, vt etiam in Parietaria conſpiciuntur, quæ etiam muſculorum auriculas imitãtur, iuxta quæ flores bini, aut terni enaſcuntur, muſcoſi, ex herbaceo albidi, duobus foliolis contortis ex aduerſo cõſtantes, multis intus staminibus tenuibus: quibus decidentibus totidem fructus ſuccedunt rotundi, duri, primùm virides, poſtea ex nigro cinerei. Octobri menſe exit, Vere floret, atq; Aeſtate finitur. Herba trita Cucumeris odorem planè refert, ſi quæ alia ſit quæ talem odorem referat. Guſtu inſipido aqueo ſunt folia, in ſemine verò aliquid ineſt tenuium partium, quo extergi lingua largè manſo percipitur, non autem calorem imprimit. Ex quibus colligitur, extergere, adſtringere, atque humectare poſſe, ſicut Helxine, vt ait Dioſcorides; quam Alſines viribus iiſdẽ pollere ait: atque Galenus Helxinen extergendi, adſtringendi, cum humiditate ſubfrigida vires habere aſſerit. Sed in cap. de Alſine; Alſinem Helxines vires habere, & aqueæ eſſentiæ eſſe dicit, atque frigefacientem & humectantem tantùm vim habere, abſque adſtrictione: quæ vires potius contrarię, quàm ſimiles eſſe videntur Helxinę; nam extergendi vim habet & adſtringendi maiorẽ; minorem verò humectando refrigerandi. Hoc tamen doctioribus, atq; periclitatoribus relinquo. Loca videtur amare eadem quæ Helxine, atque ex Inſula Capreis, vbi frequens ſpontè oritur, aduectam habui.

Tempus.

Lib. 6. de ſimp. me. facult.

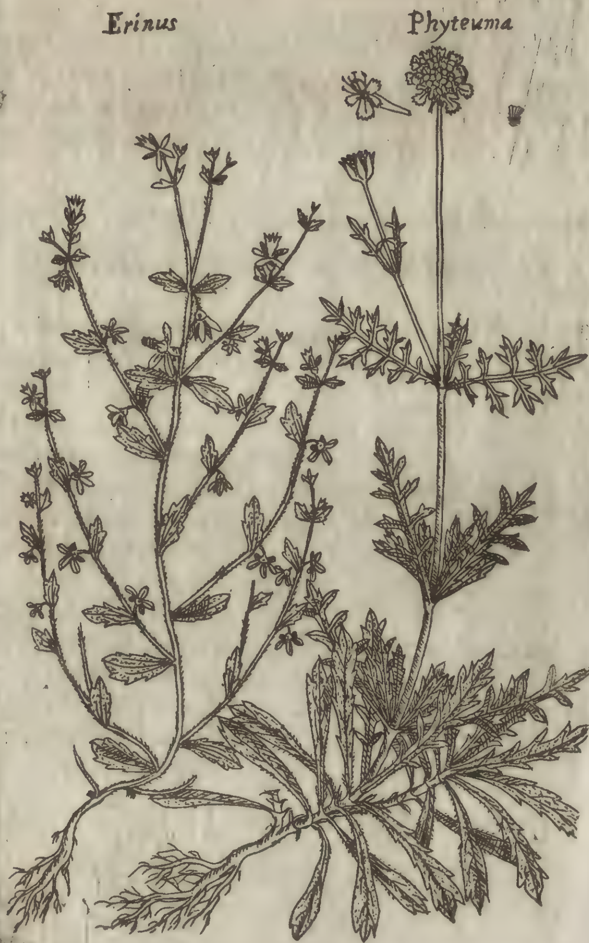
Locus.

Erini, ſiue Rapunculi minimum genus.

OVA hæc eſt plantula atque pulchella ex D. Mariæ Virginis monte aduecta quæ radicem habet paruam admodum fibris diuiſam teneram, atque Rapunculo ſiue Erino à me depicto ſimilem ſapore, lacteſcentemq́ue. folia: emittit parua admodum, digiti longitudine, parum hirſuta, oblonga, latioráque in ſummo, & per extremum ſerrata raris diuiſuris, nam quæ proximiora ſunt radici octo dentes circum habere videntur, ſuperiora verò minus, atque floribus hærentia binos, caulem emitti t ab

Ἀλσίνη
Alsine

Erinus
Phyteuma

tit ab radice ex singulis foliolis alis diuisum, ita vt fruticosa videatur; angulosum hirsutum, tenuem, flosculos edit Aprili mense & Maio, inter folia, ex calyce parum hirsuto lato in quinque folia desinente, vt in Rapuntio, & Campanula pyramidali dicta visitur, exeuntes oblōgos cauos similes Tracheliorum floribus purpureos, intus apicē vel thyrsulum luteū in summo triplici diuisura intortū vt in congeneribus cōtinētes. Semen perficit Iunio, & Iulio, minutum admodū, fuscum. Tota planta lacteo succo turget dulci, vti Rapuntium, ita vt gratus sit sapor palato.

Phyteuma minus, Scabiosa parua, floribus Ocimi laciniatis atque odoris.

Forma.

VLCHERRIMA atque grata oculis, atque naribus est Scabiosa hæc, quæ lignosam longamq́ue radicem habet, ex qua folia exeunt diuersa, nam in imo vel sunt syluestri Erucæ, paria, vel Coronopo similia, minora verò atq; hirsuta, in caule verò similia laciniis Scabiosæ vulgari minori, sicuti & flores, qui purpurei ex albo colore sunt, nec vt in alijs, ex cæruleo purpurei, in capitulis rotundioribus, atque singuli flores Ocimi flores imitantur, nam galericulati sunt, & per ora laciniati, admodum similes exotico Ocimo, folijs purpureis maculis infectis, fimbriatisq. atque etiam, quod in aliis Scabiosis non obseruatur

Tempus. *Locus.*

bene odorati sunt: floret Aestate, atque etiam Hyeme propter cœli amœnitatem. In montibus oritur Amalfææ oræ.

FINIS.

Φραγκίσκου τοῦ Οὐερρινερίου ἐκ κοινωνίας Ἰησοῦ ἐπίγραμμα
εἰς Φάβιον τὸν Κολούμναν.

Γῆν ποτε, καὶ πόντον, καὶ ἠέρα, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς
Ἣν κατὰ τὴν τέχνην ἡ φύσις εἰργάσατο.
Εἶτα ποθοῦσα λίαν μορφὴν καὶ εἰκόνα πλάττειν
Τὴν ἰδίην, τεχνικῶς ἔπλασε τὸν ΦΑ'ΒΙΟΝ.
Οὗτος νῦν πλάττει, φύσις ἄλλη, πᾶν πετεινὸν,
Πᾶν ὅ, τι πόντος ἔχει, πᾶν ὅ, τι γαῖα φέρει.

Prætermiſſa quæ Lector ſuis locis ita reponet, quæ etiam in Indice notantur.

Pag. 1. *poſt verba*, ex lato prodeuntes deſinunt, *adde*: Capitula etiẽ pyramidalem habent formam, atque ignis flammas repręſentãt, ita vt ab ipſorum etiam figura nominis etymon ſumi poſsit.

Pag. 3. *poſt*, ac veluti in plutes partes diuiſa, *adde*: ſylueſtri Melanthio paria, & ſimilia,

Pag. 45. *poſt*, *ἀναζωοοῦσιαι*, *adde*: Huius ſuccus illitus, aut linteola illo madida, ambuſtis impoſita, quàm citius ad cicatricem illa perducit: nec ſinit, quod pluries expertus ſum, ignis vim vlterius diffundi.

Pag. 54. *poſt*, ſimiles quodammodo; *adde*: Quare etiam Calycanthemon, & Heliophyes appellatum inuenitur in diuerſis illis nomenclaturis; quia florem calycis modo habeat, & circumagatur, vt Heliotropium, quare, vt Matthiolus refert, aliqui Heliotropiũ eſſe perperam putarunt:

Pag. 65. *poſt*, extremo Vere, *adde*: vel Autumno etiam,

Pag. 90. Pœoniæ fœminæ, & ſimilium, *adde*: vt Apij, Tithymali ſcilicet tuberoſi; cuius radix tuberoſa eſt, & Pyri formam habet, atque Dioſcorides, & Theophraſtus ſimilem dixerunt eſſe radici Aſphodeli, cuius multiplex eſt radix; nec Apion vnicam tantùm radicem habere notarunt.

INDEX EORVM QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

In quo, sciat Lector, sæpius in eadem pagina idem repetitum esse: quod minimè notatur: item communem numerum priorem partem, Antiquum Romanum, alteram designare.

Harundo

Mor-

quod

Errata sic corrigenda.

Pag. 9.	Chrondilla,	corrige	Chondrilla.
Pag. 27.	Thlaspi,		Thlaspeos.
Pag.44.& 45.	Quamobrem poterit,		Quamobrem non poterit.
Pag. 50.	aut maneas,		aut maneas.
Pag. 77.	Siciliana dicta,		Sicilianæ dictæ.

In Secunda Parte.

Pag. 8.	æque eijcit,	corrige	atque eijcit.
Pag. 11.	eadem uit,		eadem uis.
Pag. 19.	Ocymoides,		Ocimoides.
pag. 28.	Ἄλίνι, Ἄλσίνι ἀλσείδις ἀλσώδις φυλεῖν φιλεῖν.		

Imprimatur.

Ardicinus Biandrà Vic.Gen.Neap.

M.Philocalus Carmelit.Dep. vidit. Idem. f. 190.

